

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA

*Výstup č. 2 projektu
„Evaluace projektů zaměřených na problematiku romských komunit“*

Zakázka pro:

**Ministerstvo práce a sociálních věcí
Na Poříčním právu 1/376
128 01 Praha 2**

Realizátor:

**Navreme Boheme, s.r.o.
U Smaltovny 25
170 00 Praha 7**

Verze: 6
V Praze, dne 14. listopadu 2008

OBSAH

I.	Kontext evaluace (bod 2.1 zadání)	5
I.1	Širší rámec zadání	5
I.2	Historie a příklady	5
I.3	Celkový dlouhodobý rámec změn	6
I.4	Základní aspekty aktuálního hodnocení změn	6
I.5	Základní orientace problémového pole	6
II.	Předmět a cíle evaluace (bod 2.2 zadání)	7
II.1	Obecný cíl a specifické cíle evaluace	7
II.2	Obecně formulované cíle zadání, odpovědi na ně a jejich zasazení do kontextu	8
	1. Identifikace taxonomie projektů zaměřených na problematiku romských komunit	8
	2. Identifikace reprezentativních projektů	8
	3. Vyhodnocení účinnosti a hospodárnosti systému podpory tohoto typu projektů	8
	4. Vyhodnocení účinnosti projektů zaměřených na romskou problematiku	8
	5. Posouzení vhodnosti hodnotících kritérií pro projektové žádosti tohoto typu projektů	8
	6. Identifikace aktuálně dostupných dopadů projektů ve vztahu k sociálně vyloučeným romským lokalitám	9
	7. Zhodnocení celkové úspěšnosti tohoto typu podpory v období 2004–2006	9
	8. Návrh úpravy nastavení tohoto typu podpory pro programovací období 2007–2003	9
III.	Odpovědi na evaluační otázky a úkoly (bod 2.3 zadání, obecná část)	9
	Globální evaluační otázka: Nakolik byla podpora v systému 2004–2006 celkově úspěšná a proč? Jaká lze identifikovat slabá a silná místa podpory?	10
	Problematika používáním pojmu sociální exkluze a širší pojetí problematiky vyplývající ze zadání a jednotlivých evaluačních úkolů a otázek	10
	Identifikace vhodné metody evaluace	11
	Taxonomie projektů	12
IV.	Zhodnocení účinnosti, účelnosti a dopadu projektů a systémů podpory projektů zaměřených na romskou komunitu (bod 2.3 zadání, celková výchozí analýza)	13
	A) Hodnocení výstupů projektů: dopady a efektivnost projektů přímo působících v místě (terénní práce)	13
	1. Východiska v samotném zadání projektů a popis některých rozporů vycházejících z povahy dané problematiky	13
	2. Dopad zákona o sociálních službách	14
	3. Vlastní hodnocení efektivity terénní práce v rámci evaluace	15
	4. Shrnutí k části A	16
	Doporučení k části A	16
	B) Hodnocení výstupů projektů: dopady a efektivnost projektů týkajících se vzdělávání, podmínek a metodik vzdělávání apod.	16

1. Poznámka k projektům v opatření 3.1 OP RLZ	16
2. Problematika výchovy a vzdělávání v kontextu osvojování si postupů sociální inkluze	17
3. Mechanismus odloženého efektu	17
3. Ostatní nástroje používané v projektech zaměřených na vzdělávání	18
4. Role vzdělávacího systému při formování vztahu mezi majoritou a exkludovanými skupinami a jednotlivci	18
5. Shrnutí k části B	19
Doporučení k části B	19
C) Hodnocení výstupů projektů: dopady a efektivnost komplexních projektů přímo působících v místě	20
1. Mechanismy oddělení exkludovaných minorit od majority	20
2. Zaměření projektů na změny v mechanismech oddělení exkludovaných od majority a způsobech myšlení	20
3. Problematika stanovení cílů a hodnocení efektů komplexních programů	21
4. Shrnutí k části C	21
Doporučení k části C	21
D) Hodnocení výstupů projektů: ostatní projekty (specificky zaměřené na spolupráci s konkrétními úřady nebo na řešení vymezených problémů)	22
Doporučení k části D	22
E) Hodnocení výstupů projektů: projekty nepřímé pomoci - na posilování organizací apod.	22
1. Povaha problému	22
2. Jiný úhel interpretace účinnosti tohoto typu podpory	23
3. Shrnutí k části E	23
Celkový závěr k hodnocení výstupů projektů (A-E)	24
V. Odpovědi na evaluační úkoly a otázky (viz bod 2.3 zadání, detailní postup podle jednotlivých úkolů 1–4)	25
<i>Globální evaluační otázka:</i>	25
<i>Nakolik byla podpora v systému 2004–2006 celkově úspěšná a proč? Jaká lze identifikovat slabá a silná místa podpory?</i>	25
Úkol 1 – Taxonomie projektů	25
Úkol 2 – Reprezentativita projektů	27
Úkol 3 – Účinnost projektů	28
Úkol 4. – Hodnotící kritéria projektů	37
VI. Taxonomie projektů	38
Podrobnější vymezení - popis	38
1. Terénní projekty	38
2. Projekty zaměřené na vzdělávání a související aktivity a změny vzdělávacího systému	38
3. Projekty zaměřené na změny klimatu v místě	39
5. projekty na posilování organizací a jejich absorpčních kapacit a ostatní projekty na posilování infrastruktury poskytovatelů	39
Shrnutí	39
Zkráceně k navrženým podmínkám, ukazatelům a indikátorům podle jednotlivých typů projektů	40

VII. Metodika evaluace	42
Cílové skupiny	44
Problematika sběru dat a dokumentů	45
Analýza dokumentů	46
Dotazníkové šetření	46
Evaluační návštěvy	47
Řízené rozhovory	47
Terénní výzkum	47
Hodnotitelský tým	48
PŘÍLOHA Č. 1: Výběr projektů pro evaluační návštěvy a terénní výzkum	49
PŘÍLOHA Č. 2: SCÉNÁŘ ROZHOVORŮ A NÁVŠTĚV (Předloha pro hodnotitele v rámci projektu)	52
1. Pracovník terénní práce (ať už je dobrovolník nebo placený pracovník)	52
2. Ostatní, kteří pracují přímo s cílovou skupinou	52
2. Ti, kteří školí a vzdělávají pedagogické a nepedagogické pracovníky škol	52
2. Management	52
Struktura zápisu rozhovorů	53
ČÁST A (Pro všechny tři skupiny)	53
ČÁST B (Pro skupinu B a C)	54
Část C (pouze pro skupinu C)	54
Blok poslední – klasická tři přání – pro všechny tři skupiny	54
PŘÍLOHA Č. 3: METODIKA TERÉNNÍHO VÝZKUMU	55
Struktura zápisu terénního výzkumu	55
KLIENTI SLUŽEB	55
PARTNERI (nejen partneři projektu)	56
...a klasická tři přání na konec	56
V případě, že s výzkumem bude spojená návštěva konkrétní lokality:	56
PŘÍLOHA Č. 4: NÁVRH DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	57
Cílová skupina 1: Hodnotitelé žádostí o projekt	57
Cílová skupina 2: Realizátoři projektů	57
Typ 1, Řídící pracovník/ce, projektový manažer/ka, metodik/čka projektů	57
Typ 2, Pracovník/ce zaměřený/á na vzdělávání a přípravu konkrétních vzdělávacích metodik	60
Typ 3, Terénní pracovník/ce a ti pracovníci/ce, kteří/které pracují přímo s příslušníky romské komunity	63
PŘÍLOHA Č. 6: PŘEHLED PROJEKTŮ	71
PŘÍLOHA Č. 7: KONTAKTY NA ROMSKÉ KRAJSKÉ KOORDINÁTORY	83
PŘÍLOHA Č. 8: KONTAKTY POUŽITÉ V DOTAZNÍKOVÉM ŠETŘENÍ	87
Cílová skupina 2: Realizátoři projektů	87
PŘÍLOHA Č. 9: VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ – odpovědi hodnotitelů	97

I. Kontext evaluace (bod 2.1 zadání)

I.1 Širší rámec zadání

Snaha co nejlépe postihnout dopady projektů realizovaných v rámci operačního programu Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ) podle opatření 2.1.1 Vzdělávání poskytovatelů a zadavatelů v oblasti sociálních služeb a 2.1.2 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí (v gesci MPSV), opatření 3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání (v gesci MŠMT a MPSV¹) a v rámci globálního grantu administrovaného NROS v opatření 3.2.3 Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb nás **vedla k velmi široké interpretaci cílové skupiny, prostředí, ve kterém hraje roli oboustranný vztah majority a sociálně exkludovaných, a nástrojů směřujících ke změně stavu.**

Cílovou skupinou nemohou být jen ti, kdo sami sebe pokládají za „sociálně vyloučené, znevýhodněné, Romy atd.“, ani ti, kdo jsou takto označováni zvenčí; navíc se tyto dvě množiny ani zdaleka nekryjí. **Zabývali jsme se proto dopadem projektů na všechny cílové skupiny, vlivové skupiny, instituce, vzdělávací zařízení atd., které mohou svou aktivitou, pasivitou nebo změnou svého jednání do daného problému nějak zasáhnout.**

Zajímala nás tedy nejen samotná cílová skupina (v nejužším slova smyslu obyvatelé vyloučených lokalit), ale i ti, kdo mohou způsobit změny v existujícím stavu (například samospráva nastavením své bytové politiky, školy zavedením změněného systému výuky, neziskové organizace profesionalizací své činnosti atd.). Domníváme se, že toto odpovídá záměru řídicího orgánu a vyplývá ze zadání globálního cíle evaluace a z dalších jednání.

I.2 Historie a příklady

Romská problematika, problematika sociální exkluze a především problematika míst, kde dochází ke kumulaci problémů, je řešena již od počátku devadesátých let – financovány byly intervence a činnosti nejrůznějšího druhu, ale efektivita těchto zásahů byla doposud zkoumána jen minimálně. Tato evaluace proto měla možnost navazovat jen na některé omezené analýzy; komplexnější analýzu představovala práce agentury GAC, která se však soustředila pouze na exkludované lokality. V mnoha ohledech jsme proto museli uvažovat o tom, jak vůbec založit zkoumání stavu dané problematiky, která je v jednotlivých svých projevech často obtížně uchopitelná a proměnlivá.

Místa sociální exkluze (ghetta) se často stěhují, stačí změna majitele a celý „problém“ může být z hlediska místní radnice vyřešen; jako příklad může posloužit situace v Tanvaldu. Přitom je zřejmé, že vystěhováním „ghetta“ problém nezmizel, jen se posunul někam jinam, proměnil. Opačně motivovaným příkladem se stejným výsledkem může být škola, jež zavede moderní způsoby vyučování, které obsahují řadu motivačních prvků, nabízejí žákům různého spektra inkluzivní strategie; škola má zjevný úspěch jako multikulturně „vlídná“. Po počátečním úspěchu se však velká část většinové populace z takové školy „stáhne“ a škola se stane vyhledávanou romskými žáky (a ve vlastním slova smyslu je dopad takového pozitivního posunu opět segregační).

Krátkodobé nebo místní hodnocení úspěchu tak vůbec nemusí dávat skutečný obraz o změně celého klimatu, o nastartovaných procesech a jejich očekávaných trajektoriích.

¹ V zadání bylo uvedeno pouze opatření 2.1. OP RLZ, ale projektové dokumentace předané zadavatelem zahrnují všechna výše zmíněná opatření OP RLZ. Širší rozsah zadání vyplynul též z jednání se zadavatelem na úvodní schůzce k projektu.

I.3 Celkový dlouhodobý rámec změn

Podobně je to s organizacemi poskytujícími přímou i nepřímou pomoc exkludovaným. Cílená snaha zlepšit jejich schopnost absorbovat a řídit rozsáhlejší granty vedla k velkému pokroku a nesporným pozitivním změnám. Pro řadu příjemců je to velký krok kupředu (o třídu jinam); mezi organizacemi, které jsou vnímány jako „romské“, a těmi, které jsou vnímány jako „bílé, ale pro-romské“ už není tak ostrá hranice. Začíná být vidět, že bylo třeba delšího času, aby tato profilace proběhla, je to celý sled pozvolných kroků – výsledkem je „úroveň“, která by ještě před pěti lety byla zcela nemyslitelná. Klíčová je přitom otázka **dozrávání/dorůstání romských lídrů – elity a jejího vlivu** (velmi různé na různých úrovních – celostátní, krajská, obecní (podle velikosti sídla)).

Na druhou stranu velká část organizací granty na svůj rozvoj používala z větší či menší části na kofinancování provozu, mzdy konkrétních zaměstnanců at' již pracujících v terénu nebo jinak zajišťujících chod organizace. Skončení programového období tak ukázalo, že celkový „nárůst kapacity“ je minimální. Pokud by byl kritériem jen rozsah činnosti, počet zaměstnanců atd., pak může být podpora jejich rozvoje a absorpční schopnosti vnímána jako víceméně neúspěšná. Většina organizací ale díky této zkušenosti vytvořila takový potenciál, že je schopna daleko kvalitněji psát granty a formulovat své cíle, je schopna rychlé mobilizace a sestavení a řízení větších týmů lidí, zabývat se síťováním a přenosem zkušeností mezi podobně zaměřenými organizacemi apod. **Výsledkem této intervence je tedy změna, která nebyla předpokládána, nebyla nikde formulována jako cíl projektu, a samozřejmě ani nebyly sledovány žádné přímé ukazatele nebo indikátory, které by takovou změnu mohly prokázat jako úspěch a efekt programu.**

I.4 Základní aspekty aktuálního hodnocení změn

Tato evaluace tedy velmi často ukazuje na efekty, které zdaleka nejsou v přímé souvislosti s tím, jak byly popsány cíle a očekávané úspěchy jednotlivých projektů. Zároveň proto průběžně směřuje k tomu, aby se celé toto pole průběžně strukturovalo, aby projekty v dalších výzvách měly za povinnost lépe a přesněji uvádět cíle, sledovat stav cílové skupiny nebo prostředí², jak se proměňuje v závislosti na projektu, a určovat vhodné indikátory.

Náš postup tak (vzhledem k malé možnosti navázat na strukturované analýzy a evaluace) kombinuje vlastní analytickou práci, vlastní evaluaci a využití dostupných zdrojů tak, jak to bylo v daném čase a rozsahu prací možné. Je to podle nás „nejlepší postup z reálně možného“. Nejsou zde proto samostatně prezentovány výsledky zjištění, jejich interpretace a následné návrhy. Všechny získané poznatky byly přímo použity pro interpretaci základního problémového pole, z něj se pak odvíjejí jednotlivá doporučení.

I.5 Základní orientace problémového pole

Na pozadí jednotlivých typů projektů a intervencí se rýsují dva přístupy, které ovšem nejsou dostatečně popsány, resp. reflektované, a tak se v mnoha ohledech (a v podání mnoha hráčů na všech stranách) mísí dohromady velmi nepřehledně a nesourodě. Tyto přístupy následně není možné od sebe odlišit – jejich nekompatibilita tím však nemizí, naopak je rozmnožuje vnitřní rozpornost některých předpokladů, následných typů intervence a opatření a také sledovaných výstupů:

² Sledování dopadů a efektivity jednotlivých projektů by ideálně vyžadovalo srovnání kontrolních skupin příjemců a nepřijemců viz např. James Heckman, School of Economics, University of Chicago – Evaluating the Welfare State, který formuloval teorii tzv. „treated and non-treated groups“.

Centralizovaný přístup	Místní přístup
Změny lze podle tohoto přístupu dosáhnout tím, že centrální vládou budou jinak nastavena pravidla, role institucí, povinnosti majority, forma vzdělávacího systému atd. Důraz je kladen na standardy, centrální politiku a její opatření, systémová / plošná řešení a unifikované nástroje, jejichž použití lze srovnávat a zaměřit na typově podobné případy a lokality. Odpovědnost za problém leží na státu, který může a má věc řešit. Neřeší se zde konkrétní dopady v místě a konkrétní lidé a jejich motivace a odpovědnost za sebe i druhé.	Změna je podle tohoto přístupu věcí postoje, je možné jí dosáhnout především tím, že do hry vstoupí ti, kdo do problému tak či onak zasahují nebo mohou zasahovat, a přijmou svoji zodpovědnost. Důraz je kladen na řešení „místního problému“, na jednotlivé hráče, jejich zapojení, konkrétní vazby, místní znalost a místní potenciál; vznikají různorodé/ na míru šité nástroje a postupy a různorodé dopady, které jsou však uchopitelnější, je možné je lépe popsat a nesklouzávat do obecných stereotypů na rozvrhu „my – oni“. Nástroje se zde formují podle dopadů, které musí být na počátku formulovány, aby se k nim mohlo směřovat v odpovědném a cílevědomém jednání.

Podstatné je reflektovat tento zásadní rozdíl a pracovat s oběma přístupy vědomě tak, aby jejich používání nebylo neefektivní a zmatenou konfuzí, ale naopak kombinací, vhodným doplňováním. **S touto dvojpolohovostí je vhodné počítat a pracovat i při zadávání dalších grantových programů.**

Druhou takovouto identifikovanou **dvojpolovost je nutné vnímat v přístupu k problému buď z hlediska národnostního (rasová diskriminace, problémy se znalostí řeči u dětí atd.), nebo obecně sociálního (sociální exkluze).** V mnoha případech lze věc řešit pouze tehdy, pokud se tyto polohy nesměšují. V tomto smyslu naštěstí v poslední době byly alespoň částečně již jednotlivé problematiky odděleně popsány a alespoň část realizátorů projektů rozdílnost těchto přístupů reflektuje, byť ne vždy jsou schopni promítnout tuto znalost do praxe.

Snaha nalézt prezentovatelné výsledky intervencí vede k tomu, že jako úspěchy intervencí jsou někdy vykazovány dílčí změny, na jejichž základě je možné skutečné a hlubší změny pouze předpokládat, někdy se značnou mírou spekulativnosti. Paralelně s tím je na místě otevřeně formulovat, že udržení, tedy nezhoršování stavu může být/je legitimní cíl a kýžený nebo přípustný výsledek tam, kde je zjevné, že problémy narůstají (bytová otázka, nezaměstnanost, drogy, dluhové pastě atd.).

II. Předmět a cíle evaluace (bod 2.2 zadání)

Základním úkolem evaluace bylo vyhodnotit nastavení implementačního prostředí v rámci OP RLZ pro specifickou skupinu projektů zaměřených na cílovou skupinu romských komunit.

II.1 Obecný cíl a specifické cíle evaluace

Jak již bylo popsáno v úvodu, veškeré materiály získané z vnějších zdrojů (viz příloha č. 5) i vlastními metodami sběru dat a výzkumu v rámci evaluace ukazují, že se jen s obtížemi dá mluvit o jednotném „implementačním prostředí“. Při realizaci projektů se dá vysledovat několik od sebe navzájem se lišících přístupů a postupů, které v některých místech na sebe více či méně navazují; rozhodně se nejedná o přehlednou morfologii sociálního pole, u kterého by se dala jednoznačně identifikovat nějaká určující sada základních znaků.

Celkové výsledky evaluace byly pokud možno sestaveny tak, aby ukázaly výhody i problémy tohoto stavu a zároveň v maximální míře odpověděly na konkrétní otázky vyplývající ze specifických cílů zadání.

II.2 Obecně formulované cíle zadání, odpovědi na ně a jejich zasazení do kontextu

1. Identifikace taxonomie projektů zaměřených na problematiku romských komunit

Tento specifický cíl směřuje k základnímu určení problémového pole a jeho popisu; tomu v této evaluaci věnujeme zásadní pozornost a k tomu formulujeme klíčové teze. Vzhledem k charakteru a povaze této evaluace a vzhledem k tomu, jak byla omezena obsahově i časově, však jde o teze předběžné, se kterými je třeba dále pracovat v terénu. Podrobněji rozvrhnout taxonomii problémových okruhů (a z nich odvozenou taxonomii projektů) je úkol, kterému se zcela vyhnula i jinak přínosná studie GAC, kde jsou problémové okruhy rozděleny pouze podle velikosti sídel, ve kterých se romské komunity nacházejí. Toto členění považujeme za správné, pokud jde o nejobecnější rámec výzkumu, jinak je ale nedostatečné. Pro návrh reálné taxonomie využitelné pro vypisování projektů jsme ale zvolili (a museli zvolit) hlediska komplexnější, a to zejména podle přístupu k řešení problému. Námi navržená taxonomie tvoří samostatnou část závěrečné evaluační zprávy.

2. Identifikace reprezentativních projektů

Jedná se víceméně o ilustraci předchozího specifického cíle, která se v celku jeví jako doplňující prvek. Pro zodpovězení detailních otázek (viz bod 3 zadání) bylo třeba téměř vždy daný projekt idealizovat, jinak by nemohl být chápán jako projekt reprezentativní. Výběr projektů pro evaluaci byl vymezen okruhem projektů, jejichž dokumentace byla předána z MPSV, MŠMT a NROS; výběr 28 projektů, s jejichž realizátory byly uskutečněny rozhovory, a sedm, u nichž bylo provedeno podrobnější šetření v terénu, byl navržen tak, aby maximálně respektoval územní a tematické hledisko. Při tomto procesu se ukázala nedostatečná evidence projektů, neexistuje jednotná databáze zahrnující všechny významné intervence a jiné formy podpory týkající se romské problematiky a problematiky vyloučených lokalit (o tom viz zvláštní kapitola v metodické poznámce).

3. Vyhodnocení účinnosti a hospodárnosti systému podpory tohoto typu projektů

Jedná se o cíl, který je nutné vztáhnout opět k výchozímu konstatování o tom, že nelze vysledovat jednotné implementační pole. Je to zřejmé zejména vzhledem ke konstatování v předchozím bodu a vzhledem k celkovému popisu situace v úvodu. Pro budoucnost lze navrhnout kritéria hodnocení účelnosti a hospodárnosti typů projektů podle navržené taxonomie. V další části (úkol 3) jsou vybrané projekty popsány ve spektru specifických otázek tohoto úkolu.

4. Vyhodnocení účinnosti projektů zaměřených na romskou problematiku

Z analýzy i vnějších zdrojů vyplynulo, že neexistuje shoda v tom, jak definovat obor zájmu „romská problematika“. V rámci dvou základních přístupů (národnostní a sociální) dochází u řady aktivních osob v tomto smyslu k významným odlišnostem ve vymezení tohoto pole.

Cíle evaluace nesměřovaly k tomu takové vnější vymezení nalézt; účinnost je možné sledovat vzhledem k formulaci cílů u těch projektů, které byly předmětem analýz. Jejich součtem však nelze dojít k celkové výpovědi vzhledem k „romské problematice“ jako takové.

5. Posouzení vhodnosti hodnotících kritérií pro projektové žádosti tohoto typu projektů

Vzhledem k výše popsaným skutečnostem neuvádíme specifická kritéria, podle kterých by měly být posuzovány projekty v rámci hodnocení projektových žádostí. V rámci evaluace je možné navázat na ilustrativní výčet podle bodu 2 a z něj odvodit možnou použitelnou sadu hodnotících kritérií, která by bylo možné dále zvažovat. Jde tedy spíše o to určit povinné náležitosti projektů podle jednotlivých typů (viz taxonomie projektů). Nejde však a vzhledem k povaze této evaluace ani nemůže jít o definitivní a hotový produkt. V rámci evaluace byly analyzovány dostupné materiály týkající se hodnocení projektových žádostí, nastavení implementačního rámce a především definice a charakteristiky specifických kritérií hodnocení projektových žádostí v rámci opatření 2.1 OP RLZ a dále hodnotící kritéria pro opatření 2.1. OP RLZ. Kromě toho byly analyzovány konkrétní projektové žádosti u projektů, které byly vybrány do užšího vzorku výzkumu (sedm), a celá jedna samostatná část dotazníkového šetření byla cílena na hodnotitele žádostí. Kromě toho byly realizátoři projektů dotazováni jak v rámci dotazníkového šetření, tak i v rámci návštěv a terénního výzkumu na to, jaké části projektu považují za stěžejní a podle čeho by posuzovali kvalitu návrhu projektu.

6. Identifikace aktuálně dostupných dopadů projektů ve vztahu k sociálně vyloučeným romským lokalitám

Vzhledem k úzkému zaměření tohoto specifického cíle zejména u konkrétních projektů zaměřených na práci v terénu tyto dopady alespoň částečně identifikovat a ukázat lze, pouze však na obecné úrovni, protože projekty nevycházely ze zmapovaných a popsaných východisek; původní stav je tedy nutno rekonstruovat podle činností a jejich postupných změn; význam takové analýzy dopadů je jen dokreslující.

7. Zhodnocení celkové úspěšnosti tohoto typu podpory v období 2004–2006

To je možné provést především v odpovědi na globální evaluační otázku a v návaznosti na obecnou analýzu podle bodu 1 a v reálném ohledu k ostatním specifickým cílům, jak byly komentovány výše, a je to provedeno v závěru, ale především v analýze vztahující se k úkolu 1 (taxonomie projektů), a to ve zjednodušeném členění projektů na čtyři skupiny: terénní, vzdělávací, projekty na podporu organizací a „ostatní“.

8. Návrh úpravy nastavení tohoto typu podpory pro programovací období 2007–2003

Vzhledem ke všem reáliím a době, ve které je evaluace prováděna, jsou tato doporučení chápána realisticky. Jsou obsaženy zejména v části taxonomie projektů a v části vybraná doporučení této závěrečné zprávy. Podstatné rozhodující pozadí pro nastavení typu podpory vytvoří z dlouhodobého ohledu především politické rozhodnutí, tedy rozhodnutí o tom, zda zachovat obecnou rozrůzněnost tématu romské problematiky nebo naopak směřovat podporu do zcela konkrétně vydefinovaných oblastí.

III. Odpovědi na evaluační otázky a úkoly (bod 2.3 zadání, obecná část)

Mezitimulky v této části zprávy jsou uvedeny podle původní zadávací dokumentace. Rámec a výklad pro interpretaci konkrétních evaluačních otázek je dán vzhledem k celkovému vymezení specifických cílů evaluace (viz výše). Klíčová je pak odpověď na „globální evaluační otázku“.

Globální evaluační otázka: Nakolik byla podpora v systému 2004–2006 celkově úspěšná a proč? Jaká lze identifikovat slabá a silná místa podpory?

Otázka se týká „podpory v programovém období 2004-2006“. Při vymezení celkového rámce dané problematiky jsou používány různá od sebe odlišné pojmy. Používá se jednak „romská problematika“, jednak „Romové jako cílová skupina“, v užším smyslu „problematika romských komunit“, „sociálně vyloučených romských komunit“, „sociálně vyloučené romské lokality“ nebo jen „romské lokality“; tato pojmová diverzita se pak odráží i samotné zadávací dokumentaci k této evaluaci.

Tato terminologická nejasnost není nějakou náhodnou chybou, je projevem, reálným obrazem skutečnosti, nejasností ve způsobu, jak danou problematiku zachytit, aniž by docházelo k vytváření dalších konfliktních momentů a „třecích ploch“.

Tato evaluace nemůže tyto terminologické konfúze vyjasnit a nahradit přehledným systémem vymezených pojmů, může však umožnit strukturované uvažování o dané problematice. Pokud totiž chceme odpovědět na danou evaluační otázku, je třeba přesněji specifikovat, o jaký typ podpory šlo. „Systém podpory 2004–2006“ se skládal z tří částí: z opatření 2.1 v gesci MPSV, Globálního grantu administrovaného NROS a opatření 3.1 v gesci MŠMT. Podstatná část analýz této evaluace musela směřovat zmapování a zachycení reálné podoby tohoto málo přehledného systému, ve kterém byl k dispozici jen velmi omezený rozsah dat využitelných pro evaluaci (k tomu viz zvláštní poznámka dále).

Z analýzy celkového problémového pole vyplývá, že podporu lze posuzovat jako úspěšnou z několika hledisek a z různých hledisek lze také hodnotit účinnost, účelnost a dopadu projektů a systémů podpory projektů zaměřených na romskou komunitu. S tím souvisí i identifikace slabých a silných míst podpory.

Problematika používáním pojmu sociální exkluze a širší pojetí problematiky vyplývající ze zadání a jednotlivých evaluačních úkolů a otázek

Literatura zabývající se problematikou sociální exkluze rozlišuje několik typů nebo znaků exkluze, z více modelů používáme následující:

- prostorové vyloučení;
- ekonomické vyloučení;
- kulturní vyloučení v užším smyslu;
- sociální vyloučení v užším smyslu;
- symbolické vyloučení.

Při vymezení celkového pole pro analýzu jsme museli provést doplnění tohoto pole o několik dalších témat, které pro provedení evaluace bylo nutné udržet v kontextu. Tak vznikla základní problémová charakteristika námi zkoumaného pole:

- Romská problematika jako problematika sociální exkluze;
 - prostorové vyloučení;
 - ekonomické vyloučení;
 - kulturní vyloučení v užším smyslu;
 - sociální vyloučení v užším smyslu;
 - symbolické vyloučení;
- Romská problematika jako problematika interkulturní a multikulturní;
- Romská problematika jako problém národnostní (menšinový);
- Romská problematika jako problém lokální;
- Romská problematika jako problém mezinárodní.

Toto členění umožňuje vnímat celé pole romské problematiky, resp. problematiky sociálně vyloučených romských lokalit jako celek. Zachováváme jeho komplexnost, přestože některé prvky nejsou předmětem této konkrétní evaluace (např. mezinárodní aspekt).

Snahy interpretovat všechny tyto problematiky v rámci sociální exkluze jsou zpravidla v rámci projektů vnímány jako akademická záležitost vzdálená realitě.

Příkladem mohou být zcela rozdílné postupy a přístupy, hlediska úspěšnosti a kritéria hodnocení u obdobných projektů podle toho, zda řešitel zastává spíše hledisko sociální exkluze nebo hledisko etnicity a specifického problému a na etnicitu vázané kultury. **Proti jednotnému vnímání problému prizmatem sociální exkluze mluví i fakt, že se jedná o prostředí značně sociálně nehomogenní:** v rámci projektů jsou často řešeny problémy nejen ve vztahu Romů jako cílové skupiny vůči majoritě (problémy exkluze), ale často také ve vztahu uvnitř daného etnika, kdy jsou tyto problémy způsobeny jinými kulturními vazbami, resp. jejich rozpadem (jako příklady lze uvést lichvu, prostituci, drogy), někdy je problém řešen jako lokální – při kumulaci vyloučených nastává vysoká pravděpodobnost exponenciálního růstu problémů a sociálního úpadku. Tyto problémy se zdaleka nedají vysvětlit jen jako důsledek exkluze nebo její průvodní jev.

Pokud přijmeme toto hledisko, pak lze vycházet z teze, že **v situaci, kde neexistuje jednoznačně akceptovatelné a přitom dostatečně široce vymezené výchozí pole pro zadání, je vhodné podporovat širokou škálu subjektů s nejrůznějšími cíli, formulovanými podle podstatně odlišných subjektů. V tomto smyslu byl „systém podpory 2004–2006“ zvolen správně.** Je možné hovořit o tom, že mnohotvárnost byla při neexistenci vstupní analýzy a zdůvodněných priorit **silným místem.**

Strategické cíle (mise) řada žadatelů se od sebe významně liší. To je v rámci takto pojaté problematiky svým způsobem přirozené, neboť to zabraňuje prosazení zužujících konceptů a schémat. V tomto smyslu byla „spíše široká a tematicky nevýběrová“ podpora zvolena správně a lze hovořit o jejím úspěchu, neboť v praxi byly prostřednictvím podpory vytvořeny podmínky pro působení projektů zcela rozdílného charakteru, z nichž naprostá většina není bez přínosů, byť je někdy obtížné je kvantifikovat a přesvědčivě prokázat.

Problémovým (**slabým**) **místem** je fakt, že tento obecný rys podpory nebyl vnitřně strukturován zejména s ohledem na nastavení monitorovacích indikátorů, a dále skutečnost, že výstupy a výsledky takto rozdílných projektů nebyly průběžně sledovány a vyhodnocovány. Nebyl vypracován žádný systém indikátorů, které by odpovídaly výše popsanému problému sociální exkluze, což způsobuje, že pro monitoring a evaluaci tohoto typu podpory prakticky nelze získat relevantní data. Zřejmě proto došlo k tomu, že není jasně definované, které projekty vlastně do skupiny projektů „zaměřených na problematiku romských komunit“ spadají, neboť se ukázalo, že vymezení podle konkrétních opatření daného programu podpory na jednu stranu nezahrnuje projekty, které se řešení problému věcně týkaly, a na stranu druhou obsahuje projekty, které se romské problematiky netýkaly vůbec. Pro další období tak nelze přímo přenést dosavadní zkušenosti, neboť **v prvním kroku je třeba zavést systém srovnatelných kritérií, definovat indikátory, monitorovací systém, standardní evaluační postupy, a to při zahájení tohoto systému podpory 2004–2006 učiněno nebylo.**

Identifikace vhodné metody evaluace

Zvolena byla kombinace vlastního sběru dat prostřednictvím dotazníků, evaluačních návštěv v projektech a rozhovorech s vymezenými cílovými skupinami (statutární zástupce organizace, řídící osoba v projektu nebo metodik, osoba, která se přímo podílela na realizaci projektu), intenzivním šetřením ve vybraných organizacích a zároveň interpretací existujících dokumentů a výsledků výzkumu a jiných evaluací. K metodice evaluace viz samostatná kapitola na konci této zprávy.

Základním cílem bylo identifikovat v jednotlivých projektech podstatné aspekty, které vychází ze specifického vnímání romské problematiky a východisek daného subjektu, a to včetně cílů, jichž má

být dosaženo. Hledání jakékoli míry efektivity (dopadů, účinnosti, účelnosti, přidané hodnoty atd.) je třeba vztáhnout k jednoznačně definovanému cíli, resp. očekáváním, rozdílu mezi výchozím a cílovým stavem, přičemž je třeba věrohodně přisoudit míru, do jaké byla změna způsobena (nebo dosažený stav nepřímo ovlivněn) aktivitami projektu.

Evaluace byla volena tak, aby v každém případě hodnocení vztahovalo k tomu, jak byly v daném projektu definovány cíle a stav, ke kterému se v projektu má směřovat.

Tyto cíle a cílový stav je pro většinu projektů nesrovnatelný. Na jedné straně tu stojí cíle spočívající v „celkové změně klimatu“, na druhé straně cíle spočívající u udržení statu quo, např. v případě, že daná organizace v terénu brání rozmáhající se lichvě a drogové závislosti, nebo ve zcela jiném případě brání vzniku nových vyloučených lokalit; ještě jiné projekty jsou zaměřeny na pomoc konkrétním osobám, rodinám atd.

Jakákoli navržená výsledná struktura kritérií musí být vázána na definovaný okruh cílů a jejich zasazení do celkového kontextu. Teprve pak je možné zajistit, aby byl sledován souběh projektů a synergické efekty a je možné mluvit o hodnocení nějakého „typu podpory“ jako celku.

Evaluace vycházela a musela vycházet z předpokladu, že sleduje řadu nezávislých projektů jako samostatných intervencí, a z jednotlivých výsledků tak sestavit základní „mapu“ umožňující vstup do dané problematiky. Přitom celek všech zkoumaných projektů nedával úplný obraz, pro dosažení komplexnosti (např. u návrhu taxonomie projektů) bylo třeba uvažovat i další projekty které nebyly v širším výběru podle zadání, jinak by analýza a návrhy nebyly komplexní (např. projekty na podporu sociálního podnikání atd., viz dále).

Taxonomie projektů

Taxonomie projektů byla proto provedena co nejkomplexněji, a to především podle cílů projektů, neboť podle cílů je možné volit evaluační kritéria, určit indikátory, které je třeba sledovat, a stanovit jednotné metodiky, které umožňují srovnávat podobné projekty mezi sebou. Určení správné taxonomie projektů je také klíčem k vytvoření schopnosti sledovat dopad projektů. Ten byl v zkoumaných projektech formulován zpravidla velmi obecně (podrobněji k tomu viz následující část závěrečné zprávy, kdy taxonomii projektů reprezentují části A-E).

IV. Zhodnocení účinnosti, účelnosti a dopadu projektů a systémů podpory projektů zaměřených na romskou komunitu (bod 2.3 zadání, celková výchozí analýza)

(Analýzy problémového pole podle předběžného členění projektů na pět skupin A-E.)

A) Hodnocení výstupů projektů: dopady a efektivnost projektů přímo působících v místě (terénní práce)

1. Východiska v samotném zadání projektů a popis některých rozporů vycházejících z povahy dané problematiky

Základním problémem při hodnocení efektivnosti tohoto druhu činností je, že **projekty zpravidla neobsahují žádné nebo jen nedostatečné formulace cílů, měřitelné výstupy, zpravidla nejsou stanovena kritéria hodnocení ani vlastní indikátory úspěchu.** V projektových žádostech je často popsán pouze obecný přínos projektu pro cílovou skupinu a jsou popsána možná rizika projektu. V závěrečných zprávách se pak objevuje celkové hodnocení přínosů jen výjimečně a zpravidla velmi obecně, daleko větší důraz je opakovaně kladen na pokusy popsat sociální mechanismy, které blokují účinnost projektů, ty bývají v monitorovacích zprávách nejvýznamnější, zpravidla však nejsou dále vyhodnocovány.

Následující příklad citovaný z projektové žádosti ukazuje, že reálné projekty mohou „projít“ i s tím, že v poli „přínosy pro cílovou skupinu“ uvádějí údaje, které patří jinam – definují cílovou skupinu a dokládají význam práce s ní, konstatují existující sociální mechanismy apod.:

Přínos pro cílovou skupinu:

Cílovou skupinou jsou osoby ohrožené sociální exkluzí (především Romové):

1. Primární cílovou skupinou jsou Romové žijící ve vyloučených lokalitách, resp. lidé determinovaní etnizovanou chudobou, především pak lidé těsně po dokončení povinné školní docházky či osoby v ekonomicky aktivním věku.
2. Místní společenství, která odmítají nebo neumějí problémy cílových lokalit, resp. skupin, konstruktivně řešit.
3. Subjekty na straně místní nabídky sociálních a zaměstnanostních služeb, kteří „neumějí“ své služby nabízet příslušníkům sociálně vyloučených lokalit a ty tak pro ně zůstávají nedostupné
3. Děti ohrožené ústavní výchovou a jejich rodiny

Aktivity projektu jsou zaměřeny na zvyšování kompetentnosti cílových skupin samostatně řešit problém sociálního vyloučení. Posílením právního povědomí a sociálních dovedností obyvatel ghetta projekt přispěje ke zvýšení jejich aktivního zapojení ve společnosti pomocí vlastní ekonomické aktivity (tj. zapojení do zaměstnání). Zvýšení soběstačnosti obyvatel ghett povede k otevření cest zpět do většinové společnosti a k integraci v ní. Tak projekt ušetří významné prostředky, které jsou každoročně vynakládány státní správou i samosprávou na represivní opatření nebo jsou jednoduše promrhány při realizaci neefektivních opatření.

Daří-li se terénnímu pracovníkovi ve spolupráci s alespoň některými členy rodiny nastartovat pozitivní změny v dosavadním způsobu života, iniciuje tento proces změnu vnímání u ostatních členů rodiny (pozitivní příklady). Ten samý systém platí i o práci se společenstvím.

Rodina, resp. společenství bude modifikovat své vztahové rámce a stereotypy směrem k větší konformitě. Čím víc bude zřejmá výhodnost změny v závislosti na zisku rodin, které budou nositeli změny, tím více lidí bude o tuto změnu usilovat. Příklady klientů, kteří díky projektu aktivně působí na trhu práce a jsou tak schopni se vlastními silami vymanit ze vztahů fungujících v sociálních ghettech, mají pozitivní vliv na ostatní členy komunity.

Přínos projektu pro cílovou skupinu poskytovatelů sociálních a zaměstnanostních služeb spočívá ve zprostředkování přístupu k jejich potenciálním klientům z řad sociálně marginalizovaných Romů, a umožní tak poskytovatelům nejen rozšířit nabídku svých služeb, ale i jejich efektivnější vykonávání. Pro potenciální zaměstnavatele projekt může přinést benefit v podobě přístupu k nové pracovní síle.

Zástupci státní správy a samosprávy, kteří sledují nebo se spolupodílejí na práci terénního pracovníka, se shodují, že náklady na plat terénního pracovníka jsou v důsledku zanedbatelnou částkou ve srovnání s částkami vynakládanými na tlumení dopadu negativních jevů (záškoláctví, prostituce, drogy, lichva, kriminalita atp.) podmíněných životem v sociálně patologickém prostředí. Terénní pracovník svou soustavnou činností je iniciátorem změn, které by se žádným technicko-byrokratickým způsobem nedaly aplikovat.

Pro měřitelnost přínosů jistě není podstatné, že se všichni shodují v potřebnosti financovat takovéto činnosti. Problémem je, že z evaluace, zejména rozhovorů a šetření v místě, vyplývá, že alespoň část žadatelů vůbec nerozumí tomu, jak definovat, strukturovat, změřit a vyhodnotit přínosy projektu/ů.

Z rozhovorů s vedoucími organizací a projektovými manažery také vyplývá, že jim takto otázka nikdy nebyla kladena, nelze tedy očekávat, že v budoucnu budou schopni projekty napsat zásadně jiným způsobem. Jedná se zejména o menší projekty orientované na konkrétní lokalitu, jejichž přínos je přitom nesporný (viz dále), ale i o velké organizace, které nedostatečný důraz na měřitelné výstupy ze strany zadavatele spíše druhotně využívají (u jiných projektů jsou schopny přísnější kritéria na vyhodnocování dopadů projektů respektovat).

Argumentováno bývá tak, že přínosem je přeci samotný fakt, že se dané aktivity uskutečňují, není vnímána potřeba jakkoli od této skutečnosti oddělit získávání informací o dopadech projektu apod. V souvislosti s efektivitou představitelé některých subjektů porovnávají, co by za peníze, které jsou věnovány na něco jiného nebo někomu jinému, udělali oni sami. V zadání projektů a ani v jejím průběhu jsou proto jen výjimečně sledovány jakékoli souvislosti, indikátory úspěchu, které by mohly sloužit pro vyhodnocování dopadu projektu a následně efektivitu činností.

Přitom je zajímavé, že jedním ze specifických kritérií hodnocení projektových žádostí v opatření 2.1 byl způsob zajišťování potřebnosti realizace projektu, který po žadateli požadoval doložit analýzu, studii, dotazníkové či jiné šetření, z jehož výstupů vychází jeho pojetí řešení problému a odůvodnění potřebnosti projektu.

2. Dopad zákona o sociálních službách

Výjimkou a samostatným tématem jsou evidence, související s poskytováním služeb podle zákona o sociálních službách. Zákon o sociálních službách terénní práci chápe jako standardizovanou službu pro definovanou cílovou skupinu, jejíž úroveň je garantována při registraci poskytovatele. Jako každá služba podle tohoto zákona i terénní práce je chápána staticky jako činnost, naplňující definované standardy. Nic víc. Zákon nevytváří žádné nástroje na sledování poměru kvalita/cena, neumožňuje žádnou dynamiku. I z prostředí organizací je chápán jako svým způsobem popírající smysl práce s touto cílovou skupinou – totiž dosažení změny, celé nasměrování životní praxe příslušníků cílové skupiny.

Jediný proces zajišťující efektivitu systému (kapacita veřejné objednávky této služby) by měl teoreticky probíhat při vytváření strategických plánovacích dokumentů kraje. Ať je však úroveň těchto strategických plánů jakákoli, vzhledem k celku statického systému není nijak zajištěna měřitelnost efektivity poskytování těchto služeb. Vytvářejí se pouze nereálná očekávání, že těm subjektům, které stát registruje (a jimž zákon nařizuje, že musejí svou sociální službu vykonávat bezplatně), musí stát také zajistit finance na poskytování dané služby. Při kontaktu s poskytovateli se opakovaně objevuje poukaz na to, že dotace na službu, kterou definuje a prostřednictvím krajů objednává stát, by měla být nároková.

Do pozadí tak zcela ustupuje pojetí terénní práce jako aktivity, intervence, která by měla změnit existující stav. Zákon tak jen utvrdil v jejich názorech ty, kteří předpokládají, že terénní službu bude daná komunita potřebovat stále a jejím cílem není a nemůže být směřovat k vyřešení problému.

Jakákoli reálná diskuse o efektivitě tak směřuje k diskusi o standardech – tj. např. objemu času potřebného na typ terénní práce s klientem tak, aby bylo možné srovnávat „výkonnost“ a postupy různých poskytovatelů. Výsledek je pochopitelně zcela formální a pro hodnocení efektivity, dopadu, účinnosti atd. prakticky irrelevantní

Důsledkem toho, že terénní práce je právně vymezena jako poskytování (teoreticky pro uživatele nárokové) sociální služby je, že se téměř nevytváří tlak na to, aby byl jakkoli sledován reálný dopad, dosažená změna. Velmi málo z lidí, kteří se jakkoli podílejí na poskytování služeb tohoto typu, si uvědomuje, že systémově bude prakticky nemožné používat zdroje podle grantových schémat na dofinancování standardního (průběžného) zajištění poskytování sociální služby podle zákona 108/2006 Sb., zpravidla podle § 69 terénní programy, kde je přímo v zákoně vymezeno, že upravuje působení v sociálně vyloučených komunitách.

Tento problém je v mnoha organizacích reflektován a v různých podobách se objevuje snaha odklonit se od poskytování terénních programů k více intervenčnímu pojetí aktivizace rodin (§ 65 cit. zákona) apod.

3. Vlastní hodnocení efektivity terénní práce v rámci evaluace

Pro hodnocení efektivity je nutné nejprve definovat změny mezi počátečním a dosaženým stavem, popsat dopady, dlouhodobější socioekonomické změny, u kterých lze alespoň částečně prokázat, že souvisejí s činnostmi vykonanými v rámci daného projektu. Protože evaluační tým neměl z projektů konkrétní data, která by umožňovala takové srovnání (protože taková data nebyla k dispozici, viz výše), bylo nutné vyjít z kontextu výchozího stavu tak, jak je popisován v projektech. Jako základ byly použity projektové žádosti, zejména pak ty části, v nichž byly popsány obtíže, které je nutné překonávat, rizika projektu atd. Na konci projektů je pak možné vyhodnocovat, jak takto popsané obtíže byly překonány, zda se opakují atd. Tato evaluace je nepřímá, ale její výstupy jsou z hlediska zadání relevantní.

Typický příklad takto popsaných rizik:

Popis rizik a návrh opatření jak jim předcházet:
Rizikem je registrace většího množství klientů, než dovoluje kapacita pracovníků projektu. To by mohlo negativně ovlivnit kvalitu poskytovaných služeb.
Dalším rizikem je nedostatečná spolupráce nebo nespolečná spolupráce klientů projektu. V těchto případech bude spolupráce s klienty ukončována (s možností jejího obnovení v případě skutečného zájmu klienta).
Rizikem úspěšnosti projektu je i existence výkonné šedé ekonomiky, ve které je možné získat nelegálně příjem a zároveň být příjemcem dávek SSP, dávek sociální péče nebo podpory v nezaměstnanosti. Schopní a kvalifikovaní lidé často načerno pracují a lokální trh práce a zvyklosti jsou na tuto situaci adaptovány. Tyto externality je možné odstranit pouze připravovanými legislativními opatřeními - zákon o hmotné nouzi, reforma dávkového systému, větší kontrola, přechod agendy SSP na ÚP, změny na lokálním trhu např. investicemi a nárůstem pracovních příležitostí. K realizaci některých opatření - např. zákon o hmotné nouzi - může projekt přispět znalostí prostředí, ve kterém je realizován.
Lokální management zaměstnanostních služeb se soustředí na motivační práci s klienty, pracuje se sekundárním (mimoekonomickým) ziskem z trvalého zaměstnání (statusový postup, výhoda pro budoucnost, kdy se systém sociální ochrany zpřísní). Stávající veřejné služby mají pro klienty vysoký práh a nemohou být dostatečně jemné /vysoký počet klientů, přetížení pracovníků/. Veřejné služby mají pro klienty vysoký práh a jsou tedy méně vhodnou alternativou předkládaného řešení.
Rozhodující část romské populace, a také rozhodující část budoucích klientů, žije v regionech s vysokou mírou nezaměstnanosti, přičemž nejméně dostupná jsou právě pracovní místa pro málo kvalifikované a nekvalifikované uchazeče. Toto omezení má strukturální povahu a není v možnostech programu práce tento stav podstatně změnit. Projekt se soustředí na maximální využití stávajících pracovních možností klienty a využití stávající nabídky a/nebo modifikaci kvalifikačních a rekvalifikačních příležitostí. Prostorů na pracovním trhu se bude měnit /investice, vznik prům. zón, revitalizace krajiny, nárůst terciální sféry aj/. Předkládané řešení tento vývoj předjímá a připravuje paralelně dlouhodobě nezaměstnané klienty na tyto příležitosti. Alternativou je přímá tvorba a/nebo podpora tvorby specifických pracovních míst. Toto řešení ovšem není udržitelné a je finančně náročné.

Terénní práce je v tomto smyslu chápána jako doplňující činnost, která je zaměřena na jednotlivce. Pokud se podaří dosáhnout v místní situaci drobné změny, je to chápáno jako pozitivum, které však nemusí být dlouhodobě udržitelné, neboť podstatné vstupy určující charakter situace přicházejí „zvenku“, tj. od těch, jejichž jednání nelze v rámci terénní práce ovlivnit (samospráva vzhledem k řešení bytové otázky, zaměstnavatelé atd.).

Terénní pracovníci se setkávají s tím, že se pokoušejí přivést, zapojit konkrétní osoby do sociálního systému, který však působí schizofrenně – realita je jiná, než je deklarováno. V popisu rizik se opakují některé beznadějně otázky, např. jak vést k pracovním návykům, když jediné, co se jako práce reálně nabízí, jsou nepravidelné práce v černé ekonomice (bez smlouvy, tedy jakýchkoli systémových prvků)? Další otázkou tohoto typu je, jak vést k důvěře v systémy ochrany práva, když tyto institucionalizované postupy často vedou k pravému opaku – více či méně skrytému znevýhodňování, obstrukci atd. a pro exkludovanou skupinu je často téměř nemožné domoci se v běžných věcech zdánlivě samozřejmých práv?

Základním měřitelným dopadem, který byl v terénní práci sledován, je překročení dané osoby přes konkrétní „sociální práh“, který v dané situaci zabraňuje významným procesům inkluze. Nejedná se o „nastartování“ nějakého procesu, protože až na výjimky prakticky nelze mluvit o nějakých trvalých,

probíhajících změnách. Dopad terénní práce v tomto smyslu je možné hodnotit jako změnu, která v konkrétní situaci (která by jinak pravděpodobně vedla k sociální a osobnostní regresi) je dosaženo u dané osoby s pomocí terénního pracovníka překročení takového blokujícího prahu. Pokud se taková činnost stane v daném prostředí obecně známou, má to pak pozitivní dopad i na celkové klima, tj. celkově se generuje méně případů, které je nutno řešit prostřednictvím terénní práce, resp. terénní práce pak řeší problémy těch skupin, které by v původním rozvrhu vůbec nebyly schopny pokusu o takové překročení daného sociálního prahu, tzn. při začátku této práce byly mimo dosah (kontakt) terénního pracovníka a komunikace v tomto smyslu byla nemožná.

4. Shrnutí k části A

Výsledky získané evaluací ukazují, že prakticky všechny typy terénní práce vykazují stejnou charakteristiku: **jejich dopadem jsou konkrétní kroky v sociální inkluzi jednotlivců, jen výjimečně však jde o nastartování nějakého dalšího postupně se rozvíjejícího procesu změny.** Naopak pokud jde o opakovanou práci s jedním klientem, zdá se, že se efektivita snižuje, protože často vzniká přímý vztah závislosti klienta na poskytovateli (klient považuje poskytovanou podporu za samozřejmě nastavený systém, který může využívat, viz dále). Statické nastavení systému podle zákona 108/2006 Sb. ho v tom navíc utvrzuje.

Vlastní efektivitu těchto činností je obtížné hodnotit – náklady terénní práce jsou dány především mzdovými náklady na terénního pracovníka. Reálně jde o nastavení standardů, viz opět zákon 108/2006 Sb.; v tomto případě však nejde o efektivitu dosažené změny, ale o standardní náklady na činnost podle úkonů podle zákona a prováděcí vyhlášky.

Jako podstatné se nejeví ani srovnání efektivity organizací podle doby, která je věnována jednotlivému klientovi – může se jednat o zcela nesrovnatelné případy. Vzhledem k povaze poskytování této služby podle zákona se ke standardizaci v tomto smyslu směřuje.

Doporučení k části A

Obecnější odvozený dopad popsáný v předchozí části nelze vzhledem k neexistenci jakýchkoli údajů kvantifikovat, a tedy hodnotit jeho účinnost. Lze však doporučit, aby v budoucnu **byly jako podstatné indikátory sledovány také ty případy, které po prvním kontaktu skončily jako „neúspěšné“, tedy s klientem se nepodařilo navázat vztah.** Doposud pracují všichni poskytovatelé při prezentování své činnosti jen s několika typy úspěšných intervencí. Právě analýzy hranice nekomunikativity, tj. případů, kdy daná osoba nepřekročila existující sociální práh a jejich srovnání v čase, mohou poměrně přesně umožnit sledování dopadů terénní práce a poskytnout cenné vstupy pro další analýzy.

B) Hodnocení výstupů projektů: dopady a efektivnost projektů týkajících se vzdělávání, podmínek a metodik vzdělávání apod.

1. Poznámka k projektům v opatření 3.1 OP RLZ

V rámci evaluace byl hodnotiteli předán též seznam projektů vypisovaných podle opatření 3.1. v gesci MŠMT. Přitom zpočátku nebylo zjevné, podle jakého klíče byly vybrány projekty, které měly být zasazeny do evaluace, týkaly se všech čtyř programů podpory (A - Zlepšení podmínek pro vzdělávání žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, B – Rozvoj dalšího vzdělávání učitelů a dalších pracovníků ve školství, C - Rozvoj vzdělávání a dalšího vzdělávání na středních a vyšších odborných školách a D – Modernizace školních vzdělávacích programů orientovaných na rozvoj klíčových kompetencí). Všechny tyto programy podpory jsou nebo mohou být z hlediska možného dopadu na cílovou skupinu relevantní.

Evaluační skupina se problematikou vzdělávacích projektů zabývala samostatně a vzhledem k celkové nejasnosti týkající se výběru projektů pro evaluaci si zformulovala dva okruhy pracovních otázek:

1) Má být přesně ohraničeno, které projekty na podporu a rozvoj vzdělávání a edukativních procesů jsou zaměřeny na řešení romské problematiky a mají být takové projekty sledovány zvlášť?

2) Jak se dá měřit efekt u projektů obecněji zaměřených na změny ve vzdělávacím systému a naopak v projektech přímo zaměřených na vytvoření podmínek pro vzdělávání konkrétní cílové skupiny sociálně vyloučených? Odpovědi na tyto otázky sloužily k vytvoření vnitřního členění projektů zastřešených MPSV (viz taxonomie projektů) i v odpovědích na otázku 2 zadání.

2. Problematika výchovy a vzdělávání v kontextu osvojování si postupů sociální inkluze

Jako klíčový se zde jeví problém, který mají školské systémy obecně s pojetím výuky, resp. s tím, do jaké míry je výuka zaměřena na to, aby si žáci dovedli osvojovat a vytvářet inkluzivní strategie. Přitom základní otázka (zadání) se nemění podle cílových skupin, **vytváření a osvojování si inkluzivních strategií ze strany žáků se jeví jako významný úkol vzdělávacího procesu bez ohledu na to, jde-li o žáky z hlediska vzdělávání nadprůměrně nadané a vybavené ze svého sociálního zázemí, nebo o žáky, kteří mají jazykové problémy a problémy vyplývající z odlišného etnického zázemí nebo vychází ze skupin ve větší či menší míře sociálně exkludovaných.**

Zaměřili-li se speciální péče na skupinu „exkludovaných“, kteří naplňují nějaké definiční znaky, může to přinést paradoxně opačný dopad, protože exkludování jsou tímto administrativním označením posunuti za další společenskou bariéru, jsou tím významně společensky stigmatizováni. První (většinou z neznalosti vyplývající) nezamýšlený dopad takové aktivity je tedy přímé prohloubení sociální inkluze těch, kdo jsou v rámci přirozených skupin (třída, skupina na výletě apod.), systémově vyloučení jako exkludování, a tedy jsou zvnějšku vnímáni jako „příjemci“ pozitivně diskriminačních nástrojů, tedy nějaké „zvláštní péče“. Pokud je tato forma zvolena nevhodně, zesiluje se tak negativní reakce majority na „jinakost“ exkludovaných; tato skutečnost může zcela znehodnotit jakýkoli efekt příslušné intervence.

Dále je pak obtížné posuzovat pozitivní dopady a odvozeně z této efektivity projektů, když je nutné zároveň posuzovat míru negativních vlivů těchto intervencí. Tato častá „systémová zátěž“ ovlivňuje dopady ve velké části projektů.

Pro sledování dopadů projektů a posuzování efektivity je významnější se zaměřovat na projekty zabývající se potřebnými změnami v pojetí vzdělávání, které kladou větší důraz na vytváření inkluzivního prostředí (ať již obecně, metodikami a vzděláváním učitelů a ostatních pedagogických pracovníků nebo přímo v terénu), staví na procesech, které přispívají k zapojování různých skupin žáků do procesu vzdělávání s tím, že motivační nástroje a postupy formování nejsou standardizovány na „průměrného žáka“.

Přestože je tato oblast často diskutovaná, změny se v praxi škol prosazují jen velmi pomalu. Podle zástupců některých projektů se dokonce o nějakém cílevědomém posunu v tomto smyslu nedá hovořit.

3. Mechanismus odloženého efektu

U projektů zaměřených přímo na problematiku vzdělávání Romů jako etnika nebo na problematiku vzdělávání dětí ze sociálně exkludovaného prostředí je možné dojít k závěru, že **je třeba řešit především malou schopnost žáků přijmout vzdělávání jako cílevědomý proces.** Období základní školní docházky by mělo být využito k vytvoření návyků, postojů (odpovědnosti, vztahu k budoucnosti atd.) a způsobů řešení problémů, které by vedly k tomu, že výsledný stav má pro jejich další kroky význam jejich zapojení do většinové společnosti. To zdaleka není a nemusí být

samozřejmé, a není to často samozřejmé ani u majority, kde však tuto v období školní docházky nevyvinutou a chybějící strategii vnutí danému dítěti společenský tlak, zejména ze strany rodiny a jejího okolí. Pro příslušníka minority nebo žáka pocházejícího ze sociálně vyloučeného prostředí zpravidla neexistuje žádný takový mechanismus doplňující roli školy jako instituce. O to větší význam mají ty návyky, které může v rámci svého působení pomoci vytvořit škola. Přitom může jít o zapojení ve smyslu splynutí s většinovou společností nebo o takové zapojení, které je postaveno na zviditelnění odlišnosti a vytvoření mechanismů zajišťujících její toleranci ze strany majority (jako je tomu např. u příslušníků některých asijských národů).

Opakovaně se v tomto smyslu mluví o klíčovém jevu – **schopnost přijetí postupů inkluze spočívá ve vytvoření samozřejmé důvěry v účinnost mechanismus odloženého efektu** - v samozřejmosti přesvědčení, že nyní má smysl se snažit o to, aby se nějaký efekt mohl projevit v budoucnu, v době, která ale teprve nastane.

Právě v tomto smyslu je sociální exkluze romského etnika specifická, neboť v mnoha ohledech se jeví jako základní problém malá schopnost a zájem exkludovaných překročit tuto bariéru a přijmout mechanismus odloženého efektu.

K překročení této bariéry a k této změně ve vztahu ke vzdělávání (přijetí mechanismu odloženého efektu) je možné vztáhnout většinu hodnocení dopadu projektů, ať už se jedná o projekty velmi obecné nebo o projekty směřující k vzdělávacím aktivitám v konkrétní skupině exkludovaných. Je poměrně snadné sledovat úspěšnost romské populace v rámci školského systému. Statistiky o rostoucím počtu žáků středních škol a počtu vysokoškolských studentů vypovídají o rozsahu, v jakém se daří tuto bariéru překonávat.

Na rozdíl od údajů, které jsou v řadě ohledů závislé na jemných změnách vnějšího prostředí (zaměstnanost, bydlení atd.), jde o přímo měřitelnou změnu; jediným problémem je fakt, že část studentů, o kterých je řeč, sama sebe nezařazuje do jakékoli národnostní skupiny a překročení výše zmíněného prahu pro ně zároveň znamená, že se negativně vymezují nebo jen oddělují od „příslušnosti“ k dané skupině nebo etniku. Ti, kdo se vyrovnali s retardačním působením této bariéry, se ve velké míře cítí jako příslušníci většinové společnosti.

3. Ostatní nástroje používané v projektech zaměřených na vzdělávání

Podle některých významných autorů (GAC) a v souladu se zadáním evaluace se i v tomto smyslu uvažuje o speciálních programech určených pro místa, kde dochází k významné kumulaci negativních jevů, zejména k lokální koncentraci v „sociálně vyloučených romských lokalitách“.

Dále existuje snaha samostatně se zaměřit na jednotlivé školy v těchto místech a vytvořit přiměřené podmínky. Vznikají systémová místa ve školách, umožňující práci asistentů pedagoga, specializovaných na problematiku romského etnika (jazykové a kulturní rozdíly, docházka) a další problematiky podle typu sociální exkluze (viz výše).

Taková intervence mívá často podobu velmi intenzivní kampaně a přímé podpory, která může mít i negativní efekty (viz výše) a jejíž výsledky je jen obtížné měřit. Zpravidla jde také o strukturovanou část sociálního systému dlouhodobě financovanou přímo prostředky státního rozpočtu a nikoli o typ intervencí vhodný pro práci formou projektů financovaných z ESF.

Návazně na projekty zaměřené na vlastní vzdělávání lze analyzovat též dopad projektů zájmové a sportovní činnosti, prevence kriminality atd. V širším smyslu to má nesporný vliv pro celkovou změnu klimatu, jedná se však o dopady, u kterých (kromě výjimek) nelze jednoznačně určit, do jaké míry mají dopad jen na úzce pojatou cílovou skupinu Romů nebo sociálně exkludované nebo rizikové skupiny a do jaké míry je jejich dopad obecnější.

4. Role vzdělávacího systému při formování vztahu mezi majoritou a exkludovanými skupinami a jednotlivci

Pro řešení problematiky sociální exkluze obecně a zvláště celé řady problematik týkajících se sociálně vyloučených romských lokalit sehrává významnou formující roli vlastní škola, a to jednak zaměřením učiva v předmětech týkajících se sociální problematiky, jednak jako prostředí, ve kterém je nějak nastavena hranice sociální exkluze.

Škola je prostředím, ve kterém jsou žáci poprvé zasazeni do situace, která na jedné straně homogenizuje (v roli žáka, v přijetí časového rozvrhu, přijetí hranic tolerovaného a preferovaného jednání atd.) a na druhé straně o to více vytváří podmínky pro vznik mechanismů sociální exkluze.

Řada vzdělávacích programů, které vůbec nejsou zaměřeny na problémy romského etnika (jazykové, kulturní apod) nebo problémy sociální exkluze, řeší problematiku vytváření sociálních rolí a sociálních vazeb v rámci vzdělávacího procesu obecně. Je nesporné, že ve svých dopadech může být významnější než cílené prvoplánové aktivity zaměřené na již existující jednotlivce a skupiny, u nichž se při jejich formálním vyčlenění „skupiny exkludovaných“ jen potvrdí takový sociální status a zvýší bariéra, kterou pro překonání takového statusu musejí překonávat.

Škola také sehrává velký význam pro vytváření vztahu majority k minoritám, zejména pokud se nejedná o zjevnou indoktrinaci, kterou žáci a studenti nepřijímají, nemohou se s ní ztotožnit. Právě ve středním školství se v rámci studia humanitních předmětů často formuje významná skupina potenciálních dobrovolníků a ještě významnější skupina aktivních menšin, které mohou hrát při řešení problémů exkludovaných minorit významnou roli (viz dále, komplexní programy, část C).

5. Shrnutí k části B

Z hlediska evaluace projektů, jejich efektivity, dopadu a účinnosti lze konstatovat, že v rámci vzdělávání, prevence a vytváření inkluzivního prostředí mohou být projektové nástroje zaměřené na úzkou cílovou skupinu jen dílčí, doplňující formou a že **zásadní roli v tomto hrají přímé realizace veřejných vzdělávacích politik ze strany státu, územních samospráv a také konkrétních vysokých škol zaměřených na vzdělávání učitelů a dále probíhající kurikulární reforma.**

Doporučení k části B

Z hlediska první pracovní otázky položené v úvodu části B lze tedy uzavřít, že u vzdělávacích projektů nemá smysl pokoušet se vést nějakou přesnou hranici mezi projekty zaměřenými na řešení „romské problematiky“ a projekty obecně podporujícími změnu prostředí a vzdělávacího systému směrem k větší schopnosti jednotlivců vytvářet si inkluzivní strategie a k vytváření takového společenského prostředí, jež inkluzi umožňuje, neblokuje.

Naopak je možné doporučit, aby byly **samostatně podporovány programy, které jsou určeny pro překonávání problémů, které vyplývají z neznalosti jazyka. Je tedy možné a vhodné směřovat některé typy projektů k řešení obecného problému národnostních menšin.**

Ve druhé otázce položené v úvodu části B je nalezení odpovědi obtížnější, protože vzdělávací systém neposkytuje žádnou systémovou možnost sledovat nějak z vnějšku vymezenou skupinu (žáci ze sociálně exkludovaných skupin, míst apod.). Pokud se taková dělení zavádějí, jsou spojena s řadou negativních efektů. Úspěšnost programů zaměřených na změny vzdělávacího systému je možné měřit jednak přímými nástroji (počtem žáků a studentů, kteří sami sebe deklarují jako příslušníky romského etnika), jednak nepřímými nástroji vzhledem k snížení napětí mezi majoritou a sociálně vyloučenými skupinami.

C) Hodnocení výstupů projektů: dopady a efektivnost komplexních projektů přímo působících v místě

1. Mechanismy oddělení exkludovaných minorit od majority

Některé projekty staví na správném předpokladu, že má-li být inkluze úspěšná, musí se týkat také majority, která může inkluzivní strategie vyloučených ve velké míře blokovat, zvláště v případě, že lze snadno identifikovat etnicitu vyloučeného. Tak je také často popisován stav a uzavřený kruh sociální exkluze; pokusy změnit situaci ze strany vyloučených jsou slabé a nesystematické a majorita pro ně zpravidla nevytváří příznivé podmínky.

Pozitivním dopadem projektů tedy může být též **zlepšení schopnosti majority přijímat ty, kteří mají zájem snižovat a překonávat svoje sociální vyloučení**. Stejně tak významné je zlepšení nastavení obecných podmínek, které mohou sociální exkluzi zvyšovat nebo naopak snižovat. Typickým příkladem je v tomto smyslu stanovení podmínky, že obecní byty může získat jen příslušník majority, „slušný občan“ – a k žádosti je tedy třeba v některých obcích doložit trestní rejstřík bez záznamu nebo splnit požadavek, že uchazeč nebyl v minulosti „neplatič“. Takový krok je možné chápat při nedostatku bytů jako pozitivní ve smyslu postupu vůči žadatelům, kteří jsou společensky korektní, ve své podstatě ale je tak vytvářena další bariéra znemožňující „návrat“ do většinové společnosti těm, kdo se v pasti sociální exkluze ocitli, nebo těm, kdo by chtěli vykročit z pasti, ve které jsou kvůli své sociální exkluzi.

Takových mechanismů je celá řada a významně se proměňují podle velikosti sídel, charakteru zemědělské nebo průmyslové výroby v místě i v závislosti na celé řadě dalších místních podmínek, např. struktuře majoritního obyvatelstva atd.

2. Zaměření projektů na změny v mechanismech oddělení exkludovaných od majority a způsobech myšlení

Některé projekty jsou proto ve větší či menší míře zaměřeny na prosazování změn v myšlení majority a změn, které by se projevíly ve formování konkrétních nástrojů samospráv a některých dalších institucí a subjektů působících ve veřejném prostoru (městská policie, vlastníci bytových domů, exekuční firmy atd.). To se často týká též škol, zejména středních, a problematiky vzdělávání, kdy jsou studenti využíváni jako dobrovolníci na doučování dětí předškolního a školního věku (kromě přímého efektu se tak vytvářejí vhodné vzory na straně jedné a odbourávají předsudky na straně druhé).

Protože je využitelných nástrojů v tomto smyslu celá řada a významně se mění podle místních podmínek, není snadné na rozdíl od výše pojednaných speciálních témat (terénní práce, vzdělávání) nalézt jednoduché zachytivé body pro měření dopadů projektů tohoto typu, a tedy pro posuzování jejich efektivity.

Komplexně je možné vyjít z dostupných údajů statistického charakteru, které mohou napomoci vytvořit obraz o celkovém naladění majority. Z provedených rozhovorů, návštěv a dalších pozorování vyplývá, že dopad projektů tohoto typu se projevuje **formováním aktivní skupiny v majoritě, která se snaží přispět k řešení problému sociální exkluze nebo konkrétněji k problematice vyloučených lokalit. Tato aktivní skupina v majoritě vystupuje proti zdánlivě neutrální, ale přitom latentně zaujaté až fóbni většině**.

Ne vždy je možné přesně popsat velikost takové aktivní skupiny uvnitř majority. Její vznik a posilování přímo souvisí s činností projektů zaměřených na komplexní intervence, někdy se formuje v důsledku jiných procesů, má svou dynamiku. V souvislosti s tím má velký význam také členění vyloučených lokalit podle velikosti (GAC); ve velkých městech a aglomeracích může být obecná naladěnost majority blízká skutečné neutralitě, pak je vytvoření aktivní skupiny velmi obtížné. V menších lokalitách naopak je polarizace názorů majority na exkludované (a Romy jako národnost) zpravidla větší.

Pro projekty tohoto typu je jako hodnotící kritérium možné sledovat „partnerské mapy“ a jejich charakteristiku³ (viz metodika „Dotazník“, Podnos 2007 – Lindo, identifikace zdroje: Metodika pro sledování vlivu projektů s velkým společenským dopadem, Podnos, 2006).

3. Problematika stanovení cílů a hodnocení efektů komplexních programů

Základním rysem komplexních programů je, že zapojuje různé cílové skupiny a využívá aktuální zdroje společenského pohybu, zájmy cílových skupin, politické zájmy atd. Jde tedy o lobby v místě sledující průřezově zájmy exkludované skupiny a využívající aktuální konstelace pro požadovanou změnu stavu. Pro programy financované z ESF je proto nutné jasně definovat očekávané cíle v rovině sociální inkluze: popsat alespoň příklady očekávaného zapojení (někdy i nevědomého) různých cílových skupin a přímé i nepřímé dopady změn dosažených díky vlivu projektu.

V projektech tohoto typu je významnou složkou průběžná evaluace, bez které se projekt může stát formálním: jako **hlavní kritérium změny a dopadu projektu se jeví proměna problémového pole – postojů hlavních identifikovaných aktérů, změna institucionálních bariér (nastavení různých společenských mechanismů)**. V každém případě jde o vyhodnocování, se kterým má doposud zkušenosti jen malá část organizací (pozitivní např. Člověk v tísni, o.p.s., viz dále). V každém případě je nositel projektu „jen“ jedním z více hráčů, kteří do daného klimatu v konkrétním místě zasahují a jeho strategie a postupy musí být v projektu nastaveny tak, aby mohl reagovat na změny v jednání jiných podstatných subjektů a změny v nastavení místních podmínek.

4. Shrnutí k části C

Některé projekty vykazované jako terénní práce mohou mírně přesahovat ke komplexnosti, jak byla popsána výše; pro rozlišení těchto dvou typů ale je podstatné, co je v daném projektu primárně cílem. Některé komplexní programy zařazují do svého spektra činností též terénní práci a (nebo) vzdělávání v romských rodinách, protože jim to umožňuje být v kontaktu s cílovou skupinou a zároveň je to legitimuje jako účastníky v daném místním kontextu.

Podstatné však je, zda je komplexnost působení na celé společenské spektrum cílem a hlavní strategií projektu, nebo zda je vedlejším produktem působení v terénu.

Doporučení k části C

Komplexní místní problémy se jeví jako vysoce účinné v průřezovém působení na více společenských skupin a reprezentantů veřejné správy a zájmových skupin, překračují omezenost dílčích projektů, zaměřených jen na cílovou skupinu, jejichž dopad a efekt může být vždy jen omezený, protože nezasahují a nemohou ovlivnit řadu „vnějších“ faktorů, tj. faktorů nezávislých na dané minoritě.

Dlouhodobě by se tak podíl komplexních programů, působících na celou škálu cílových skupin, měl zvětšovat. Výhodou těchto programů také je, že vzhledem k proměnám v místních podmínkách, proměnách cílových skupin, změnách v samosprávách po volbách atd. jde o projekty, které jsou relativně zabezpečené proti sklonu stát se součástí systému statické podpory.

³ Jde o metodiku sledování významnosti různých názorových vůdců a významných osobností a jejich aktivitě či neutralitě v rámci dané problematiky a zároveň o sledování proměn tohoto pole.

D) Hodnocení výstupů projektů: ostatní projekty (specificky zaměřené na spolupráci s konkrétními úřady nebo na řešení vymezených problémů)

Do této „zbytkové“ skupiny jsme zařadili např. projekt zavádění systémové spolupráce s policií ČR, některé typy projektů spolupráce s úřady práce apod., projekty postavené na síťování a nadregionální kooperaci, projekty sociálního podnikání a také některé systémové projekty. Vždy jde o projekty, které mají (na rozdíl od komplexních projektů podle části C) **jasně dané a vymezené úzké okruhy cílových skupin a přesně vymezené okruhy cílů**. Může jít také o projekty orientované na řešení problematiky v daném místě, které se liší od předchozích typů a jsou svým způsobem jedinečné a nepřenositelné.

Od komplexních projektů popsaných v části C se tedy liší jasně danou formou a obsahem, pevně danými cíli projektu, které se snadno dají popsat, zvolit pro ně vhodné ukazatele naplnění, popř. indikátory společenského efektu.

Vzhledem k malému okruhu hodnocených projektů a omezenému rozsahu evaluace (zejména časovému) je této skupině v rámci popisu problémového pole věnována omezená pozornost (více viz zkoumané případy, příklad C – Romodrom).

Doporučení k části D

Projekty tohoto typu je vhodné realizovat vždy po důkladném zmapování konkrétních podmínek (podle povahy projektu – místních a legislativních podmínek, analýz trhu, personálního zajištění atd.); u projektů, jejichž působení je nepřímé, pak vždy po vyhodnocení, zda je daný projektový výstup použitelný v praxi, resp. zda bude o jeho použití zájem ze strany subjektů přímo působících v terénu, ať již formou terénní práce, komplexních programů nebo vzdělávání.

E) Hodnocení výstupů projektů: projekty nepřímé pomoci - na posilování organizací apod.

1. Povaha problému

V rámci Globálního grantu podpořila NROS malými granty také několik organizací, které jsou aktivní v řešení romské problematiky, s cílem posílit jejich organizační schopnost a absorpční kapacitu. Hodnocení efektu takovýchto grantů je relativně snadné, neboť programy již skončily a lze snadno zjistit, které z efektů programu překračují dobu trvání programu. V rámci zkoumané skupiny lze nalézt řadu subjektů, kteří po skončení programu musely propustit řadu zaměstnanců a dostaly se tak de facto do stejné situace jako na začátku, stejně tak lze v rámci zkoumané skupiny nalézt subjekty, které organizační nárůst realizovaný během programu dokázaly udržet. Jde o velmi snadno kontrolovatelná data (počet zaměstnanců, celkový rozsah činnosti apod.), která jsou nebo by měla být povinnou součástí informací, jež musí dodat každý subjekt, který se uchází o další grantovou podporu.

Přesto byl v rámci této evaluace tomuto jevu věnován ještě další, zvláštní zřetel: **všechny programy zaměřené na podporu sociálně exkludovaných a na řešení problémů spojených se sociálně vyloučenými romskými lokalitami směřují k tomu, že se z intervenčních (projektových) programů přesunují do polohy trvale existující podpůrné struktury**. V jednom ohledu to způsobuje legislativa státu (viz již citovaný zákon 108/2006 Sb.), celkově tento posun však vyplývá z povahy věci samé. Někteří příjemci grantů sice jsou schopni formulovat jako svůj obecný cíl „aby tato cílová skupina přestala existovat“, ale většina staví svoje projekty jako trvalé systémy – a právě tak jsou jejich aktivity vnímány ze strany cílové skupiny. Zejména u terénních programů se tak stále znovu objevují požadavky na zavedení „průběžného financování“, které by nahradilo projekty, na

vytvoření systému „nárokové dotace“ apod. V takovém případě je situace organizací nezáviděníhodná, protože mají jen omezenou možnost sami kofinancovat činnosti vykonávané podle zákona 108/2006 Sb.

Je znepokojivé, že ve velké části nejde o kapacitu umožňující projektové činnosti zaměřené na definovanou změnu stavu, ale na postupné vytváření statického systémového nástroje, který je chápán jako standard a je tímto způsobem využíván romským etnikem samým, ale také ze strany lokální politické reprezentace v samosprávách atd.

2. Jiný úhel interpretace účinnosti tohoto typu podpory

Pokud jde o výsledek podpory tohoto typu, tedy podpory vzniku a stability absorpční kapacity, pak výsledky programu jsou u velké části příjemců nesporně pozitivní, je však třeba je interpretovat v jiném smyslu než jen z hlediska „přímého nárůstu kapacity“ podpořených organizací.

Velká část malých organizací se na tomto relativně malém grantu naučila administrovat evropské projekty a tak byl naplněn základní cíl – zvětšit pro další období absorpční schopnost těchto organizací. **I přes velký propad v počtu zaměstnanců po skončení projektů tak může být výsledek pozitivní, pokud je daný subjekt schopen rychlé aktivizace a růstu kapacit a je schopen zajistit kvalitní řízení pro strukturu činností vyplývající z projektového financování při okamžité mobilizaci sil a jejich cíleného nasměrování.**

Výhodu v tomto mají větší sítě (i neformální) nebo síťově působící organizace, které mají s těmito cykly již větší zkušenost, ale podstatným přínosem podpory z Globálního grantu je rozšíření této schopnosti i na řadu menších subjektů.

3. Shrnutí k části E

Projektová podpora tohoto typu měla prokazatelně velký význam při změně způsobu práce některých organizací. Nebyl to však (nebo pouze výjimečně) přímý „nárůst objemu činnosti organizace“. Hledání odpovědi na otázku, zda je další podpora infrastruktury organizací tohoto typu vhodná, nebylo součástí zadání evaluace, a proto zde nejsou formulována doporučení a forma hodnotících kritérií.

Celkový závěr k hodnocení výstupů projektů (A-E)

Projekty přímo zaměřené na podporu konkrétní cílové skupiny by měly v rámci hodnocení úspěchu vždy pracovat s jasně definovanými kvantitativními a měřitelnými nebo alespoň prokazatelnými kvalitativními výsledky, a to i v případě, že se jedná o takové projekty, jejichž cílem je zabránění negativním jevům. I zde se dá dokládat, že vzhledem k projektu k nějakým negativním jevům nedocházelo tak často, jak by se dalo předpokládat.

Naopak z hlediska projektů, zaměřených na změny prostředí je nutné, aby měly od počátku vypracovány evaluační metody využívající jasně definované a v daném prostředí relevantně zvolené indikátory (zpravidla vztažené na pokud možno co nejširší skupinu zainteresovaných osob, aktivních minorit atd.). Přesto je ale zpravidla lze jen těžko víc než oprávněně dovozovat, málokdy je prokazatelné, že sledované změny přímo souvisely s aktivitami daného projektu.

Zvolená členění projektů (podrobněji k taxonomii viz samostatná část) ukazuje, jak by měly být nastaveny podmínky (náležitosti projektových žádostí) tak, aby požadované hodnocení dopadů, účinnosti a efektivity vůbec bylo možno provést. K uplynulému programovému období pak tato analýza problémového pole podává alespoň základní strukturu, ve které mohou být dopady realizovaných projektů popsány, ve kterých může být vedena argumentace o efektivitě a účelnosti vynaložených prostředků. Ve všech těchto ohledech lze na základě dílčích výsledků z projektů a provedené analýzy potvrdit, že v celém kontextu je platné tvrzení, že nedocházelo ke zneužití nebo k nevyužití prostředků. Přidanou hodnotou je ve světle těchto výsledků především posun poskytovatelů na kvalitativně odlišnou úroveň a zároveň vytvoření nových kontextů: poprvé od roku 1990 se jeví problematika romské menšiny (národnostní problematika) a problematika sociálního vyloučení (zejména v lokalitách, kde se převažují sociálně vyloučení) jako relativně přehledná.

Průřezově (v různých skupinách zúčastněných) existuje sdílená naděje, že nadále nepůjde o provázanou směs témat tabuizovaných a zároveň deformovaných masivními, ale neefektivními finančními injekcemi, jejichž efekt nebyl příliš zkoumán. Jsme přesvědčeni, že tato evaluace může alespoň nepatrným dílem napomoci ke změně tohoto stavu. Důvěru v to často vyslovovali i ti, se kterými jsme se v projektech setkávali u strukturovaných rozhovorů nebo při hlubších analýzách.

V. Odpovědi na evaluační úkoly a otázky (viz bod 2.3 zadání, detailní postup podle jednotlivých úkolů 1–4)

(Znění evaluačních úkolů a otázek je uvedeno *kurzívou*.)

Globální evaluační otázka:

Nakolik byla podpora v systému 2004–2006 celkově úspěšná a proč? Jaká lze identifikovat slabá a silná místa podpory?

Vzhledem k zadání, jeho charakteru, specifické povaze části příjemců a k vnějšímu kontextu vůbec je možné charakterizovat tuto podporu jako úspěšnou. Doklady k tomu obsahuje analýza problémového pole (kapitola V.). Tato podpora splnila větší část očekávání a naopak přinesla podle provedené evaluace řadu efektů, které nebyly formulovány v očekávaných cílech projektů. Zároveň nevedla k systémovému zúžení přístupu k dané problematice (to bylo identifikováno jako jedna z hrozeb).

Silným místem podpory byla zejména její mnohotvárnost, umožňující využít existující potenciál a odlišnosti v různých místech působení příjemců podpory i ideově rozdílná východiska příjemců podpory (příjemci s rozdílným důrazem na etnicitu či sociální povahu problematiky, s rozdílným přístupem a pohledem na roli terénní práce, vzdělávání apod.).

Slabým místem byla především celková rezignace na získávání kvalitativních i kvantitativních údajů o působení projektu, rezignace na intervenční charakter projektů a příklon ke statickému poskytování služeb (podrobněji dále).

Úkol 1 – Taxonomie projektů

Navrhněte vhodnou klasifikaci projektů zaměřených na problematiku romských komunit

Popis úkolu:

Pro účely evaluace programu a hodnocení projektů evaluátoři navrhnou systematické členění projektů na základě vhodných kritérií projektů a oblastí podpory. Základními kritérii pro třídění mohou být (evaluátor posoudí a případně modifikuje klasifikaci):

- *Oblast zásahu (např. pracovní místa, sociální služby, zdravotnictví, bydlení apod.)*
- *Typologie aktivit*
- *Charakteristika organizace / organizací realizujících projekt (velikost, kapacita, lokalizace...)*
- *Lokalita působnosti projektů (ve vazbě na mapu sociálně vyloučených romských komunit)*
- *Finanční rozsah projektů*

Projekty podle oblasti podpory – návrh klasifikace

Základním členěním použitým úspěšně při evaluaci bylo rozdělení projektů na:

1. projekty, jejichž podstatným obsahem je terénní práce a obdobná přímá práce s cílovou skupinou (A);
2. projekty zabývající se vzděláváním a problémy souvisejícími se vzděláváním cílové skupiny (B);
3. kombinované projekty zahrnující působení na majoritu a místní orgány samosprávy i státní správy (C);
4. jiné projekty (D);
5. projekty na podporu organizací a jejich implementačních schopností (E).

Komentář:

Jako nevhodné se ukázalo další členění podle oblasti zásahu (např. pracovní místa, sociální služby, zdravotnictví, bydlení apod.), protože zde je velká část projektů nerozlišuje, jak to vyplývá z povahy terénní práce, kde je většina činností a problematik úzce provázána.

Členění projektů podle finančního rozsahu respektuje zvolený postup tím, že významné projekty a projekty velkého rozsahu (včetně systémových grantů) jsou zpravidla zahrnuty do skupiny 4 (jiné projekty). Výjimkou mohou být velké projekty skupiny 3 (kombinované komplexní působení v místech).

Použitý postup nevylučuje pro vypsaní konkrétní výzvy použití lokálního vymezení, resp. lokálního zaměření projektů dané výzvy. Pro takový postup by mluvila analýza GAC citovaná v zadání. Pro hlubší analýzu takového postupu ale nedala evaluace dostatečné informace. Dostupné zdroje naopak směřují k tomu, že vzrůstá význam formálních i neformálních sítí a spolupráce organizací sídlících v různých místech. Proti tomuto členění mluví i skutečnost, že exkludované lokality se mohou významně proměňovat podle vnějších vlivů, zejména bytové politiky samospráv nebo změny vlastnictví nemovitostí.

Použitá klasifikace proto vychází z typologie aktivit a je možné hlouběji ji členit, jak je uvedeno dále. Vždy je pak možno jako doplňující zvolit územní hledisko.

Evaluační otázky:

- 1. Do jaké míry je významná (ne)přímá úměrnost mezi určitým typem projektů, atributy zapojených organizací a úspěšností / účinností projektů?*
- 2. Jak jsou projekty regionálně rozloženy s ohledem na lokální potřeby sociálně vyloučených romských lokalit?*
- 3. Která oblast podpory není pokryta operačními programy a měla by být?*

Ad 1.

Z analýzy vyplývá, že typologie projektů (ať již typologie použitá při výstupů této evaluace nebo alternativní pracovní typologie zkoumané v rámci evaluace) nemá podstatný vliv na kvalitu projektů, jejich úspěšnost/účinnost. Není žádný důvod k tomu zužovat pole aktivit, škálu činností, které jsou v rámci projektů realizovány rozdílnými typy organizací. Z analýzy také nevyplývalo, že by bylo možné nějak jednoznačně srovnávat např. působení lokálních organizací a místních poboček sítí nebo síťových organizací. U obou typů lze jednoznačně prokázat řadu přínosů. Jak již bylo řečeno výše, subjekty nelze jednoznačně vyhodnotit jako efektivnější ani podle toho, jestli jsou motivovány národnostně (jejich členové a zaměstnanci jsou převážně Romové) nebo jde o organizace, kde činnost je vyvíjena aktivní částí majority.

Jistá komplikace se projevuje pouze tam, kde je převažující činnost organizace chápána jako poskytování sociální služby „terénní práce“ podle zákona o sociálních službách (viz zákon 108/2006 Sb., § 69 terénní programy).

Ad 2.

Z analýzy vyplývá, že se jen obtížně dá stanovit rámec „lokálních potřeb“. Největším limitem zde je skutečná kapacita poskytovatelů, resp. schopnost větších síťových organizací zakládat a udržovat další pobočky v místech. Z evaluace nevyplývalo, že by existovaly nějaké lokality, které by byly zcela mimo oblast zájmu nebo ve kterých by působení příjemců tohoto typu podpory bylo nějak výrazně omezeno.

Ad 3.

Jak již bylo řečeno výše, jedním z identifikovaných úspěchů je celková šíře a bohatost forem práce s cílovou skupinou a dalších aktivit, kterým byla poskytnuta podpora. Jako nedostatečná se jeví nikoli nějaká oblast podpory, ale forma - především malý nebo žádný tlak na vytváření zpětných vazeb, stanovení cílů a měřitelných výstupů, porovnání počátečního a konečného stavu atd.

Úkol 2 – Reprezentativita projektů

Identifikujte vhodnou metodu evaluace projektů zaměřených na romskou problematiku nebo Romy jako cílovou skupinu.

Popis úkolu:

Evaluátorům bude poskytnut přehled všech projektů zaměřených na romskou problematiku. Evaluátor následně zvolí vhodnou metodu evaluace tak, aby byla zajištěna reprezentativita vzorku - může jít i o vyčerpávající studii.

K tomu viz výběr projektů pro strukturované rozhovory a projektů pro hlubší analýzu (výzkum), viz příloha. Více také viz analýza problémového pole, část 3 A–E. a doporučení obsažená v rámci této kapitoly, resp. její části věnované taxonomii projektů.

Evaluační otázky:

1. *Jaká lze identifikovat vypovídající evaluační kritéria (ne)úspěšnosti projektů zaměřených na problematiku romských komunit?*
2. *Které úspěšné i neúspěšné projekty je vhodné zvolit pro detailní vyhodnocení (ne)úspěšnosti projektů?*
3. *Jaká data a/nebo informační zdroje jsou k dispozici pro evaluaci tohoto typu projektů a jaká chybí?*

Ad 1. část A

Pro projekty založené na terénní práci mohou jako podružné podklady sloužit sledovaná kritéria související s postupem podle zákona 108/2006 Sb.; na druhou stranu jde o data, která se vztahují k jinému typu činností, než který je žádoucí poskytovat projektovým způsobem.

Jako základní evaluační kritérium by pro projektové hodnocení mělo být dopracováno sledování typů problémů, které terénní pracovníci s klienty řeší, a to zejména sledování těch problémů, které vyřešeny nejsou (nikoli jako doposud, kdy jsou dokladovány a sledovány pouze vyřešené typy problematik). Přitom je vhodné, aby typologii řešených problémů v první fázi pro svou činnost nadefinovaly poskytovatelé sami – tak, aby odpovídala jejich prostředí a cílové skupině. Taková typologie problematik, řešených (a neřešených) v rámci terénní práce v daném projektu by měla být podmínkou přiznání podpory na tuto činnost.

Ad 1. část B

Pro vzdělávací projekty je třeba celkové pole ještě dále rozdělit tak, aby hodnocení odpovídalo projektu.

- 1) Hodnocení projektů postavených na podpoře vzdělávání menšin (odstraňování dopadů neznalosti jazyka a jiných kulturních návyků) vyžaduje jednoduchá kritéria spočívající ve sledování posunu – běžné porovnávání výchozího a cílového stavu
- 2) Projekty zaměřené na vytváření nástrojů a forem inkluzivních strategií u žáků a studentů sociálně vyloučených skupin považujeme z dlouhodobého ohledu ze nejvíce efektivní, jejich hodnocení však také vyžaduje sledování úspěchu žáků a studentů v delších časových řadách, zejména se zaměřením na schopnost překonávat bariéry sociální exkluze vytvářené jak ze strany exkludovaných, tak ze strany majority. Doporučujeme provést evaluaci programu jako celku ex post.
- 3) Projekty přímé podpory exkludovaných (přímá pozitivní diskriminace) považujeme z větší části za kontraproduktivní, protože zvýrazňují hranici sociálního vyloučení a zvyšují bariéru mezi majoritou na straně jedné a exkludovanou skupinou, která má takto svoji exkluzi potvrzenou statusově, na straně druhé (viz školní výlety, které mají žáci, zařazení do skupiny „sociálně exkludovaní“ zdarma). Pozitivní diskriminaci je vhodné využívat pouze tam, kde ji schvaluje, a tedy legitimuje významná část majority.

Ad 1 část C

Pro kombinované projekty zaměřené na změny v postojích alespoň aktivních skupin v majoritě, změny v postojích politiků na místní úrovni, místních orgánů státní správy, policie atd. je třeba vypracovat

komplexní hodnotící kritéria spočívající ve sledování symptomatických rozhodnutí těchto orgánů a institucí. Přitom je vhodné, aby systém sledovaných indikátorů v první fázi pro svou činnost nadefinovaly realizátoři projektů sami – tak, aby odpovídala jejich prostředí a cílové skupině. Takový systém indikátorů a sledovatelných společenských symptomů by měl být podmínkou přiznání podpory na tuto činnost.

Ad 1. část D

Vzhledem k povaze skupiny jiných projektů, jak je popsána v analýze problémového pole, je zjevné, že pro projekty nezařazené podle zvolené struktury je třeba vytvářet hodnotící nástroje a stanovovat sledované indikátory individuálně podle daného projektu, více viz taxonomie projektů uvedená výše.

Ad 1. část E

Další vypisování projektů na posilování organizací působících v této oblasti a posilování kapacit považujeme za sporné; je možné ho doporučit jedině tehdy, když bude zajištěno, že prostředky takto určené nebudou moci být použity na dofinancování provozu, popř. rozšíření provozu a zvýšení počtu zaměstnanců po dobu trvání projektu.

Základním kritériem hodnocení je schopnost příjemce prokázat, že po skončení projektu jsou dosažena úroveň a rozsah činnosti organizace dlouhodobě udržitelné, nebo že došlo k významné změně ve schopnosti organizace realizovat evropské projekty.

Ad 2.

Vzhledem k výsledkům popsaným v kapitole III. se nejvíce jako klíčové sledovat efektivitu nebo neefektivitu projektů na nějakých typově vyhraněných příkladech. Pro další část odpovědí na zadání (viz další otázka) byly vybrány spíše odlišné typy poskytovatelů.

Ad 3.

Jak bylo popsáno v analýze problémového pole, vstupních dat použitelných pro vyhodnocování nebo komparaci projektů existuje minimum, většinou se jedná o nepřímá data rekonstruovaná na základě projektových žádostí. Doporučujeme další analýzu a evaluaci existujících projektů neprovádět a zaměřit se na to, aby byly dodržovány podmínky, podle kterých příjemci grantů podle nových výzev budou povinni stanovit strukturu sledovaných údajů (ať již přímých nebo nepřímých, tj. údajů indikačního charakteru) a v průběhu projektů sledovat, zda a jak je tento závazek plněn. Pokud se v tomto smyslu současná situace nezmění, jsou pokusy o evaluaci dopadů a jejich efektivity, přínosů projektů atd. odkázány na velmi obecné interpretační rámce.

Úkol 3 – Účinnost projektů

Identifikujte relativní účinnost projektů zaměřených na problematiku sociálně vyloučených romských komunit.

Popis úkolu:

Hodnotitel na základě zvolených projektů popíše výchozí situaci (baseline) projektů, identifikuje cíle projektů, plánované a realizované aktivity a popíše aktuální změnu stavu oproti výchozí situaci projektů.

Evaluační otázky:

- 1. Jaká byla výchozí situace projektů?*
- 2. Jaké byly deklarované cíle projektů?*
- 3. Jaké byly definovány indikátory úspěšnosti projektů?*
- 4. Jaké indikátory vykazují nejvyšší vypovídací schopnost ve vztahu k účinnosti projektů v této oblasti?*
- 5. Jaké typy aktivit byly plánovány a nakonec realizovány?*
- 6. K jaké pozitivní nebo naopak negativní změně výchozího stavu projektů vzhledem k realizovaným aktivitám?*
- 7. Jaké aktivity, prostředky, metody, nástroje apod. (ne) fungují ve vztahu k deklarovaným cílům projektů a proč?*

8. *Jaká je odezva na projekty u příslušníků romských komunit?*
9. *Nakolik existuje v romských komunitách (ne)zájem o projekty a proč?*
10. *Jak a do jaké míry by se situace v romských komunitách zhoršila, kdyby projekty nebyly realizovány?*
11. *Mají projekty vytvořeny mechanismy pro identifikaci skutečných potřeb cílové skupiny/lokality?*
12. *Do jaké míry je účinný princip partnerství v projektech? Nakolik byly do přípravy projektů zapojeny cílové skupiny, místní samosprávy a další partneři?*
13. *Do jaké míry odpovídá vynaložené úsilí a prostředky výstupům, výsledkům a účinkům projektů?*

Cílem tohoto úkolu je bližší popis tří vybraných projektů z hlediska jejich efektivity, resp. změn a posunů, kterých projekt reálně dosáhl. Vybrány byly projekty:

- A) SASTIPEN CR - Zdravotně sociální pomocníci ve vyloučených lokalitách, DROM**
- B) Podpora sociálního začleňování, Člověk v tísni, o.p.s.**
- C) Romodrom pro regiony II., Romodrom, Praha**

Zvolené projekty umožňují jistou komparaci – jsou srovnatelně velké (12,5-13,5 milionů), zahrnují vytváření sítí a zaměřují se (primárně nebo významnou měrou) na práci v terénu v různé podobě a s různým přístupem a přesahem. Tak lze ilustrovat i navrženou taxonomii. Tři vybrané projekty zahrnují vždy konkrétní přesah do jednoho z typů projektu – projekt A v rozšíření terénních služeb (skupina 1), projekt B v přesahu do komplexního působení v místě (skupina 3) a projekt C jako síťový odkazuje svým specifickým zadáním na síťování ke skupině 4.

Popis efektivity vybraných projektů podle evaluačních otázek:

1. Jaká byla výchozí situace projektů?

Situace byla u každého projektu výrazně jiná.

A)

DROM je dobře zavedená příspěvková organizace, nicméně služby zdravotně sociálního pomocníka pro ni byly zcela novou problematikou. Námět na projekt pochází od krajské romské koordinátorky v Ostravě, která podobný typ služby vyzkoušela v omezeném rozsahu ve spolupráci (a de facto na zakázku) ostravské nemocnice. Podobná služba však v širším měřítku nikdy v ČR poskytována nebyla, a tak ani nebylo možné se opřít o zkušenosti jiných organizací. Potřeba podobné služby pro cílovou skupinu byla v zásadě odvozena od skutečnosti, že průměrný věk, kterého se čeští Romové dožijí je o deset let nižší, než je celkový průměr (a to jak u mužů, tak u žen), a těžko předpokládat, že by takový rozdíl byl způsobem genetickým pozadím. Lze tedy důvodně předpokládat, že Romové péči o své zdraví zanedbávají, zvláště tu preventivní (očkování u dětí, zubař, pravidelný screening, ale i kompenzační pomůcky, dlouhodobá onemocnění atd.) – a ti sociálně exkludovaní o to více. Data získávaná běžnou sociální intervencí v rámci standardní TSP potvrzovala, že romský klient (příjemce TSP) jde k lékaři jen v případě, pokud už není žádná jiná možnost.

B)

Člověk v tísni TSP vykonával delší dobu, má s ní bohaté zkušenosti v řadě lokalit, ke kterým tento projekt přidal další čtyři. Běžná TSP je navíc v rámci projektu doplněna o služby, které jsou zaměřené na zaměstnávání (koordinátor místního zaměstnávání), a to i šesti lokalitách, kde TSP již byla dříve poskytována. Organizace tedy pracovala se zavedenými metodikami, částečně vstupovala do nového prostředí, kde služba doposud chyběla a částečně službu inovovalo o nový prvek, který ovšem vyplynul z předcházejícího poskytování TSP, a byl tedy podložen přinejmenším sběrem a vyhodnocováním dat z terénu.

C)

Romodrom se pouštěl do pro organizaci neznámého terénu – TSP pro ně byla nová služba (byť realizoval jiné programy – vězeňský, protidrogový, volnočasový), neměl metodiku ani službu registrovanou podle zákona, neměl lidi ani know-how a neměl regionální přesah (do doby zahájení projektu působil jen v Praze a na Kladně). Znal však situaci v romských organizacích a věděl, že TSP vykonává řada lokálních organizací v regionech, které o sobě ovšem nevědí, nesítují se, nevyměňují si informace ani know-how, metodiku a zkušenosti; metodika dokonce často zcela chybí. Romodrom pro

projekt využít znalosti prostředí poskytovatelů a romských organizací, které de facto zastřešil na základě dohody, že podají jeden společný projekt, který bude mít větší šanci na úspěch. V tomto ohledu Romodrom pracoval jako agentura zprostředkovávající servis pro realizátory (malé organizace poskytující TSP) či spíše asistenci, protože v průběhu projektu vznikla i zastřešující metodika a Romodrom se ujal a stal se nositelem dalších systémových kroků (společné vzdělávání, pravidelná metodická setkání). V rozhovorech odkazují na GAC, ale je zřejmé, že s výzkumy nepracují aktivně, ale spíše je registrují, vědí o nich.

2. Jaké byly deklarované cíle projektů?

Zde citujeme z projektových žádostí:

A)

Hlavním cílem projektu je vytvoření a otestování sítě zdravotně sociálních pomocníků (ZSP) pro Romy ohrožené sociální exkluzí. ZSP by měli fungovat jako prostředníci a poradci, umožňující lepší komunikaci a vzájemný přístup mezi romskou minoritou a zdravotnickým systémem. Z realizačního hlediska lze projekt rozlišit do roviny pilotní studie, sociální činnosti a samotného vyškolení 20 ZSP. Hlavními přínosy pilotáže budou nové metody sociální práce, formy řízení a kooperace sítě pomocníků v celorepublikovém rozsahu. Přínos práce s cílovou skupinou spočívá nejen v zlepšení jejího přístupu ke zdravotnictví a vlastnímu zdraví, ale i v jejím zodpovědnějším a aktivnějším přístupu k životu, což se odrazí na její lepší zaměstnatelnosti i vztazích s majoritou. Přímým přínosem bude vyškolení 20 ZSP, kteří získají zkušenosti s novou metodikou sociální práce a zapojením do systematické práce v rámci projektu.

B)

Projekt se zaměřuje na podporu sociální integrace cílové skupiny Romů ze sociálně vyloučených lokalit, jejichž obyvatelé mají ztížený přístup k institucionální pomoci, a to jak státní, tak nestátní. Projekt tak činí prostřednictvím koordinace aktivit v oblasti sociálních služeb (a reaguje tak na dosavadní neexistenci takové koordinace), nabídkou speciálního poradenství, přímou terénní sociální prací, aktivitami v oblasti prevence ústavní péče, motivační prací s klientem a v neposlední řadě i mapováním a nabídkou služeb zaměstnanosti v nejbližším klientově okolí.

Poradenské aktivity a provázanost místně dostupných služeb zvyšuje účinnost intervencí ve prospěch cílových klientů a zlepšuje se tak dostupnost aktivit pro klienty programu. Koordinace aktivit v oblasti sociálních služeb a specializovaného poradenství je jedna z mála možností, jak vytvořit základ pro komplexní služby, které by vedly k podpoře zaměstnanosti a autonomie klientů a jejich rodin. Tato provázanost objektivně v současné době neexistuje. Předkládaný projekt tuto situaci částečně řeší a mohl by sloužit v případě funkčnosti nabízeného řešení jako příklad dobré praxe pro služby zaměstnanosti a sociální služby poskytované veřejnou správou. Úvahy, které předcházely výběru nabízeného řešení, předkládáme v příloze ve struktuře problém-řešení.

Projekt navazuje a rozšiřuje probíhající programy terénních sociálních prací (jak žadatele, tak partnerské organizace), které představují model „dobré praxe“ sociálních služeb vyvinutých „na míru“ potřebám příslušníků sociálně vyloučených komunit. Rozšiřuje jejich působnost jednak geograficky (v lokalitách „zaopatřených“ jak žadatelem, tak partnerem - Libice, Slaný, Zlonice, Ledce, Liberec, Kladno, Chomutov, Plzeň, Sokolov, Ústí nad Labem), jednak je doplňuje o lokální management zaměstnanostních služeb, který se ukázal být nezbytným pro komplexní řešení problematiky a který v nabídce dosud chybí.

C)

Cílem projektu je vytvořit komplexní a koordinovaný program terénní sociální práce zaměřený na problematiku zmírnění sociální exkluze romské minority. Romodrom chce využít svých zkušeností z terénní sociální práce a podělit se o výsledky dobré praxe s romskými organizacemi v regionech. Bude vytvořen systémový program terénní sociální práce, který povede ke zvýšení úrovně poskytovaných služeb v jednotlivých regionech. Významným přínosem projektu je nastavení spolupráce mezi jednotlivými romskými organizacemi.

Program terénní sociální práce bude zaměřen na klienty z romské minority a realizován romskými subjekty, romskými terénními sociálními pracovníky. Bude tak využito přirozených znalostí specifických potřeb Romů, kulturních a jazykových specifik. Terénní sociální pracovníci (TSP) budou vyškoleni v problematice terénní práce. Jejich úlohou bude především pochopit situaci klienta, aktivně naslouchat a pomoci s řešením problému, který klienta tíží. TSP se s klienty bude setkávat na místě, které je pro ne přirozené: v jejich bytě nebo na ulici. TSP nemá za úkol klienta kontrolovat, někam ho posunovat, třeba na zakázku úřadu. Je jeho průvodcem, ne opatrovníkem. U některých klientů může dosáhnout změny jednání směrem blíže k akceptované normě, ale vždy tím, že klientovi pomůže řešit jeho problém. TSP bude instruován také v tom smyslu, aby byl schopen zjistit si o daném problému odpovídající informace z různých zdrojů a na jejich základě vyjednat s klientem, případně s dalšími zúčastněnými, způsob řešení. TSP problém jako takový neřeší, ale pomáhá klientovi najít správnou cestu k řešení, zprostředkováním kontaktu s příslušnými institucemi nebo službami a prostřednictvím systematické práce s klientem. V programu terénní sociální práce bude každý TSP s klientem pracovat dlouhodobě a komplexně - takovým přístupem by mělo dojít ke zvyšování sociálních dovedností a samostatnosti klienta. Takto bude nastartován proces vedoucí ke zmírnění projevu až eliminování sociální exkluze.

3. Jaké byly definovány indikátory úspěšnosti projektů?

O indikátorech úspěšnosti a jejich použití v rámci projektů již bylo pojednáno výše. Organizace si stanovují výstupy projektů, ale indikátory úspěšnosti, které by se pokoušely nějak uchopit a měřit dopady na cílovou skupinu v projektech zpravidla nenajdeme. Také to zřejmě formálně nikdo nevyžadoval. Záležitost to není snadná, vyžadovala by aktivity nad rámec projektových aktivit. Ve vlastních výpovědích respondentů se tak při dotazu na úspěšnost projektů objevují výpovědi typu „podařilo se nám zrušit romské ghetto“, „20 lidí (většina Romů) dnes víceméně samostatně pracuje a to je úspěch“ atd.

Pokud bychom „úspěch“ vztáhli čistě k projektu (bez ohledu na dopady na cílovou skupinu), tzn. předpokládali bychom, že když proběhlo vzdělávání, někdo se na něm asi něco naučil, když byla poskytována služba v tolika a v tolika případech, bylo to potřeba, byla poskytnuta kvalitně a někomu byla ku prospěchu atd.), pak bychom ve všech třech projektech mohli za měřítko úspěšnosti považovat to, že aktivity/ výstupy byly realizovány, což se skutečně v drtivé většině případů stalo (viz níže u aktivit projektů).

Například A)

20 proškolených ZSP

1 kontaktní osoba v každé lokalitě (zpravidla zaměstnanec sociálního úřadu MěÚ)

Akreditovaný vzdělávací kurz ZSP

1 000 klientů

nebo

C)

1 vzdělávací program

32 proškolených TP

420 proškolených klientů služeb

3200 klientů (bylo počítáno 100 klientů na jednoho TP)

1 brožura

4. Jaké indikátory vykazují nejvyšší vypovídací schopnost ve vztahu k účinnosti projektů v této oblasti?

Stanovené „indikátory“ (definované výstupy) nemají vypovídací hodnotu ve vztahu k účinnosti projektů v dané oblasti (viz výše).

Kritéria a indikátory, které by měřily dopady na cílovou skupinu (tzn. účinnost projektů v dané oblasti) by přitom bylo možné stanovit – např. „počet nově zaměstnaných klientů“, „počet nově studujících klientů“, „počet klientů, kteří dostali své dluhy pod kontrolu – tzn. mají plán, jak je vyřeší a drží se ho“, „počet klientů nově léčených ze závislosti – na alkoholu, drogách, automatech“, „počet relapsujících

klientů", atd. (A, B), „počet nových registrací u praktického lékaře“, „počet návštěv u lékaře, z toho počet návštěv preventivního charakteru“, „počet matek, které v těhotenství přestaly kouřit“ (C).

Možností se v tomto ohledu nabízí celá řada. Kritéria by bylo nejlépe vybrat analýzou jednotlivých kazuistik. Ve všech třech případech se totiž pochopitelně o každém klientovi vedou poměrně pečlivé záznamy. Analýzu záznamů za jiným účelem, než je konkrétní práce s klientem, však nikdo neprovádí. Přitom bezesporu obsahuje mnoho primárních a nedocenitelných dat, se kterými se ovšem organizace dále nepracují. Evidence klientů skrývá všechny potřebné informace i pro zhodnocení úspěšnosti doposud poskytovaných služeb v rámci projektů.

5. Jaké typy aktivit byly plánovány a nakonec realizovány?

A) (na základě rozhovorů, projektová žádost nebyla předána, pouze stručné shrnutí projektu)

- Koordinace kontaktních pracovníků v lokalitách;
- vývoj vzdělávacího kurzu pro ZSP;
- akreditace vzdělávacího kurzu pro ZSP;
- realizace vzdělávacího kurzu pro 20 ZSP;
- poskytování služeb ZSP ve vybraných lokalitách (na základě zájmu místního úřadu a/nebo kraje);
- koordinace a administrace projektu.

B) (na základě projektové žádosti a rozhovorů)

- Právní poradenství a podpora;
- lokální management pracovních příležitostí;
- zpracování a uskutečnění individuálních sanačních plánů;
- koordinace sociálních a poradenských služeb;
- příprava metodiky lokálního managementu pracovních příležitostí;
- evaluace a tvorba manuálu.

C)

- Vytvoření programu terénní práce;
- nákup vybavení místní kanceláře, činnost místní kanceláře, administrace projektu;
- účetnictví, kontrola;
- výběr TSP;
- nákup vybavení krajských kanceláří;
- školení TSP jednotlivých krajů;
- workshopy TSP;
- poskytování terénní sociální práce (Liberec);
- poskytování terénní sociální práce (jižní Morava);
- poskytování terénní sociální práce (střední Čechy);
- poskytování terénní sociální práce (Ústí nad Labem);
- kurzy - semináře pro klienty;
- supervize;
- shrnutí výsledků projektu, vyúčtování a sdílení s ostatními romskými sdruženími.

Všechny aktivity byly podle záznamů a výpovědí realizovány. V rozhovorech respondenti přiznávají, že některé neproběhly tak, jak si na počátku projektu představovali. Ty se do značné míry týkají očekávání kladených na klienty samotné – typickým příkladem jsou např. kurzy a semináře pro klienty (C), které proběhly v omezené míře (50 %) a hlavně zdaleka neslavily předpokládané úspěchy (byl o ně minimální zájem).

6. K jaké pozitivní nebo naopak negativní změně výchozího stavu došlo u projektů vzhledem k realizovaným aktivitám?

V případech A a C jednoznačně došlo k pozitivní změně realizátora samotného: DROM se rozrostl o 20 zaměstnanců (zdvojnásobil se), kteří pracují v regionech, naučil se úspěšně poskytovat zcela novou službu, o kterou je zájem (hlásí se stále další regiony), ustál rozsáhlou administraci (byť s obtížemi,

kteře způsobily opožděné splátky na základě monitorovacích zpráv); Romodrom se naučil pracovat s místními partnery, rozrostl se do regionů, naučil se poskytovat TSP, sjednotil metodiku, ustál administraci pro sebe bezprecedentně velkého projektu. V případě B realizace programu neznamenała pro organizaci zásadní kvalitativní ani kvantitativní posun/změnu. Z výpovědí respondentů je prokazatelné, že změny ve vnitřní kapacitě organizací, které si realizace projektů vynutila (především v případech A a C) byly sice bolestivé a náročné (v případě C dokonce podle výpovědí zvenčí probíhaly pomaleji, než okolí očekávalo), ale proběhly, proběhly úspěšně a jsou zpětně hodnoceny jednoznačně kladně. Je také nesporné, že je realizující organizace vnímají jako jeden z významných přínosů projektu a hovoří o stabilizaci organizace, stabilizaci zaměstnanců, výrazném posunu v úrovni vzdělání zaměstnanců, formování metodiky, rozvíjení a formalizace know-how pro přímou práci, supervizní podpoře atd. Jinak totiž (kromě příkladu A) de facto prostředky ESF financovaly poskytování standardních sociálních služeb, které se také od roku 2007 ve všech třech případech realizují v souladu se zákonem 108/2006 Sb. a jejich souběžné financování z prostředků ESF již není možné.

Pozitivní změny ve vnitřní kapacitě organizací jsou nejsnáze uchopitelné a respondentům se o nich nejlépe hovoří. Přitom jsou zásadního významu a bylo by dobré jim tento význam skutečně přiznat. Už vzhledem ke skutečnosti, že se úspěšnost projektů poměřuje realizací projektových aktivit, mohla by být kritéria vztažena k rozvoji realizujících organizací smysluplná a relativně snadno měřitelná.

Z hlediska vlastní poskytované služby:

Např. A)

- Vznikla zcela nová služba (částečně odvozená od TSP, částečně TSP doplňující – metodiku a způsoby evidence TSP však využívá);
- 20 nových zaměstnanců (převážně Romů) má vzdělání, know-how a práci;
- existuje akreditovaný vzdělávací kurz pro ZSP atd. – viz aktivity projektu.

Nebo C)

- Posílala TSP v regionech, které to nejvíce potřebovaly;
- klienti podle výpovědí respondentů netuší nic o „nějakém projektu“, ale znají konkrétního pracovníka, důvěřují mu, vědí, že jim nebo někomu jinému nějak pomohl;
- zapojené neziskové organizace se znají, sdílejí spolu, identifikují společné problémy, hledají řešení, setkávají se na metodických setkáních, spolupracují – upřednostňovány přitom jsou organizace „romské“ a dále viz jednotlivé projektové aktivity.

7. Jaké aktivity, prostředky, metody, nástroje apod. (ne) fungují ve vztahu k deklarovaným cílům projektů a proč?

Vzhledem k tomu, že, jak bylo opakovaně řečeno, jsou cíle projektů formulovány jen velmi obecně ve vztahu ke změně, které má být dosaženo a konkrétně jen ve vztahu k realizaci plánovaných aktivit, je tato otázka poněkud problematická, neboť cílem pro všechny realizované aktivity je to, že aktivity budou realizovány.

Na tuto otázku ale lze pohlédnout ještě z jiné stránky. Obecně se z příkladů A, B i C zdá, že velmi dobře funguje v daném prostředí (pro danou cílovou skupinu) to, co má relativně rychlý efekt, tzn. právě TSP, vyřešení konkrétních problémů a situací, případně krizí. Dobře funguje vzdělávání dovnitř realizujících organizací, dobře funguje zavádění systémů, které přinášení zefektivnění praktické práce (propracovaná metodika a databáze evidence práce s klientem). I když i v těchto případech se předpokládá, že dlouhodobý pozitivní účinek se projeví až s dlouhodobým působením, přináší hmatatelné výsledky prakticky okamžitě a to se zdá být nezbytnou podmínkou toho, aby byla služba vůbec chápána příjemci jako něco užitečného. To umožňuje vstup do lokality a formování základní roviny důvěry (úspěšnější v TSP bývají ženy, nejlépe romské). Dlouhodobé efekty zatím nelze sledovat – z výpovědí respondentů je však cítit jistá netrpělivost/nespokojenost právě s dosahování dlouhodobých změn – a to jak systému práce, její podpory a státní politiky, tak legislativy a dopadů na vlastní život cílové skupiny.

Respondenti se shodují, že prakticky vůbec se nedaří změna prostředí/obecného klimatu a jednohlasně si stěžují na bariéru xenofobie a celkové negativní naladění české společnosti, k čemuž velkou měrou přispívají média a v mnoha případech také škola.

8. Jaká je odezva na projekty u příslušníků romských komunit?

Jak bylo řečeno, podle výpovědí respondentů se zdá, že příjemci služby nemají tušení, že existují nějaké projekty nebo ESF. Zato znají svého „teréňáka“. Na této situaci není potřeba nic měnit.

Dále se zdá, že cílová skupina přijímá jen ty typy intervencí, které mají okamžitý efekt, přinášejí okamžitý prospěch, hmatatelný výsledek. V tomto smyslu je odezva na TSP pozitivní, v jiném smyslu žádná odezva není.

9. Nakolik existuje v romských komunitách (ne)zájem o projekty a proč?

Skutečný zájem či nezájem cílové skupiny a jeho důvody není možné v rámci této evaluace zkoumat. Vyžadovalo by to zcela jiný postup a způsob práce, samostatné zadání a samostatnou – a jistě velmi zajímavou studii - částečně viz předchozí otázky (především odpověď na otázku 8). Opakovaně se setkáváme s tvrzením, že zájem některých klientů o změnu stavu je malý – to se všal netýká projektů, ale změny života vůbec. V projektech se s tímto jevem setkávají TSP, avšak není nijak vyhodnocován.

Z tohoto ohledu jsou pro nás zajímavé příklady A a C. V prvním případě se ukázalo, že zájemců o projekt, resp. o zaměstnání, který projekt nabízel, bylo dost a že s z nich podařilo vybrat dvacetičlennou skupinu, která prošla celým vzdělávacím cyklem a 19 z nich dnes práci ZSP skutečně dělá. Jistě, jde o všem o zájem výrazně „výběrový“, ovšem vzhledem k tomu, že jde o samé ženy (ze 75 % romské), bylo na počátku projektu překážek opravdu nepočítaně (postavení ženy v rodině, zaměstnání žen a především vzdělávání žen atd.; vůbec neproblematičtější bylo dojíždění žen na vícedenní semináře, které v rámci projektu probíhaly každý měsíc), takže jejich odhodlání a zájem je prokazatelně velmi vysoký.

V případě C je možné prokázat zájem zúčastněných místních romských organizací, a to jak jejich lídrů (např. člen hodnotícího týmu Miroslav Kotlár z Liberce), tak jejich terénních pracovníků. Do projektu se jich celkem zapojilo 32. Opět se jedná o selektivní zájem, spojený s nabídkou práce a tedy výdělkem, ale přesto jednoznačně zájem.

Podle vyjádření zástupců Romodromu je navíc z hlediska psaní projektů nadále problém s vybaveností malých místních organizací znalostmi a zkušenostmi, nerozumějí výzvám a žádostem, nemají na to lidi, neorientují se v prioritách ESF ani v jednotlivých programech. Podle výpovědí by bylo potřeba místní organizace v těchto dovednostech školit nebo jim umožnit čerpat konzultační pomoc (např. od zkušenějších romských organizací, které projekty ESF úspěšně zvládly). Je totiž mimo jiné také důvodný předpoklad, že malé místní organizace (i kdyby uspěly s žádostí o podporu z ESF), nebudou schopny projekt administrativně zvládnout, natož ho financovat s ohledem na komplikovaný systém předfinancování projektů. V tomto ohledu představuje projekt Romodromu zajímavý „agenturní“ model, který se přes pomalost v rozjezdu osvědčil a bylo by možné ho replikovat i v dalších lokalitách. V tomto konkrétním případě se zdá nevýhodné, že jsou partneři projektu rozesteti po celé ČR (od Liberce až na jižní Moravu). Výběr byl zřejmě především otázkou personální, založenou na osobních vazbách, což je pro pilotní projekt tohoto typu přiměřené. Výhledově by však z hlediska koordinace i sdílení v rámci sítě bylo vhodnější tento model uplatnit v geograficky sevrěnější formaci.

10. Jak a do jaké míry by se situace v romských komunitách zhoršila, kdyby projekty nebyly realizovány?

Viz výše; projekty, jak jsou zadány, neumožňují měřit dopady, a tedy ani předpovídat trajektorie vývoje cílové skupiny v případě, že by se nerealizovaly. Z výpovědí respondentů oslovených v rozhovorech a při terénních výzkumech je patrná zřetelná obava z toho, že bez intervence se bude vyloučení cílové skupiny dále prohlubovat a jejich problémy se budou dále zhoršovat a kumulovat. Tato obava se opírá o zkušenosti z terénu (z přímé práce s klientem). Tento dojem – jakkoliv důvěryhodný – není v rámci této evaluace prokazatelný.

Všechny tři vybrané projekty navíc ukazují ještě jednu věc: Romové, kteří působili jako realizátoři projektu (TP), usilují o získání důvěry v příslušné lokalitě. Dalo by se říci „bojují o klienta“. Ne v boji konkurenčním, tzn. mezi sebou navzájem, ale obecněji. Zdaleka to není tak jednoduché, jak by se na první pohled mohlo zdát, i když TP přichází s nabídkou pomoci a řešení často tíživé situace. TP je ve srovnání s potenciálním příjemcem služby v postavení elity, tedy v jistém smyslu vrchnosti (kdo se v tom má vyznat) a té obecně není co věřit. Navíc řevnivost je silná a stereotypy fungují v minoritách zpravidla stejně silně nebo silněji než v majoritní společnosti, takže TP velmi obtížně a pozvolna legitimizují své postavení v příslušné lokalitě. Např. v příkladu A respondenti uvádějí, že jim takový proces zabral celý první rok. Navíc v lokalitách, kde paralelně se ZSP neexistovala také běžná TSP, se klienti často na ZSP obraceli s žádostmi o řešení obecně sociální problémů (bydlení, práce, dluhy, úřady atd.), a když je ZSP nebyly schopny plnit, klienti se od nich odvraceli, protože jim nedokázali pomoci, což procesu nastavení hranic a vzájemného vymezení neprospívalo. Uvedené příklady znovu ukazují, že romské komunity jsou velmi různorodé a že rozhodně nejde o homogenní skupinu, kterou by bylo možné bez dalšího členění a rozlišení jakkoliv uchopit, popsat nebo charakterizovat.

11. Mají projekty vytvořeny mechanismy pro identifikaci skutečných potřeb cílové skupiny/lokality?

Ano, mechanismy sběru primárních dat jsou velmi dobře nastaveny ve všech třech sledovaných projektech. V případě TSP jde o evidenci klientů, jednotlivých intervencí a případů (viz výše). Dále ve všech projektech probíhaly nějakou formou metodické sdílení (setkávání TSP a ZSP), společné řešení případů a konkrétních řešení, které také na skutečné, v terénu zjišťované potřeby cílové skupiny/lokality odkazuje nebo je vyjevuje. V rámci rozhovorů je možné zaznamenat širší shodu o tom, že nejpalčivějšími problémy cílové skupiny jsou bydlení, zaměstnání, rodinné prostředí a vzdělávání (byť první dva tematické okruhy jsou někdy ve výpovědích uváděny v opačném pořadí).

Organizace umějí dobře popsat, jak analyzují situaci v regionech. Zavedené nástroje však nepoužívají, o existujících studiích organizace vědí, ale používají je spíše sekundárně ke konkrétním znalostem sbíraným v terénu. Z výpovědí se zdá, že z hlediska vlivu na místní veřejné politiky (především případ B, který je v tomto ohledu jednoznačně nejvýraznější) organizace postupují spíše intuitivně, bez analýz partnerů či specifického prostředí zainteresovaných hráčů a vztahů mezi nimi. To je škoda, neboť to znatelně limituje možnosti cíleného ovlivňování situace a možností řešení v dané konkrétní lokalitě na úrovni veřejné politiky města nebo kraje.

12. Do jaké míry je účinný princip partnerství v projektech? Nakolik byly do přípravy projektů zapojeny cílové skupiny, místní samosprávy a další partneři?

Příklad A partnery zapojuje v dílčích otázkách a tématech (Masarykova universita při přípravě vzdělávacího kurzu, jednotliví úředníci ze sociálního odboru MěÚ jako kontaktní pracovníci pro ZSP, jinak ale implementující organizace projekt zrealizovala sama; o potenciální spolupráci se respondenti vyjadřují s jistým despektem a je patrné, že si z některých konkrétních partnerství v minulosti neodnesly nejlepší zkušenosti). Respondenti v rozhovoru přiznávají, že projekt počítal s tím, že jednotlivé vzdělané a zapracované ZSP převezmou (a začnou platit) spolupracující MěÚ. To se nestalo, takže organizace nakonec byla nucena ZSP registrovat jako sociální službu a jako takové pak zajistit další financování a řízení (krajské dotace). Předání služby městům je údajně něco, s čím se nadále počítá jako s možností, ale plošně se tato otázka již neřeší. Organizace službu garantuje, má ji registrovanou a přechod již by nebyl tak snadný, jako před pár lety. Vzhledem k tomu, že v projektu se s touto variantou nepočítalo (raději si to tam nenapsali...), těžko to z hlediska této evaluace považovat za neúspěch nebo za selhání.

Partnerem projektu B je Poradna pro občanství, občanská a lidská práva, která pro realizátora zajišťuje poskytování TSP v pěti nových lokalitách účastnících se projektu. S úřady projekt počítá a pracuje, ale formální partnerství v rámci projektu nenavazuje. Projekt je nejsilnější ve své ambici ovlivňovat místní politiku (sociální, bytovou, ve vzdělání, atd.) a dlužno říci, že v místech, kde již dříve TSP poskytovali, se jim to poměrně úspěšně daří. Jeden přístup je přístup založený na odborném porozumění dané problematice, druhý je založený na vytváření okruhů vlivu a práci s aktivními hráči v dané problematice. Druhý přístup umožňuje postupovat vhodněji vzhledem k místní konstelaci.

Příklad C je přímo postaven na funkčních partnerstvích s drobnými organizacemi a neobešel by se bez nich. Dotázaní by napříště údajně více zapojily samosprávy již do přípravy projektu, protože není možné intervenovat v lokalitě, aniž by je někdo znal. Prvním, nutným krokem je se v daném prostředí etablovat a na to potřebují samosprávu (nejčastěji starostu), ale také potřebují součinnost s úředníky. Spolupráce s politiky se zdá být obecně považována za snazší a přímočařejší, než je spolupráce s úředníky. Na ty si respondenti stěžují jednohlasně. Zazněly dokonce náměty na školení úředníků v tom, jak jednat s romskými klienty.

Projekt C obecně vytvářel dva typy partnerství:

1. partnerství s lokálními organizacemi, jejichž služeb zpočátku Romodrom využíval skrze jejich zaměstnance, které platili na poloviční úvazek a poté je v podstatě přetáhli původní organizaci tím, že je zaměstnali na plný úvazek. Z pohledu realizátora tím dochází k prohlubování spolupráce a nastavení partnerství. Z pohledu místních partnerů tím dochází k systematickému „tunelování“ partnerských organizací, které může odchod schopných zaměstnanců i existenčně ohrozit. Mechanismus není popsán zřetelně ani ve formálních výstupech projektu a i odpovědi v rozhovorech jsou spíše nejasné a vyhýbavé, takže se různé interpretace značně liší. Důvodem nesrovnalostí ve výpovědích je podle všeho to, že Romodrom uplaňoval a uplatňuje selektivní přístup k jednotlivým aktérům, a tak někteří tvrdí, že ne všichni „musí“ pracovat pro Romodrom na plný úvazek (protože tam tak oni sami pracují) a jiní pro organizaci pracují nadále na půl úvazku, nejspíše proto, že bylo od začátku jasné, že mají vlastní agendu, které se nehodlají vzdát. Z pohledu realizátora je tedy projekt zdařilým příkladem vytváření funkční sítě, která dokáže „dosáhnout“ na evropské peníze; z pohledu těch, kteří neměli možnost se na projektu „svězt“, je to přetahování zaměstnanců a zneužití důvěry partnerů, kteří na začátku poskytli své know-how s terénní prací a svoje nejkvalitnější lidi.

2. typ partnerství se týká veřejné správy a místních samospráv.

Obecně lze u všech tří projektů sledovat různou míru úspěšnosti partnerství s veřejnou správou a samosprávou, a to především v závislosti na osobních vazbách a kontaktech, které se kde podaří vytvořit, případně již existují z minulosti. Odlišný je v tomto ohledu případ B, který jako jediný uvažuje o dlouhodobém výhledu spolupráce s místní správou a snaží se zakládat a rozvíjet partnerství „strategická“. I tak ale největší roli sehrává místní znalost a celkové nastavení / vstřícnost místní správy, a především individuální cílená práce s jednotlivými klíčovými (vlivovými) osobami. V místech, kde na tento model práce představitelé organizace nepřistoupí a usilují o dosažení vlivu a respektu na základě vyšší odbornosti, expertních znalostí, transparentnosti atp. jsou zpravidla vytlačeni do role opozice, která je sice dobře vidět v médiích, ale z hlediska místní politiky hraje roli outsidera.

13. Do jaké míry odpovídá vynaložené úsilí a prostředky výstupům, výsledkům a účinkům projektů?

Poskytování sociálních služeb je nákladné, takže podle všech dostupných informací je možné konstatovat, že rozpočty projektů odpovídají výstupům a že všechny tři vybrané organizace se získanými prostředky hospodařily přiměřeně. Projekt C měl relativně vysoké výdaje na řízení projektu (11 %) ve srovnání s ostatními projekty. Je to proto, že realizátor se díky projektu zásadně rozrostl a stabilizoval, i když budování kapacity organizace nebylo deklarovaným cílem projektu.

V celkovém pohledu pak lze konstatovat, že všechny tři projekty etablovaly určitou sociální službu - A zcela novou, B inovovanou, C sjednocenou v síti a zastřešenou společným vzděláváním, metodikou a sdílením. Služby jsou ve všech třech případech vykonávány dále i po skončení projektu (v některých případech v mírně redukované podobě) a to registrací služby a získání krajské dotace na poskytování sociální služby podle zákona 108/2006 Sb. Představy o udržitelnosti projektů, které se ve dvou případech (A skrytě a B otevřeně) opíraly o předpoklad, že zavedenou službu převezmou MěÚ, se plošně nepotvrdily. Místním úřadům se líbí, když někdo službu vykonává, ale o agendu spojenou s její realizací nemají až na výjimky zájem. Také k tomu nemají důvod, dokud vědí, že se vždycky najde nezisková organizace, která se postará a ještě si na to někde sežene.

Ať tak nebo tak, pokud se služby dlouhodobě ujmou (v gesci NNO nebo pod hlavičkou místních úřadů) a najdou stabilní zdroje – a v tomto ohledu se nenabízejí jiné, než státní rozpočet na financování

sociální služeb poskytovaných podle zákona, jakkoliv je tato podpora v současné době nestabilní, nedostatečná, dokonce v mnoha případech iluzorní (podrobnosti viz. výše) – bude možné prostředky investované z ESF do uvedených tří projektů považovat za úspěšnou a významnou investici, která sehrála na cestě k řešení kumulovaných problémů romských komunity zásadní roli.

Zároveň je jasné, že služba sama se bude dále profilovat (alespoň nakolik jí to zákon o sociálních službách umožní). Zdá se, že výhledově – s proměňující se cílovou skupinou příjemců – se její část bude posouvat spíše do polohy motivační a aktivizační (možná zaměřené spíše na rodiny než na jednotlivce), a jen část zůstane v poloze ad hoc intervence.

Úkol 4. – Hodnotící kritéria projektů

Posuďte hodnotící kritéria pro hodnocení projektových žádostí a navrhněte případnou úpravu hodnotících kritérií s ohledem na (ne)účinnost projektů.

Popis úkolu:

V návaznosti na vyhodnocení účinnosti (vzorku) projektů evaluátor posoudí možný vztah mezi hodnocením žádostí projektů a skutečnou účinností projektů a navrhne případnou úpravu způsobu hodnocení projektových žádostí (hodnotících kritérií).

Evaluační otázky:

- 1. Nakolik existuje úměrnost mezi úspěšností projektů při hodnocení žádostí a skutečnou účinností projektu při jejich následné realizaci?*
- 2. Jak nejlépe lze upravit hodnotící kritéria projektových žádostí tak, aby odrážela potenciální účinnost projektů při jejich realizaci?*
- 3. Do jaké míry byly vybrány projekty, které (ne)vedou k definovaným cílům projektů a programu jako celku?*
- 4. Jakým způsobem jsou při hodnocení projektových žádostí zohledněny principy partnerství a společného rozhodování a jak nejlépe zohlednit tyto principy?*

Značná část odpovědí na tuto část evaluačních otázek je obsažena v jiných částech této zprávy. K tomu tedy několik poznámek: 1) hodnocení se zaměřilo na ty projekty, které prošly hodnocením a byly vybrány k podpoře, logicky by však pro zodpovězení otázek měla být vybrána skupina neúspěšných projektových žádostí, 2) přes veškerou snahu evaluátora se nepodařilo získat dostatečně robustní vzorek materiálů. Na nichž by bylo žádoucí stavět doporučení – získávání kontaktů na hodnotitele žádostí zabralo dlouhý čas na jehož konci bylo zjištění, že ze vzorku 80 hodnotitelů jich více než polovina buď nikdy žádnou žádost nehodnotila a nebo nehodnotila žádost zaměřenou na romské projekty. Při získávání kontaktních e-mailů na hodnotitele projektů byl uplatněn následující postup: Nejprve byla v systému MSSF MONIT vyhledána jména a příjmení (v případě méně obvyklých jmen navíc tituly) osob, které se podílely na věcném hodnocení jednotlivých projektů (jednalo se celkem o 55 projektů, viz tab. v příl. č. xxx). Takto bylo identifikováno celkem 83 různých hodnotitelů. U nich byly dále v databázi hodnotitelů (na základě příjmení, popř. i jména) dohledány e-maily. 26 osob však nebylo na základě údajů z MSSF MONIT v databázi hodnotitelů nalezeno; u 23 ze zmíněných 26 hodnotitelů byly e-maily dohledány na základě jména, příjmení, popř. titulu v informačních zdrojích dostupných prostřednictvím internetu (ne ve všech případech lze však stoprocentně prokázat, že se skutečně jedná o dotyčnou osobu). Ve třech případech se nepodařilo kontaktní údaje dohledat. Seznam získaných kontaktů na hodnotitele z pochopitelných důvodů neuvádíme v žádné z příloh této žádosti, pro případ kontroly jej však má evaluátor k dispozici.

Jak již bylo uvedeno výše, evaluátor použil pro hodnocení této části následující zdroje:

- 1) vlastní žádosti projektů organizací vybraných pro terénní výzkum
- 2) vyjádření hodnotitele projektů tam, kde byla vůbec k dispozici
- 3) dotazníkové šetření směřované na 80 hodnotitelů žádostí OP RLZ, kteří údajně měli hodnotit projekty zaměřené na problematiku romských komunit
- 4) metodické materiály pro hodnotitele a metodiku hodnocení specifických kritérií opatření 2.1 OP RLZ

- 5) dotazování při návštěvách v organizacích
- 6) vlastní zkušenosti s hodnocením projektů

VI. Taxonomie projektů

V rámci návrhu taxonomie použitelné pro další analýzy a evaluace a také pro podrobnější orientaci při formulování jednotlivých výzev jsme identifikovali pět základních skupin projektů (typů intervencí), podle jejich rozvrhu byla provedena základní analýza dle bodu 1 zadání.

Jde o:

1. terénní projekty
2. projekty zaměřené na vzdělávání a související aktivity a změny vzdělávacího systému
3. projekty zaměřené na změny klimatu v místě
4. ostatní projekty intervenčního charakteru
5. projekty na posilování organizací a jejich absorpčních kapacit a ostatní projekty na posilování infrastruktury poskytovatelů

Podrobnější vymezení - popis

1. Terénní projekty ⁴

Projekty přímo nebo nepřímo intervenující v exkludovaných lokalitách (terénu) nebo zaměřené na primární cílovou skupinu vyloučených, nebo projekty pracující přímo s těmi, kdo přicházejí při realizaci do styku s touto cílovou skupinou. Sem patří i vzdělávání v rodinách, protože je dle našeho názoru nedělitelně spjata s ostatními aspekty terénní práce.

Příklady:

- terénní práce doplňující poskytování sociálních služeb ve smyslu aktivizace rodin, atd.
- centra volného času, komunitní centra zaměřené na danou cílovou skupinu
- dobrovolnické programy zaměřené na vzdělávání dětí v rodinách, letní tábory, zážitkové akce apod.
- projekty zaměřené na vytváření spolupráce s konkrétními místními orgány státní správy a městské i státní policie apod., pokud se jedná o jasně vymezený typ součinnosti
- vzdělávání dobrovolníků pro tyto programy
- skupinové akce k vyhodnocování těchto činností pořádané sítěmi nebo střešními organizacemi, realizujícími tento typ grantů

atd.

2. Projekty zaměřené na vzdělávání a související aktivity a změny vzdělávacího systému

2.1. Projekty zaměřené přímo na danou cílovou skupinu v konkrétním místě

Projekty související s předškolní výchovou zajišťovanou mimo rodinu, týkající se přímo cílové skupiny, projekty související se školním vzděláváním týkající se přímo cílové skupiny, vytvářením podmínek pro ni v konkrétních místech. Projekty zaměřené na žáky a studenty z cílové skupiny studující na školách vyššího typu (vyšších odborných školách a vysokých školách)

⁴ Nezařazujeme sem poskytování služby terénní sociální práce (§ 69 cit. zákona - terénní programy), protože je systémově financována ze státního rozpočtu. Obdobný problém je u služby aktivizace rodin (§ 65 cit. zákona) i když tam jde více o intervenční charakter blízký povaze programového financování. Zaněrná část organizací nyní řeší problém vyloučení „dvojího“ zdroje a podává jak projekty jak na zdroje z ESF tak granty na získání státní dotace, a rozhodnutí o tom, jak bude postupovat dál učiní až podle toho, jaký bude výsledek

2.2. Projekty změřené na obecná zlepšení, doplnění a změny existujícího systému

Projekty zaměřené na takové změny v předškolní výchově a výuce, které zlepšují podmínky a postavení cílové skupiny a odstraňují nebo zmenšují bariery sociálního vyloučení, zabraňují vzniku mechanismů, vedoucích k sociálnímu vyloučení nebo jeho prohlubování

3. Projekty zaměřené na změny klimatu v místě

Projekty zaměřené na změny klimatu v místě, jejichž cílovou skupinou není jen marginalizovaná skupina, exkludovaná skupina nebo dané etnikum. Projekty zaměřené na širší pojetí změny v místě: změny postojů majority nebo její specifické skupiny, která může mít na celkové klima významný vliv (např. tím, že generuje dobrovolníky pro práci v projektech typu 1), zaměřené na spolupráci se samosprávami, jejichž rozhodnutí může významně proměňovat nastavení parametrů bytové politiky, celkové nastavení praxe úřadů vzhledem k problémové skupině atd., spolupráce s městskou policií i státní policií, pokud je zapojena do celkového kontextu spolupráce s orgány místní veřejné správy, spolupráce se školami, pokud zasahuje více oblastí (např. dobrovolnické působení, vzdělávání v jazyce, organizované mimoškolní aktivity apod.)

4. Ostatní projekty intervenčního charakteru

4.1. Individuální komplexní projekty, které jsou formovány na základě provedené analýzy v daném místě a dané lokalitě a cílové skupiny.

Jde o takové projekty, které jsou ze své povahy nepřenositelné jinde a na jinou cílovou skupinu bez významné modifikace.

4.2. Projekty sociálního podnikání zasahující danou cílovou skupinu

4.3. Projekty zadáné jako individuální na základě analýzy zadavatele

5. projekty na posilování organizací a jejich absorpčních kapacit a ostatní projekty na posilování infrastruktury poskytovatelů

Projekty, jejichž cílem je posílení organizace a její absorpční kapacity, programy, které umožňují změnu organizace ve smyslu výrazného vyjasnění a zpřesnění cílů činnosti (mise) organizace a reálného a efektivního způsobu jejich naplňování, umožňující síťování nebo jinou změnu způsobující kvalitativní posun v charakteru a způsobu působení na cílovou skupinu nebo v cílových lokalitách..

Shrnutí

Těchto pět skupin (případně ještě vnitřně rozdělených) zahrnuje podle výsledků této evaluace, použitých zdrojů a vlastních zkušeností evaluátorů nejširší okruh typově možných projektů, přitom lze mezi nimi nalézt a udržet poměrně jasné hranice.

Pro takovouto typologii projektů lze také formulovat jasné vstupní podmínky a zadání, povinně sledované přímé ukazatele efektivity nebo indikátory, které mohou napřímo odkazovat k naplnění cílů projektů.

Zkráceně k navrženým podmínkám, ukazatelům a indikátorům podle jednotlivých typů projektů

1. terénní projekty

Projekty doposud velmi málo konkretizované co do popisu dosažených cílů ať již ve smyslu dosažené změny nebo jiného efektu (změny nepříznivém trendu nebo v reakci na jednorázovou změnu, např. při násilném stěhování apod.)

Navržené podmínky pro projekt:

- základní popis pole, do kterého bude intervence směřována a existujících trendů nebo daného faktu, způsobujícího prohloubení sociální exkluze.
- stanovení cíle – tedy zda jde o to dosáhnout měřitelných zlepšení u nějaké skupiny nebo jednotlivců, zda jde o odvrácení prohlubující se sociální exkluze nebo nějakého aspektu sociální exkluze vymezené skupiny apod.
- návrh ukazatelů a indikátorů vztahených k tomuto popsanému poli a očekávaným efektům.

2. projekty zaměřené na vzdělávání a související aktivity a změny vzdělávacího systému

2.1. zaměřené přímo na danou cílovou skupinu v konkrétním místě

Projekty snadno sledovatelné podle přímých ukazatelů (počet žáků, porovnání celkového hodnocení, dosaženého stupně vzdělání atd.)

Navržené podmínky pro projekt:

- zasazení daného místa do širšího místního, regionálního kontextu (zdůvodnění proč je právě tato škola nebo předškolní zařízení vhodné pro intervenci tohoto typu)
- stanovení měřitelných očekávaných cílů
- průběžná evaluace

2. projekty zaměřené na vzdělávání a související aktivity a změny vzdělávacího systému

2.2. projekty zaměřené na obecná zlepšení, doplnění a změny existujícího systému

Projekty s velmi dlouhodobým efektem, těžko měřitelné. Nemělo by jít o projekty výzkumného typu.

Navržené podmínky pro projekt:

- jasně stanovené reálné použití výstupů projektu, vč. subjektů, které jsou potenciálními zájemci o produkt
- průkaz aplikovatelnosti – popis reálných měřitelných efektů, které vyplynou z použití daného produktu, změny nebo doplnění systému pro konkrétního realizátora

3. projekty zaměřené na změny klimatu v místě

Projekty s velmi komplexním dopadem, u kterého je většinou velmi obtížné prokázat, že daný vykázaný efekt je důsledek, přímo souvisí s vykonanou aktivitou. Projekty, které naopak mohou snadno formulovat řadu nepřímých ukazatelů, indikátorů.

Navržené podmínky pro projekt:

- vstupní analýza problémového pole, identifikace subjektů, které jsou v daném místě a situaci významní hráči, argumentace pro předpoklad, že projekt může působit na podstatné hráče
- návrh indikátorů a zdůvodnění jejich výběru a nastavení
- průběžná evaluace

4. ostatní intervence

4.1. nadregionální, síťovací individuálně zaměřené na nějaký typ spolupráce se státní správou atd.

Obecné konstatování nelze zformulovat

Navržené podmínky pro projekt:

- dostatečné zdůvodnění individuality dané situace a místa
- dostatečné zdůvodnění zvoleného postupu
- stanovení indikátorů a zdůvodnění jejich výběru a nastavení
- průběžná evaluace

4. ostatní intervence

4.2. projekty sociálního podnikání zasahující danou cílovou skupinu

Projekty zasahující významnou determinantu exkluze – uplatnění na pracovním trhu. Přínosy lze snadno prokázat (počet zaměstnaných a délka zaměstnání). Problémem je, že úspěšnost projektu se ukazuje až v odstupu po jeho skončení.

Navržené podmínky pro projekt:

- průkaznost udržitelnosti projektu v žádosti
- provedení analýzy udržitelnosti v průběhu projektu

4. ostatní intervence

4.2. centrální

Obecné konstatování nelze zformulovat

Navržené podmínky pro projekt:

- dostatečné zdůvodnění obecnosti dané problematiky a potřeby jejího systémového řešení
- stanovení indikátorů a zdůvodnění jejich výběru a nastavení
- průběžná evaluace

5. projekty na posilování organizací a jejich absorpčních kapacit

Projekty snadno vyhodnotitelné, je však třeba aby byly cíle projektu (charakter změny a její povaha) dobře popsány a aby bylo zabráněno využívání těchto projektů na skryté dofinancování provozu.

Navržené podmínky pro projekt:

- jasné vymezení vstupního a cílového stavu
- stanovení měřitelných kritérií úspěšnosti

VII. Metodika evaluace

Problematika sociálního vyloučení je výraznou agendou programů podporovaných z ESF a z prostředků státního rozpočtu, v ČR je prevence sociálního vyloučení Romů a Romek významnou součástí těchto programů. Romska komunita tvoří přibližně 1,5-2% obyvatel ČR a čelí následkům spojeným s nízkou vzdělaností, která je počátkem smyčky problémů končících diskriminací na trhu práce a tím vysokou nezaměstnaností, která v některých sociálně vyloučených romských lokalitách dosahuje 100%. Dále se Romové potýkají se zhoršeným přístupem ke kvalitnímu bydlení, rizikovými jevy bujícími především ve vyloučených lokalitách (drogy, prostituce, lichva, zadluženost, kriminalita) a zdravotními problémy souvisejícími s nevyhovujícími podmínkami k bydlení, malou zdravotní osvětou a předsudky ze strany zdravotníků. Řešení těchto problémů vyžaduje komplexní znalost problematiky, vhodný výběr podpůrných nástrojů a především systematickou, dlouhodobou a k potřebám romského etnika otevřenou podporu. Česká republika a MPSV se již řadu let zabývají prevencí sociálního vyloučení včetně vyloučení příslušníků romské komunity; od roku 2000 Vláda ČR periodicky předkládá ke schválení aktualizovanou Koncepti romské integrace, na základě níž je řešeno soužití majoritní společnosti s Romy v ČR. V rámci dotačního řízení v oblasti podpory poskytování sociálních služeb, vyhlašuje MPSV každoročně program zaměřený na podporu poskytování zvláštních sociálních služeb v sociálně vyloučených romských lokalitách. V lednu 2007 nabyl účinnost Zákon o sociálních službách. V rámci programů ESF v programovém období (2004 - 2006) byly podpořeny projekty zaměřené na odstranění diskriminace a prevenci sociálního vyloučení v Operačním programu Rozvoj lidských zdrojů (Opatření 2.1 - Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí), v Jednotném programovém dokumentu pro cíl 3 – hl. město Praha a v Programu Iniciativy Společenství EQUAL. Pro správné nastavení opatření zaměřených na prevenci sociálního vyloučení Romů a Romek realizovalo MPSV projekt „Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti“, jehož hlavním cílem bylo získání základních informací o situaci sociálně vyloučených romských lokalit prostřednictvím plošného zmapování situace v jednotlivých oblastech jejich výskytu a porozumění procesům, které ovlivňují životní podmínky v různých typech těchto lokalit. Zároveň také bylo důležité zjistit možnosti a míru absorpční kapacity subjektů působících a poskytujících služby v této oblasti (tedy především nestátních neziskových organizací, organizací zřizovaných obcemi a kraji, obce, kraje, úřady práce, podnikatelských subjektů, fyzických osob apod.).

Pro poskytování finančních prostředků z ESF v programovém období 2007 – 2013 je problematika obyvatel sociálně vyloučených romských lokalit řešena (kromě jiných) přímým zacílením prostředků na tuto skupinu obyvatel, tedy v rámci Prioritní osy 3 Sociální integrace a rovné příležitosti Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost je oblast podpory 3.2 zaměřena na podporu sociální integrace příslušníků romských lokalit. Kromě OP LZZ se podpora pro sociálně vyloučené romské komunity nalézá v OP Praha Adaptabilita a v Integrovaném operačním programu.

Tato evaluace se zaměřila na všechny projekty podpořené z OP RLZ zacílené na obyvatele romských komunit. Hlavními cíli této evaluace jsou:

1. Identifikovat vhodnou metodu evaluace projektů zaměřených na romskou problematiku
2. Vytvořit taxonomii projektů zaměřených na problematiku romských komunit a identifikovat typy projektů
3. Zhodnotit účinnost, účelnost a dopad projektů a systému podpory projektů zaměřených na romskou komunitu⁵
4. Posoudit hodnotící kritéria pro výběr projektů tohoto typu
5. Zhodnotit celkovou úspěšnost podpory v období 2004-2006
6. Formulovat doporučení pro programové období 2007-2013

K výše uvedeným cílům jsme identifikovali kroky k jejich naplnění:

1. Identifikovat vhodnou metodu evaluace projektů zaměřených na romskou problematiku
 - a. Navázat na již provedené evaluace, šetření a analýzy
 - b. Identifikovat všechna dostupná data o zvoleném souboru projektů
 - c. Stanovit evaluační kritéria a kritéria reprezentativnosti
 - d. Šířit zkušenosti z hodnocení projektů zaměřených na romskou problematiku
 - e. Posílit expertní kapacity v dané oblasti
 - f. Usnadnit porovnatelnost evaluačních výsledků na úrovni ČR i celé EU
2. Vytvořit taxonomii projektů zaměřených na problematiku romských komunit a identifikovat typy projektů
 - a. Prostudovat strukturu a obsah jednotlivých projektů a navrhnout systematické třídění (podle formálních i obsahových charakteristik)
 - b. Pomocí srovnávací analýzy zjistit, zda se vyskytují nějaká specifika třídění takto zaměřených projektů a zda jsou tato specifika pro další využití významná
 - c. Vytvořit typologii projektů, tj. navrhnout hierarchii třídění, kde 1-n projektů v určeném spektru spadá do jedné skupiny (typu), definovat obecně povahu těchto typů
 - d. Analyzovat rozložení typů projektů co do lokace, obsahu i charakteru a identifikovat případná bílá místa
 - e. Dále sledovat souvislost mezi typem projektu a jeho účinností, účelností a dopadem
3. Zhodnotit účinnost, účelnost a dopad projektů a systému podpory projektů zaměřených na romskou komunitu
 - a. Analyzovat výchozí a cílovou situaci projektů, naplnění cílů
 - b. Sledovat indikátory úspěšnosti projektů a jejich naplnění, zhodnotit naplnění indikátorů programu
 - c. Posoudit relevanci aktivit, jejich realizaci, četnost a efekty
 - d. Sledovat zapojenost cílových skupin, lokálních hráčů a role partnerů
 - e. Sledovat reakce na dané projekty u příslušníků romských komunit, jejich motivaci, bariéry spolupráce a zapojení
 - f. Identifikovat faktory úspěchu aktivit, nástrojů a metod
 - g. Identifikovat konkrétní výstupy projektů
 - h. Posoudit přenositelnost výstupů, vhodnost diseminačních a valorizačních praktik
 - i. Posoudit udržitelnost aktivit a výstupů
 - j. Identifikovat přidanou hodnotu, shromáždit příklady dobré praxe a osvědčených praktik

⁵ Poznámka k použitým pojmům: **Dopady (impacts)** – dlouhodobější socio-ekonomické změny přisuzované programu. **Účinnost (effectiveness)** – míra, do jaké dopady programu přispěly k dosažení specifických a celkových cílů. **Účelnost (efficiency)** – jakým způsobem se vstupy programu ekonomicky převedly na výstupy a výsledky. **Přidaná hodnota (added value)** – míra, do jaké intervence programu dosahují výstupy, které bez pomoci SF nemohou být dosaženy vůbec nebo s většími časovými, finančními nebo energetickými investicemi. **Relevance** – míra, do jaké programové cíle odpovídají zpracovaným potřebám a prioritám na místní, regionální a národní úrovni a na úrovni EU.

- k. Posoudit součinnost realizace projektů se strategiemi a legislativními nástroji v dané oblasti
- l. Identifikovat výsledky realizovaných intervencí a případné dopady systému podpory
- m. Posoudit ekonomickou efektivitu systému podpory
- n. Zjistit míru naplnění očekávaných cílů systému podpory
- o. Zachytit hlavní problémy a úspěchy při implementaci systému podpory
- 4. Posoudit hodnotící kritéria pro výběr projektů tohoto typu
 - a. Shromáždit podněty ze strany řídicího orgánu, technické asistence, monitorovacího výboru, konečných příjemců, zprostředkujících subjektů a konečných uživatelů
 - b. Porovnat hodnocení projektů v podobě žádosti s hodnocením projektů v rámci této evaluace
 - c. Navrhnout hodnotící kritéria, která odráží realitu a zároveň požadované efekty
 - d. Formulovat závěry a doporučení
- 5. Zhodnotit celkovou úspěšnost podpory v období 2004-2006
 - a. Analyzovat změny v oblasti sociálně vyloučených romských komunit (s využitím výstupů z projektu „Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti“) a posoudit, do jaké míry se na těchto změnách podílela implementace OP RLZ
 - b. Analyzovat kontextové dokumenty (strategie, analýzy, šetření, evaluace, zprávy aj.)
 - c. Provést rešerši na změny/posuny textů dokumentů a posoudit, do jaké míry na případné změny/posuny má vliv realizace OP RLZ
- 6. Formulovat doporučení pro programové období 2007-2013
 - a. Identifikovat silné a slabé stránky implementace projektů a příležitosti a hrozby pro budoucí programovací období
 - b. Analyzovat zjištění ze všech předchozích kroků
 - c. Formulovat konkrétní praktická doporučení a závěry směřované uživatelům výstupů def. Kap. 3 zadávací dokumentace

Cílové skupiny

Z výše uvedených cílů a podrobné analýzy úkolů definovaných v kap. 2.3 zadávací dokumentace vyplývají následující **cílové skupiny**, které uvádíme v abecedním pořádku; pro další reference jsme každé přiřadili zkratku:

CÍLOVÁ SKUPINA	ZKRATKA
Decisivní sféra (politici, tvůrci národních politik, Rada vlády ČR pro záležitosti romských komunit, regionální a místní tvůrci rozhodování)	POLIT
Evropská komise	EK
Experti (zejm. na oblast sociální integrace, problematiky romského etnika a RLZ, členové příslušných národních tematických sítí CIP EQUAL)	EXP
Hodnotitelé žádostí o projekt	HOD
Místní samospráva a další partneři projektů	PARTNER
Monitorovací výbor a pracovní skupina pro evaluace	MV
Obyvatelé sociálně vyloučených nebo vyloučením ohrožených romských lokalit, Romové a Romky a další cílové skupiny projektů	KLIENT
Realizátoři projektů	PROJEKT
Řídící orgán a konečný příjemce pro opatření 2.1	KP
Řídící orgány příslušných programů ESF (OP RLZ, JPD3, OP LZZ, OP PA)	ŘO

Konkrétní metody, jejichž podrobný popis uvádíme níže, byly směřovány na tyto cílové skupiny:

VÝZKUMNÁ / EVALUAČNÍ METODA	AKRONYM METODY	CÍLOVÁ SKUPINA
Analýza dokumentů	ANAL	Žádná cílová skupina
Dotazník	DOT	Všechny cílové skupiny
Evaluační návštěva	NAV	KLIENT, PROJEKT, PARTNER
Focusní skupina	FS	EXP, ŘO, KP
Řízený rozhovor	ROZ	POLIT, HOD, EK, MV
Terénní výzkum	TV	KLIENT, PROJEKT

Každá z uvedených metod je podrobně charakterizována níže, **u každé metody je také popsáno, jakým způsobem byli vybráni respondenti**, obecně však platí, že budou vybíráni podle **pravidla reprezentativnosti kvótním výběrem**.

Problematika sběru dat a dokumentů

Již v počátku realizace této evaluace bylo zjištěno, že **je velmi nesnadné získávat data a informace potřebné pro evaluaci**. Dokládají to mj. následující skutečnosti:

- o přes existenci **systému MONIT** (včetně systému centrálního), který by měl obsahovat maximum údajů o projektech, lze konstatovat, že **ne všechna data jsou do něj ukládána** (např. nebyly v něm k dispozici elektronické verze projektových žádostí u všech zkoumaných projektů, ne vždy jsou k dispozici kontaktní e-maily realizátorů projektu apod.);
- o systém MONIT je ve verzi, která obsahuje data o OP RLZ, dostupný pouze formou **desktopové aplikace**, není k ní možné přistupovat vzdáleně, což pro evaluační tým znamenalo nutnost získávat data přímo na počítači v počítačové síti MPSV;
- o některé **výstupní sestavy ze systému MONIT neobsahují korektní data**, např. v jedné z těchto sestav je možné si vybrat jednoho vyhlášovatele výzvy (např. Jihomoravský kraj), přičemž systém následně vyhledá i projekty, které spadají pod jiného vyhlášovatele; ve výsledné sestavě je pak vyhlášvatel uveden chybně;
- o v systému MONIT jsou některé **sestavy velmi náročné na generování** a naopak **řadu dokumentů je možné získávat pouze jednotlivě**, tj. jedná se o časově náročný proces;
- o není snadné získat **e-maily hodnotitelů** (popř. další relevantní údaje o hodnotitelích), protože ty jsou obsaženy ve zvláštní databázi, u níž nejsou zcela transparentní přístupová práva; tato databáze navíc není propojena se systémem MONIT a v důsledku toho **není možné snadno identifikovat kontakty na hodnotitele konkrétních projektů** (jména hodnotitelů jsou u projektů uvedena v systému MONIT, v databázi hodnotitelů nejsou k jednotlivým hodnotitelům přiřazeny projekty);
- o vzhledem tomu, že projekty zaměřené na romskou problematiku jsou administrovány a monitorovány různými subjekty (MPSV, MŠMT, NROS), **je obtížné získat kompletní údaje o projektu z jednoho zdroje** – je nejprve nutné zjišťovat informace o tom, kdo by mohl údaje poskytnout, a teprve poté o ně žádat;
- o v případě projektu ***Ovlivnění vnitřního prostředí škol a změna klimatu v souvislosti se vznikem školního vzdělávacího programu***, který byl uveden mezi projekty zaměřenými na romskou problematiku, bylo zjištěno, že je na ni orientován minimálně;
- o u projektu ***Integrace romských občanů vyloučených z trhu práce ve městě Hranice***, který byl evaluátory vybrán mezi sedmi projekty vybranými k podrobnému terénnímu průzkumu, bylo v průběhu evaluace zjištěno, že ve skutečnosti nebyl hrazen z prostředků ESF.

V příloze č. **xxx** je uvedena tabulka s vybranými údaji, které jsme pro účely evaluace získali. Podstatnou roli hrají zejména **e-maily**, které byly použity při zasílání žádostí o vyplnění webového

dotazníku. Pro účely dalších kroků evaluace hrály podstatnou roli zejména **konkrétní informace o projektech a jejich hodnocení**. U 28 vybraných projektů, na něž se evaluace (s výjimkou webového dotazníku, jímž budou osloveni realizátoři všech projektů) zaměřuje, byly ze systému MONIT získány cca pětistránkové dokumenty, v nichž byly tyto informace obsaženy. Dále byly získány předpokládané a skutečně dosažené hodnoty monitorovacích indikátorů, a to u všech projektů zahrnutých do evaluace. U pěti ze sedmi projektů, které byly vybrány k provedení podrobného terénního průzkumu, se evaluátorům podařilo získat projektovou žádost.

Analýza dokumentů

Jednalo se o analýzu setů dokumentů relevantních daným evaluačním krokům a otázkám. Seznam takových dokumentů je uveden ve zvláštní kapitole této zprávy.

Dotazníkové šetření

Popis metody

Byly identifikovány dvě hlavní cílové skupiny:

1. Hodnotitelé žádostí o projekt
2. Realizátoři projektů, v jejichž rámci dále typy:
 - a. Řídící pracovník/ce, projektový manažer/ka, metodik/čka projektů
 - b. Pracovník/ce zaměřený/á na vzdělávání a přípravu konkrétních vzdělávacích metodik
 - c. Terénní pracovník/ce a ti pracovníci/ce, kteří/které pracují přímo s příslušníky romské komunity

Byly vytvořeny sady otázek, které v případě cílové skupiny Realizátorů projektů obsahovaly společnou část a části specifické pro daný typ (znění otázek dotazníku viz. Příloha 4). Dotazník dále obsahoval společnou úvodní část informující o šetření jako celku.

Dotazníky byly distribuovány pouze v elektronické podobě, a to pomocí webové aplikace, která umožnila bezpečné a pohodlné vyplnění formuláře a anonymní odeslání on-line.

Stanovené cílové skupiny byly osloveny e-mailem (seznam emailů viz. Příloha 8; kontakty na hodnotitele nebyly záměry uvedeny) dne 3.11.2008; dne 10.11.2008 byla rozeslána připomínka blížícího se konce dotazníkového šetření. Získané odpovědi byly dále zkontrolovány na duplicitu (dotazník s tímž obsahem odeslán vícekrát) a na úplnost (byly odstraněny dotazníky s méně než 10% odpovědí). Ke dni 14.11.2008 tak byly získány následující počty odpovědí:

	Odesláno [O]	Nedoručeno [N]	Rozdíl O-N	Dotazníků:	Validních:	Návratnost:
Hodnotitelé	83	11 ⁶	72	7	6	9,7%
Realizátoři projektů	54	19	35	25 (součet)	21 (součet)	71,4%⁷
- řídící pracovníci	-	-	-	20	17	<i>57,1%</i>
- pracovníci zaměřeni na vzděl.	-	-	-	2	1	
- terénní pracovníci	-	-	-	3	3	

Výsledky dotazníkového šetření byly zohledněny v konkrétních relevantních částech evaluace.

⁶ Jako nedoručené byly započítány i ty emailové kontakty, kde adresát odpověděl, že nikdy nehodnotil relevantní projekty, tj. že jeho odpověď pro účely šetření nemůže být relevantní. Protože se takové odpovědi objevily, je nicméně možné, že i další z oslovených hodnotitelů nebyli pro šetření relevantní.

⁷ Upozornění na dotazníkové šetření bylo rozesláno na kontaktní emaily projektů, je tedy pravděpodobné, že se dostaly převážně ke skupině řídících pracovníků. Součástí průvodního dopisu byla prosba o přeposlání dalším pracovníkům zapojeným do projektu. Návratnost vypočtená vzhledem k získaným dotazníkům skupiny řídících pracovníků tedy lépe reflektuje celkový poměr získaných odpovědí vs. oslovených projektů.

Evaluační návštěvy

Evaluátoři vybrali dostupné projekty daného zaměření, po dohodě se zadavatelem pak identifikovali kvótním výběrem **28 projektů** (vybraných k návštěvě), a to s ohledem na doporučení z projektu „Analýza sociálně vyloučených romských lokalit...“ Z každé evaluační návštěvy je pořízen záznam (viz příloha XXX).

Řízené rozhovory

Tato metoda byla použita jako doplňková pro dotazování osob obtížně dostupných a tam, kde by osobní návštěva nepřidala významně na efektu, tam, kde je potřeba rychle jednat a dále u dodatečného zjišťování u osob již v minulosti kontaktovaných (evaluační návštěvy, terénní výzkum).

Terénní výzkum

Jedná se o klíčovou metodu vzhledem k povaze problému, který zkoumá tato evaluace. Je potřeba doplnit výše uvedené evaluační metody o toto kvalitativní šetření, které se zaměří na skutečné dopady projektů, míru zapojení a motivace cílové skupiny, otázky udržitelnosti a faktory úspěchu. V týmu jsou 4 lidé (IM, TH, JB a MK), kteří touto metodou běžně pracují a navíc v ní školí. Navíc tři další členové týmu (PŠJ, JoŠ a JK) mají zkušenosti s prací s cílovou skupinou přímo v terénu. Výběr míst byl velmi pečlivě zvážěn a vycházel z identifikovaných typů projektů (příprava taxonomie projektů). Podrobný terénní průzkum **byl realizován v sedmi lokalitách a zasáhl několik identifikovaných cílových skupin (viz metodika v příloze XXX).**

Hodnotitelský tým

Jozef Baláž

Tomáš Habart

Jan Kroupa

Miroslav Kotlár

Iveta Millerová

Linda Skolková

Jakub Štogr

Josef Štogr

Petra Štogrová Jedličková

PŘÍLOHA Č. 1: Výběr projektů pro evaluační návštěvy a terénní výzkum

Projekty **označené zeleně** byly vybrány pro terénní výzkum

	Název organizace	Název projektu	Dotace v Kč	Poznámky Velikost místa realizace projektu (velké – cca nad 50 tis. obyv. – V, střední – S – cca 20-50 tis. obyv., malé – cca do 20 tis.– M)
1	DROM, o.p.s., Brno	SASTIPEN ČR – Zdravotně sociální pomocníci ve vyloučených lokalitách	10 802 620	V, M
2	Sdružení pro probaci a mediaci v justici, Praha 2	Systém mentoringu v trestní justici	6 166 280	V, S, M – obecný projekt/projekt nevázaný na lokalitu
3	Člověk v tísni, Praha 2	Podpora sociálního začleňování	11 403 019	V, S, M – obecný projekt/projekt nevázaný na lokalitu
4	Humanitas-Profes, o.p.s. I/175/B	Realizace práv dítěte v multikulturní společnosti	3 362 840	V
5	Technické služby Vsetín	Pracovní šance	3 507 964,00	S
6	Romodrom	Projekt - Romodrom pro regiony II.	13 266 400	V, S, M
7	Společn. Romů na Moravě	Projekt - Terénní sociální práce v romských komunitách	7 941 475	V, S, M
8	Občanské sdružení Slovo 21	Pale o vudar – Otevřít dveře	4 678 600	V, S, M
9	Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií – I/229 B	Czechkid – multikulturalita očima dětí	2 397 000	projekt nevázaný na lokalitu
10	Občanské sdružení Altus	Posílení kapacity romských NNO poskytujících sociální služby v Pardubickém kraji CZ.04.1.03/2.3.15.2/0196	621 380	Projekt je vázán na lokalitu
11	Český západ	Rozvoj Českého západu	574 846	M

	Název organizace	Název projektu	Dotace v Kč	Poznámky Velikost místa realizace projektu (velké – cca nad 50 tis. obyv. – V, střední – S – cca 20-50 tis. obyv., malé – cca do 20 tis.– M)
12	EKOLTES Hranice, a. s.	Integrace romských občanů vyloučených z trhu práce ve městě Hranice	chybí	M
13	Institut pedagogicko psychologického poradenství ČR	Prevence odchodů a podpora středoškolského studia pro sociokulturně znevýhodněné žáky a studenty (PROPOS)	Systémový projekt	projekt nevázaný na lokalitu
14	Romské občanské sdružení K. Vary	Projekt vzdělávání romských terénních sociálních pracovníků	713 000	V
15	Krok	Projekt vzdělávání a spolupráce	2 007 010	M
16	o.s. SPOLEČNĚ - JEKHETANE	Co se v mládí naučíš, k profesi ti nestačí	649 126	V
17	Sdružení Romů a národnostních menšin Plzeňského kraje	Jekhetano Drom – Společná cesta CZ.04.1.03/2.3.15.2/0130	649 600	V
18	IQ Roma servis	Můj život - moje volba. Program pro novou perspektivu mladé romské generace	3 915 372	V
19	Společenství "Začít spolu"	Příležitost	1 507 356	V
20	Základní škola Ústí nad Labem, Předlice, Školní náměstí 100 – I/242 A	Vytvoření a ověření školního vzdělávacího programu pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí v romské lokalitě Předlice	1 400 536	M
21	AISIS – I/210 B	Projektový management pro pracovníky školství	5 993 112	Systémový projekt

	Název organizace	Název projektu	Dotace v Kč	Poznámky Velikost místa realizace projektu (velké – cca nad 50 tis. obyv. – V, střední – S – cca 20-50 tis. obyv., malé – cca do 20 tis.– M)
22	Dům dětí a mládeže Větrník, Liberec 1, Riegrova 16, příspěvková organizace – I/114 B	Průběžné vzdělávání pedagogických pracovníků zejména zájmového vzdělávání a odborné přípravy	1 331 021	V
23	Středisko volného času Holešov – II/232 A	Vzdělávací komunitní centrum	1 416 120	M
24	Základní škola a Mateřská škola Krásná Lípa,	Vzdělávejme se společně	837 010	M
25	Střední škola EDUCHEM, a.s. – III/066 A	JANOV - aktivity pro děti ze sociálně slabých rodin	1 221 194	M, S
26	Vzájemné soužití	Klíč ke změně	14 997 742	V
27	Speciální základní škola Skuteč, okr. Chrudim – iii/163A	Život nekončí základním vzděláním – „Jedeme dál“	3 059 248	M
28	DROM, o.p.s. Brno	Dvoustupňový vzdělávací program DROM pro TSP	5 725 500	Celonárodní působnost

PŘÍLOHA Č. 2: SCÉNÁŘ ROZHOVORŮ A NÁVŠTĚV (Předloha pro hodnotitele v rámci projektu)

Poznámky a instrukce:

1. na rozhovor se připravte, prostudujte si materiály k organizaci a jejímu projektu předem
2. prokažte se vazbou na projekt „Evaluace projektů zaměřených na problematiku romských komunit“ a jménem evaluátora a zadavatele, k dispozici budeme mít též pověření MPSV k provedení evaluace – vystupujete za tyto subjekty
3. tento materiál jakož i případně jiné materiály určené výhradně pro interní potřebu práce týmu organizací neposílejte, pokud se budou ptát, lze jim předložit cíle evaluace rámcové představení podoby rozhovorů: o čem budou a jak dlouho budou trvat
4. bude vybráno 28 projektů, z nichž 7 bude navíc určených pro terénní výzkum (k tomu viz zvláštní instrukce)
5. v dané organizaci byste měli identifikovat osoby dle níže uvedené tabulky a ideálně provést odděleně rozhovor se zástupcem z každé ze tří skupin, tedy celkem 3 rozhovory v každé organizaci; skupiny jsou rozděleny na A, B a C a v každé jsou ještě dva typy osob, zápis o rozhovoru je tedy třeba členit podle uvedených 6 skupin; smyslem toho celého je získat různé pohledy na totéž a ty pak porovnat v rámci jedné organizace a v rámci celé evaluace (struktura zápisu nemusí být tak striktní, nicméně je třeba se držet rozdělení na cílové skupiny a rámcového rozdělení témat/bloků)

SKUPINA A (odpovídá pouze na otázky v bloku A)

1. Pracovník terénní práce (ať už je dobrovolník nebo placený pracovník)
Myslím se tím ten, kdo skutečně pracuje v terénu, provádí např. intervence v rodinách apod.
2. Ostatní, kteří pracují přímo s cílovou skupinou
Mediace, advokacie, různé aktivity kulturní, kluby, volnočasové aktivity s výjimkou školení a vzdělávání (viz níže)

SKUPINA B (odpovídá na otázky v bloku A a B)

1. Ti, kteří školí a vzdělávají přímo cílovou skupinu
2. Ti, kteří školí a vzdělávají pedagogické a nepedagogické pracovníky škol

SKUPINA C (odpovídá na všechny otázky, tj. A, B, C)

1. Ostatní
Metodici, koordinátoři projektů, administrativa, PR a komunikace, výkonní pracovníci v konkrétních oblastech
2. Management
Ředitelé organizací resp. ten, kdo je schopen odpovídat na celé spektrum otázek níže

Struktura zápisu rozhovorů

Základní údaje

- Název a adresa organizace
- Typ organizace (velikost, umístění, záběr, typ zaměření... mělo by odpovídat naší typologii)
- Název projektu, zdroj a výše financování
- Téma projektu vlastními slovy /max 2 řádky/
- účastník rozhovoru (podle klasifikace viz výše, např. B2)
- byl u formování projektu – a/n
- má zkušenosti z jiných projektů a/n
- jako dlouho pracuje v tomto nebo podobném typu zaměstnání (ROKY)
- popsat aktivity projektu způsobem – typ aktivity/příklad /3 řádky/

ČÁST A (Pro všechny tři skupiny)

Blok 1

co považuje ve své práci za nejdůležitější
kdo je pro něj nejdůležitější spolupracovník
kde a od koho se nejvíc naučil pro tuto práci
kdo je pro něj nejvýznamnější osobou stojící mimo organizaci a přitom ovlivňující jeho práci
Co je pro něj v jeho práci cílem – jakého stavu by chtěl dosáhnout

Komentář: dostaneme základní identifikaci autorit a v této souvislosti též základní identifikaci hodnot - cílů

Blok 2

Kde vidí svůj největší osobní úspěch v práci
Kde vidí největší úspěch v rámci činnosti organizace
Kde vidí největší úspěch v rámci projektu (není jisté že je schopen odlišit od předchozího)

Komentář: Jen rozvíjí předchozí

Blok 3

Co mu v jeho práci nejvíc brání
Kdo mu v jeho práci nejvíc brání (funkčně, nikoli jen jméno)
Co by dělal jinak, kdyby to šlo (požadovat tři příklady)
Co by se dělat nemělo a musí se
Co by jinak změnil

Komentář: jde o vymezení se vůči realu – tématicky, v osobách, funkcích systému, vnějším zadání

Blok 4

Kdyby mohl rozhodnout bez ohledu na projekty, co by dělal, aby dosáhl největšího rychlého efektu, rychlé změny (nesmí jít o změnu lidí – jde o to jaké procesy by způsobil a jakými nástroji)
Kdyby se mohl rozhodnout bez ohledu na projekty co by změnil v praxi, z dlouhodobého ohledu

Komentář: syntéza předešlého

Blok 5

Kdyby seděl na ministerstvu a vypisoval granty, na co by je směřoval
Kdyby seděl na ministerstvu co by zakázal
Kdyby seděl na ministerstvu co by sám nedělal

Komentář: Logický závěr pro skupinu A Pro ostatní skupiny možná umístit až za Blok 8

ČÁST B (Pro skupinu B a C)

Blok 6

Jaké má zpětné vazby na svoji práci z vnějšku:

Od vlastní cílové skupiny

Od představitelů veřejné správy

Od veřejnosti

Blok 7

Je nějaké organizace nějaké organizace v okolí, se kterou dobře spolupracují – pokud ano, v čem se lidí její činnost od jejich vlastní

Je nějaké organizace nějaké organizace v okolí, se kterou nespolupracují – pokud ano, v čem je podle nich její činnost nepřínosná

Blok 8

Mají nějaké zkušenosti, se kterými by se rádi podělili s druhými

V čem si neví rady – co by se rádi dozvěděli, co by jim pomohlo

Ví o někom, kdo umí něco, co oni ne a co by je přitom zajímalo

Se kterými organizace spolupracují a nebo by chtěli spolupracovat a proč

Od koho očekávají podporu (morální, finanční, organizační)

Co by mohlo proměnit celkovou úspěšnost jejich práce z vnějšku – myšleno v společenské naladěnosti, postojích veřejné správy atd.

Část C (pouze pro skupinu C)

Blok 9

Podle čeho hodnotí efektivitu práce svých podřízených (je hodnocena..)

Může uvést příklad, kdy některý z jeho podřízených měl mimořádný úspěch. Jaký

Může uvést příklad, kdy jeho podřízený měl nějaký neúspěch. Jaký

Komentář: nepřímá otázka na úspěchy vřbec

Blok 10

Kdyby psal projekt bez limitů a omezení daných podmínkami vyhlášení, co by na něm změnil.

Jaké by si sám dal hodnotící kritéria – co by se podle nich mělo skutečně sledovat tak, aby se ukázalo, jaké má organizace výsledky

V čem by dnes změnil nastavení a volbu indikátorů úspěchu projektu

Blok 11

Jak by ukázal příklad dlouhodobějších socioekonomických změn jejich projektu

V čem a jakou měrou přispěl jejich projekt k dosažení svých specifických cílů

Jak hodnotí účelnost vynaložených prostředků vzhledem k výsledkům jejich projektu

Co by bez jejich projektu nebylo, nevzniklo, čemu by se nezabránilo.

Komentář – prvoplánové, záměrně přepis vlastních evaluačních otázek

Blok poslední – klasická tři přání – pro všechny tři skupiny

Komentář: smyslem je dozvědět se něco, co je mimo strukturované otázky, co nebylo řečeno, ale je to významné

PŘÍLOHA Č. 3: METODIKA TERÉNNÍHO VÝZKUMU

TERÉNNÍ VÝZKUM

Předloha pro hodnotitele v rámci projektu „Evaluace projektů zaměřených na problematiku romských komunit“

Poznámky a instrukce:

6. terénní výzkum provádí vždy dvě osoby z týmu, jedna může být „z místa, lokální“
7. na výzkum se připravte, identifikujte zástupce dvou níže uvedených skupin, které oslovit a místa, kam se podívat, prostudujte si materiály k organizaci a jejímu projektu předem
8. prokažte se vazbou na projekt „Evaluace projektů zaměřených na problematiku romských komunit“ a jménem evaluátora a zadavatele, k dispozici budeme mít též pověření MPSV k provedení evaluace – vystupujete za tyto subjekty
9. tento materiál jakož i případně jiné materiály určené výhradně pro interní potřebu práce týmu organizací neposílejte, pokud se budou ptát, lze jim předložit cíle evaluace
10. bude vybráno 7 projektů určených pro terénní výzkum
11. z výzkumu můžete pořídit zápis, nahrávky rozhovorů, fotografie, materiály, důležitá je vaše zpráva dle níže naznačené struktury

Struktura zápisu terénního výzkumu

Základní údaje

- Název a adresa organizace
- Název projektu, zdroj a výše financování
- Stručná charakteristika lokality, problému, projektu...
- Zdroje výzkumu: navštívené osoby a objekty, získané materiály...

Cílové skupiny:

- Klienti služeb (ti, na něž byl zaměřen projekt)
- Partneři a stakeholders (zajímavé skupiny), kdo má zájem na výsledcích projektu, může to být romská lokalita kde organizace působí (pokud na ni přímo nebyl projekt směřován), státní správa a samospráva (úředníci), politici, policie, školy, sousedé, další romské organizace, další organizace řešící stejný problém...

KLIENTI SLUŽEB

Tři skupiny otázek: co se týče lidí, se kterými se setkávají, aktivity - co konkrétně se jim líbí na tom, co tito lidé (příp. organizace) dělají a nakonec celkově – co se jim líbí a co by se mělo změnit

Co vědí o projektu

Říkali někomu o projektu? Komu a co mu říkali

co se pro ně (díky projektu) změnilo

co je (na projektu) zaujalo, která aktivita se jim líbila

koho znají z organizace realizující projekt a co pro ně tento člověk udělal

kdyby sami pracovali v této organizaci (na tomto projektu), co by chtěli dělat, co by nechtěli dělat, co by udělali jinak

chtěli by pracovat na něčem podobném a nebo se zapojit do podobného projektu

mají zájem se starat o výstupy z projektu

co jim vadí v jejich okolí

Co by se mělo změnit

Kdyby měl s něčím pomoci, co by to bylo, co by pro své okolí udělal

PARTNEŘI (nejen partneři projektu)

Důležitý je výběr těch, kdo budou dotazováni: jde o „další hráče“, nejde jen o ty subjekty a fyzické osoby, které mají ve své činnosti nějakou míru „souběhu, tedy nejen projektové partnery. V organizaci nejprve identifikujte 10 subjektů a 5 lidí, kteří jsou podle vás nejdůležitější hráči vzhledem k danému tématu – někde to budou ředitelé škol, jinde místní policie atd. Z nich by se pak měli vybrat ti, kdo jsou na různých polohách „kompatibility“

Co vědí o projektu

Říkali někomu o projektu? Komu a co mu říkali

co se pro ně (díky projektu) změnilo

co je (na projektu) zaujalo, která aktivita se jim líbila

koho znají z organizace realizující projekt a co pro ně tento člověk udělal

Co se díky projektu změnilo v jejich organizaci i v jejich životě

Co by se mělo změnit, jak by situaci řešili oni

Znají organizaci a projekt, koho přesně a proč, co je zaujalo

Jaká je zpětná vazba od politiků, zástupců samosprávy, sousedů... (jiných stakeholderů)

Co by bez projektu nebylo, nevzniklo, čemu by se nezabránilo

Myslí si, že by bylo dobré v projektu pokračovat? Pokud ano, co by udělali příště jinak, co by udělali nového

...a klasická tři přání na konec

V případě, že s výzkumem bude spojená návštěva konkrétní lokality:

Čím je projekt viditelný? Jaké jsou viditelné dopady? Co přesně se udělalo? Jak a kdo o to nyní pečuje? Jak to dále rozvíjejí, jak to vylepšují? Změnili na tom něco? Spojili s tím něco dalšího? Čím je to jiné než ostatní produkty? Lze to s něčím porovnat?

PŘÍLOHA Č. 4: NÁVRH DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Cílová skupina 1: Hodnotitelé žádostí o projekt

- 1) V čem byly žádosti silné, kde byly dobře zpracovány?
- 2) Čím vás žádosti většinou nejspíše "přesvědčily"?
- 3) Které části projektových žádostí považujete za nejdůležitější, klíčové pro vaše rozhodování?
- 4) Která místa v žádostech byla podle vás nejslabší, nejhůře zpracovaná?
- 5) Která místa byla nejasná a potřeboval/a byste býval/a další vysvětlení?
- 6) Které části projektových žádostí považujete za nadbytečné?
- 7) Které části byste do projektových žádostí přidal/a, které chybí?

Cílová skupina 2: Realizátoři projektů

Typ 1, Řídící pracovník/ce, projektový manažer/ka, metodik/čka projektů

1) Projekt s tématem romské komunity, jehož jste byl/a součástí, byl zaměřen primárně na: *(Vyberte jednu možnost)*

- Vzdělávání učitelů
- Zaměstnanost
- Teréní práce
- Posílení a rozvoj kapacity vaší organizace

2) Náplň vaší práce tvoří: *(Možnost výběru více možností)*

- Administrativa
- Řízení organizace, management
- Propagace organizace a projektů
- Sebevzdělávání vč. Účasti na školeních
- Přímá práce s cílovou skupinou - Romy
- Vzdělávání učitelů
- Vytváření metodik
- Analýzy a výzkumy romské komunity
- Příprava nových projektů a hledání grantových možností
- Komunikace s místní správou a úřady

3) Problematiku romských komunit vnímáte z hlediska: *(Vyberte jednu možnost)*

- specifické sociální skupiny
- minority a etnické příslušnosti
- jinak (specifikujte prosím):

4) Jak jsou podle vás níže uvedené činnosti účinné?

Označte na škále od 1 (neúčinné) do 4 (nejúčinnější).

část I.:

- Administrativní úkony (sepsání individuální žádosti klientů, pomoc se sepsáním dopisu, např. splátkový kalendář)
- Pomoc jednotlivcům při jednání na úřadech (doprovod, podpora při samotném jednání)
- Získávání důvěry klienta a následná průběžná komunikace s důrazem na prevenci
- Mediace – urovnání sporů
- Přímá právní pomoc
- Pomoc při hledání zaměstnání
- Komunikace se zaměstnavateli

část II.:

- Poradenství a osvěta u cílové skupiny
- Navazování kontaktů s představiteli komunity (mluvčí komunity, aktivisté, kontaktní osoby velkorodin ad.)

- Spolupráce s úřady práce, policií apod.
- Vytváření vhodných pracovních míst (nebo účast na takovém procesu)
- Vytváření ubytovacích podmínek (nebo účast na takovém procesu)
- Lobbování u samosprávy za vytváření vhodných podmínek
- Lobbování u samosprávy proti krokům, které by podmínky zhoršily
- Účast na diskusních a koordinačních platformách (komunitní plánování, komise, výbory, veřejné debaty, expertní kulaté stoly apod.)

část III.:

- PR pro širokou veřejnost na základě jednotlivých příběhů nebo témat
- Vytváření obecnějších metodik a obecně použitelných nástrojů
- Vytváření podmínek pro to, aby bylo možné uplatnit „příběhy dobré praxe“

5) Které činnosti uvedené níže jsou podle vás nutné pro udržení současného stavu?

Označte na škále od 1 (vůbec nejsou nutné) do 4 (klíčové).

část I.:

- Administrativní úkony (sepsání individuální žádosti klientů, pomoc se sepsáním dopisu, např. splátkový kalendář)
- Pomoc jednotlivcům při jednání na úřadech (doprovod, podpora při samotném jednání)
- Získávání důvěry klienta a následná průběžná komunikace s důrazem na prevenci
- Mediace – urovnání sporů
- Přímá právní pomoc
- Pomoc při hledání zaměstnání
- Komunikace se zaměstnavateli

část II.:

- Poradenství a osvěta u cílové skupiny
- Navazování kontaktů s představiteli komunity (mluvčí komunity, aktivisté, kontaktní osoby velkorodin ad.)
- Spolupráce s úřady práce, policií apod.
- Vytváření vhodných pracovních míst (nebo účast na takovém procesu)
- Vytváření ubytovacích podmínek (nebo účast na takovém procesu)
- Lobbování u samosprávy za vytváření vhodných podmínek
- Lobbování u samosprávy proti krokům, které by podmínky zhoršily
- Účast na diskusních a koordinačních platformách (komunitní plánování, komise, výbory, veřejné debaty, expertní kulaté stoly apod.)

část III.:

- PR pro širokou veřejnost na základě jednotlivých příběhů nebo témat
- Vytváření obecnějších metodik a obecně použitelných nástrojů
- Vytváření podmínek pro to, aby bylo možné uplatnit „příběhy dobré praxe“

6) Jaká je podle Vás koordinace mezi těmi, kdo vytváření metodické materiály a těmi, kdo pracují v terénu? *Vyberte na škále od 1 (žádná) do 6 (skvělá)*

7) Jak se za posledních 10 let změnila situace vzhledem k následujícím problémům:

Vyberte na škále od 1 (změnila se výrazně k horšímu) do 6 (změnila se výrazně k lepšímu)

- ghetta, resp. bydlení
- dluhové pasti a lichva
- prostituce
- nezaměstnanost
- vzdělávání dětí
- hygiena a zdravotní péče
- diskriminace a rasismus vůči Romům
- diskriminace a rasismus ze strany Romů vůči jiným skupinám

8) Existuje zájem široké veřejnosti řešit problematiku romských komunit?:
Vyberte na škále od 1 (ne, žádný) do 6 (ano, velký)

Jak se změnila situace za posledních 10 let?:
Vyberte na škále od 1 (změnila se výrazně k horšímu) do 6 (změnila se výrazně k lepšímu)

9) Existuje zájem veřejnosti ve Vaší lokalitě řešit problematiku romských komunit?:
Vyberte na škále od 1 (ne, žádný) do 6 (ano, velký)

Jak se změnila situace za posledních 10 let?:
Vyberte na škále od 1 (změnila se výrazně k horšímu) do 6 (změnila se výrazně k lepšímu)

10) Existuje významný zájem malých skupin (aktivistů?):
Vyberte na škále od 1 (ne, žádný) do 6 (ano, velký)

Jak se změnila situace za posledních 10 let?:
Vyberte na škále od 1 (změnila se výrazně k horšímu) do 6 (změnila se výrazně k lepšímu)

Doplňující otázka pokud jste na ot. 10. "Existuje významný zájem malých skupin (aktivistů)" odpověděli hodnotou 2-6:

10a, Jedná se o malé skupiny (aktivisty): *(Vyberte jednu možnost)*

- Převážně Romské
- Převážně neromské
- Obě skupiny stejně zastoupeny

11) Existuje zájem na řešení ze strany sociálně vyloučených Romů?
Vyberte na škále od 1 (ne, žádný) do 6 (ano, velký)

Jak se změnila situace za posledních 10 let?:
Vyberte na škále od 1 (změnila se výrazně k horšímu) do 6 (změnila se výrazně k lepšímu)

Dvě doplňující otázky, pokud jste odpověděli na ot. 11. "Existuje zájem na řešení ze strany sociálně vyloučených Romů" hodnotou 2-6:

11a1, Zájem ze strany vyloučených existuje: *(Vyberte jednu možnost)*

- Jen u jednotlivců
- U všech členů komunity
- nelze použít

11a2, Zájem ze strany vyloučených existuje: *(Vyberte jednu možnost)*

- Jen v některých lokalitách
- Ve všech lokalitách bez rozdílu
- nelze použít

12) Jaké máte zkušenosti s financováním z jiných zdrojů, než z grantů a dotací?:
(Vyberte jednu možnost)

- Žádné
- Dobré s partnerstvím s firmami
- Špatné s partnerstvím s firmami
- Dobré s vlastními komerčními aktivitami
- Špatné s vlastními komerčními aktivitami
- Dobré s dary soukromých osob
- Špatné s dary soukromých osob
- jiné (specifikujte prosím):

13. Kdybyste psal/a projekt bez limitů a omezení daných podmínkami vyhlášení, co byste:

- a, z projektové žádosti odstraní/a jako nadbytečné:
b, do žádosti doplní/a jako zásadní:

14. Co by se mělo sledovat, aby se ukázalo, jaké má Vaše organizace výsledky? *Uved'te maximálně 3 indikátory.*

15. Prostředky získané na Váš projekt umožnily: *(Možnost výběru více možností)*

- Aktivně se podílet na řešení problémů romské komunity prací s jednotlivci
- Změnit prostředí, ve kterém romská komunita žije (osvěta, spolupráce se zainteresovanými institucemi, lobbying,...)
- Změnit (nebo se alespoň pokusit změnit) obraz široké veřejnosti
- Vzdělávání učitelů ad. Osob, které pravidelně přicházejí s komunitou do styku
- Další vzdělávání pracovníků organizace
- Posílení a rozvoj kapacit organizace
- Běh organizace samotné
- Vyberte jednu nebo více odpovědí.

16. Co by bez Vašeho projektu:

a, nového nevzniklo?

b, stávajícího zaniklo nebo se zhoršilo?

17. Jaké dlouhodobější socioekonomické změny přinesl Váš projekt?

Typ 2, Pracovník/ce zaměřený/á na vzdělávání a přípravu konkrétních vzdělávacích metodik

1) Projekt s tématem romské komunity, jehož jste byl/a součástí, byl zaměřen primárně na: *(Vyberte jednu možnost)*

- Vzdělávání učitelů
- Zaměstnanost
- Terénní práce
- Posílení a rozvoj kapacity vaší organizace

2) Náplň vaší práce tvoří: *(Možnost výběru více možností)*

- Administrativa
- Řízení organizace, management
- Propagace organizace a projektů
- Sebevzdělávání vč. Účasti na školeních
- Přímá práce s cílovou skupinou - Romy
- Vzdělávání učitelů
- Vytváření metodik
- Analýzy a výzkumy romské komunity
- Příprava nových projektů a hledání grantových možností
- Komunikace s místní správou a úřady

3) Problematiku romských komunit vnímáte z hlediska: *(Vyberte jednu možnost)*

- specifické sociální skupiny
- minority a etnické příslušnosti
- jinak (specifikujte prosím):

4) Jak jsou podle vás níže uvedené činnosti účinné?

Označte na škále od 1 (neúčinné) do 4 (nejúčinnější).

část I.:

- Vzdělávání v cílové skupině
- Vzdělávání učitelů
- Vzdělávání dalších vzdělavatelů, např. z řad jiných nevládních organizací

- Vytváření učebních pomůcek
- Vytvoření vzdělávacího modulu vč. akreditace
- Vlastní realizace kurzu
- Administrace
- Vytvoření lektorského teamu
- Zpětná vazba, evaluace výsledků

část II.:

- Poradenství a osvěta u cílové skupiny
- Navazování kontaktů s představiteli komunity (mluvčí komunity, aktivisté, kontaktní osoby velkorodin ad.)
- Spolupráce s úřady práce, policií apod.
- Vytváření vhodných pracovních míst (nebo účast na takovém procesu)
- Vytváření ubytovacích podmínek (nebo účast na takovém procesu)
- Lobbování u samosprávy za vytváření vhodných podmínek
- Lobbování u samosprávy proti krokům, které by podmínky zhoršily
- Účast na diskusních a koordinačních platformách (komunitní plánování, komise, výbory, veřejné debaty, expertní kulaté stoly apod.)

5) Které činnosti uvedené níže jsou podle vás nutné pro udržení současného stavu?
Označte na škále od 1 (vůbec nejsou nutné) do 4 (klíčové).

část I.:

- Vzdělávání v cílové skupině
- Vzdělávání učitelů
- Vzdělávání dalších vzdělavatelů, např. z řad jiných nevládních organizací
- Vytváření učebních pomůcek
- Vytvoření vzdělávacího modulu vč. akreditace
- Vlastní realizace kurzu
- Administrace
- Vytvoření lektorského teamu
- Zpětná vazba, evaluace výsledků

část II.:

- Poradenství a osvěta u cílové skupiny
- Navazování kontaktů s představiteli komunity (mluvčí komunity, aktivisté, kontaktní osoby velkorodin ad.)
- Spolupráce s úřady práce, policií apod.
- Vytváření vhodných pracovních míst (nebo účast na takovém procesu)
- Vytváření ubytovacích podmínek (nebo účast na takovém procesu)
- Lobbování u samosprávy za vytváření vhodných podmínek
- Lobbování u samosprávy proti krokům, které by podmínky zhoršily
- Účast na diskusních a koordinačních platformách (komunitní plánování, komise, výbory, veřejné debaty, expertní kulaté stoly apod.)

6) Jaká je podle Vás koordinace mezi těmi, kdo vytváření metodické materiály a těmi, kdo pracují v terénu? *Vyberte na škále od 1 (žádná) do 6 (skvělá)*

7) Jak se za posledních 10 let změnila situace vzhledem k následujícím problémům:
Vyberte na škále od 1 (změnila se výrazně k horšímu) do 6 (změnila se výrazně k lepšímu)

- ghetta, resp. bydlení
- dluhové pasti a lichva
- prostituce
- nezaměstnanost
- vzdělávání dětí
- hygiena a zdravotní péče

- diskriminace a rasismus vůči Romům
- diskriminace a rasismus ze strany Romů vůči jiným skupinám

8) Existuje zájem široké veřejnosti řešit problematiku romských komunit?:
Vyberte na škále od 1 (ne, žádný) do 6 (ano, velký)

Jak se změnila situace za posledních 10 let?:
Vyberte na škále od 1 (změnila se výrazně k horšímu) do 6 (změnila se výrazně k lepšímu)

9) Existuje zájem veřejnosti ve Vaší lokalitě řešit problematiku romských komunit?:
Vyberte na škále od 1 (ne, žádný) do 6 (ano, velký)

Jak se změnila situace za posledních 10 let?:
Vyberte na škále od 1 (změnila se výrazně k horšímu) do 6 (změnila se výrazně k lepšímu)

10) Existuje významný zájem malých skupin (aktivistů)?:
Vyberte na škále od 1 (ne, žádný) do 6 (ano, velký)

Jak se změnila situace za posledních 10 let?:
Vyberte na škále od 1 (změnila se výrazně k horšímu) do 6 (změnila se výrazně k lepšímu)

Doplňující otázka pokud jste na ot. 10. "Existuje významný zájem malých skupin (aktivistů)" odpověděli hodnotou 2-6:

10a, Jedná se o malé skupiny (aktivisty): *(Vyberte jednu možnost)*

- Převážně Romské
- Převážně neromské
- Obě skupiny stejně zastoupeny

11) Existuje zájem na řešení ze strany sociálně vyloučených Romů?
Vyberte na škále od 1 (ne, žádný) do 6 (ano, velký)

Jak se změnila situace za posledních 10 let?
Vyberte na škále od 1 (změnila se výrazně k horšímu) do 6 (změnila se výrazně k lepšímu)

Dvě doplňující otázky, pokud jste odpověděli na ot. 11. "Existuje zájem na řešení ze strany sociálně vyloučených Romů" hodnotou 2-6:

11a1, Zájem ze strany vyloučených existuje: *(Vyberte jednu možnost)*

- Jen u jednotlivců
- U všech členů komunity
- nelze použít

11a2, Zájem ze strany vyloučených existuje: *(Vyberte jednu možnost)*

- Jen v některých lokalitách
- Ve všech lokalitách bez rozdílu
- nelze použít

Typ 3, Terénní pracovník/ce a ti pracovníci/ce, kteří/které pracují přímo s příslušníky romské komunity

1) Projekt s tématem romské komunity, jehož jste byl/a součástí, byl zaměřen primárně na: *(Vyberte jednu možnost)*

- Vzdělávání učitelů
- Zaměstnanost
- Terénní práce
- Posílení a rozvoj kapacity vaší organizace

2) Náplň vaší práce tvoří: *(Možnost výběru více možností)*

- Administrativa
- Řízení organizace, management
- Propagace organizace a projektů
- Sebevzdělávání vč. Účasti na školeních
- Přímá práce s cílovou skupinou - Romy
- Vzdělávání učitelů
- Vytváření metodik
- Analýzy a výzkumy romské komunity
- Příprava nových projektů a hledání grantových možností
- Komunikace s místní správou a úřady

3) Problematiku romských komunit vnímáte z hlediska: *(Vyberte jednu možnost)*

- specifické sociální skupiny
- minority a etnické příslušnosti
- jinak (specifikujte prosím):

4) Jak jsou podle vás níže uvedené činnosti účinné?
Označte na škále od 1 (neúčinné) do 4 (nejúčinnější).

část I.:

- Administrativní úkony (sepsání individuální žádosti klientů, pomoc se sepsáním dopisu, např. splátkový kalendář)
- Pomoc jednotlivcům při jednání na úřadech (doprovod, podpora při samotném jednání)
- Získávání důvěry klienta a následná průběžná komunikace s důrazem na prevenci
- Mediace – urovnání sporů
- Přímá právní pomoc
- Pomoc při hledání zaměstnání
- Komunikace se zaměstnavateli

část II.:

- Poradenství a osvěta u cílové skupiny
- Navazování kontaktů s představiteli komunity (mluvčí komunity, aktivisté, kontaktní osoby velkorodin ad.)
- Spolupráce s úřady práce, policií apod.
- Vytváření vhodných pracovních míst (nebo účast na takovém procesu)
- Vytváření ubytovacích podmínek (nebo účast na takovém procesu)
- Lobbování u samosprávy za vytváření vhodných podmínek
- Lobbování u samosprávy proti krokům, které by podmínky zhoršily
- Účast na diskusních a koordinačních platformách (komunitní plánování, komise, výbory, veřejné debaty, expertní kulaté stoly apod.)

5) Které činnosti uvedené níže jsou podle vás nutné pro udržení současného stavu?
Označte na škále od 1 (vůbec nejsou nutné) do 4 (klíčové).

část I.:

- Administrativní úkony (sepsání individuální žádosti klientů, pomoc se sepsáním dopisu, např. splátkový kalendář)

- Pomoc jednotlivcům při jednání na úřadech (doprovod, podpora při samotném jednání)
- Získávání důvěry klienta a následná průběžná komunikace s důrazem na prevenci
- Mediace – urovnání sporů
- Přímá právní pomoc
- Pomoc při hledání zaměstnání
- Komunikace se zaměstnavateli

část II.:

- Poradenství a osvěta u cílové skupiny
- Navazování kontaktů s představiteli komunity (mluvčí komunity, aktivisté, kontaktní osoby velkorodin ad.)
- Spolupráce s úřady práce, policií apod.
- Vytváření vhodných pracovních míst (nebo účast na takovém procesu)
- Vytváření ubytovacích podmínek (nebo účast na takovém procesu)
- Lobbování u samosprávy za vytváření vhodných podmínek
- Lobbování u samosprávy proti krokům, které by podmínky zhoršily
- Účast na diskusích a koordinačních platformách (komunitní plánování, komise, výbory, veřejné debaty, expertní kulaté stoly apod.)

6) Jaká je podle Vás koordinace mezi těmi, kdo vytváření metodické materiály a těmi, kdo pracují v terénu? *Vyberte na škále od 1 (žádná) do 6 (skvělá)*

7) Jak se za posledních 10 let změnila situace vzhledem k následujícím problémům: *Vyberte na škále od 1 (změnila se výrazně k horšímu) do 6 (změnila se výrazně k lepšímu)*

- ghetta, resp. bydlení
- dluhové pasti a lichva
- prostituce
- nezaměstnanost
- vzdělávání dětí
- hygiena a zdravotní péče
- diskriminace a rasismus vůči Romům
- diskriminace a rasismus ze strany Romů vůči jiným skupinám

8) Existuje zájem široké veřejnosti řešit problematiku romských komunit?: *Vyberte na škále od 1 (ne, žádný) do 6 (ano, velký)*

Jak se změnila situace za posledních 10 let?:

Vyberte na škále od 1 (změnila se výrazně k horšímu) do 6 (změnila se výrazně k lepšímu)

9) Existuje zájem veřejnosti ve Vaší lokalitě řešit problematiku romských komunit?:

Vyberte na škále od 1 (ne, žádný) do 6 (ano, velký)

Jak se změnila situace za posledních 10 let?:

Vyberte na škále od 1 (změnila se výrazně k horšímu) do 6 (změnila se výrazně k lepšímu)

10) Existuje významný zájem malých skupin (aktivistů)?:

Vyberte na škále od 1 (ne, žádný) do 6 (ano, velký)

Jak se změnila situace za posledních 10 let?:

Vyberte na škále od 1 (změnila se výrazně k horšímu) do 6 (změnila se výrazně k lepšímu)

Doplňující otázka pokud jste na ot. 10. "Existuje významný zájem malých skupin (aktivistů)" odpověděli hodnotou 2-6:

10a, Jedná se o malé skupiny (aktivisty): *(Vyberte jednu možnost)*

- Převážně Romské

- Převážně neromské
- Obě skupiny stejně zastoupeny

11) Existuje zájem na řešení ze strany sociálně vyloučených Romů?
Vyberte na škále od 1 (ne, žádný) do 6 (ano, velký)

Jak se změnila situace za posledních 10 let?
Vyberte na škále od 1 (změnila se výrazně k horšímu) do 6 (změnila se výrazně k lepšímu)

Dvě doplňující otázky, pokud jste odpověděli na ot. 11. "Existuje zájem na řešení ze strany sociálně vyloučených Romů" hodnotou 2-6:

11a1, Zájem ze strany vyloučených existuje: *(Vyberte jednu možnost)*

- Jen u jednotlivců
- U všech členů komunity
- nelze použít

11a2, Zájem ze strany vyloučených existuje: *(Vyberte jednu možnost)*

- Jen v některých lokalitách
- Ve všech lokalitách bez rozdílu
- nelze použít

PŘÍLOHA Č. 5: PŘEHLED ZDROJŮ PRO HODNOCENÍ

1) Rámcové a strategické dokumenty

- o *Bridging the Gap by 2015* [online]. The World Bank Group, c2008 [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://go.worldbank.org/0HDSM1HYQ0>>.
- o *Čunek připravuje koncepční řešení romské problematiky* [online]. 8. 03 2007 [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://www.mmr.cz/cunek-pripravuje-koncepcni-reseni-romske-problematiky>>.
- o *Decade of Roma Inclusion 2005-2015* [online]. OSI Roma Initiatives Office [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://www.romadecade.org/>>.
- o Evropská antidiskriminační legislativa. *Sdružení Dženo* [online]. 5. 8. 2008 [cit. 2008-08-11]. URL: <http://www.dzeno.cz/?c_id=16722>.
- o *Koncepce romské integrace 2005* [online]. Praha : Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://www.vlada.cz/dokument8150.html>>.
- o *Národní akční plán sociálního začleňování* [online]. Praha : MPSV, poslední aktualizace: 18.2.2008 [cit. 2008-08-11]. K dispozici jsou archivní, aktuální i připravované akční plány. URL: <<http://www.mpsv.cz/clanek.php?lg=1&id=1098>>.
- o *Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity* [online]. Praha : Úřad vlády ČR, c2007 [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://www.vlada.cz/cs/rvk/rzrk/rzrk.html>>.
- o *Strategie integrace romské komunity Moravskoslezského kraje na období 2006-2009* [online]. Krajský úřad Moravskoslezského kraje, Odbor kultury a památkové péče, srpen 2006 [cit. 2008-08-11]. URL: <http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/zip/nme_strategie_romske_komunity.pdf>.
- o *Strategie integrace romské komunity ve Středočeském kraji* [online]. [cit. 2008-08-11]. Na stránce jsou k dispozici odkazy i na příbuzné dokumenty (analýzy apod.) týkající se především Středočeského kraje. URL: <<http://www.kr-stredocesky.cz/portal/odbory/socialni-oblast/romska-integrace/>>.
- o *Strategie prevence kriminality na léta 2008 až 2011* [online]. Praha : MV ČR, odbor prevence kriminality, 16. října 2007 [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://web.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/prevence/strategie1016.html>>.
- o *Změna dlouhodobé koncepce : Centrum interkulturního vzdělávání (CIV)* [online]. [cit. 2008-08-11]. V rámci internetové prezentace centra je k dispozici mj. i seznam literatury k tématu interkulturního vzdělávání (http://pf1.ujep.cz/CIV_literatura.asp), odkazy na další tematicky relevantní weby (http://pf1.ujep.cz/CIV_odkazy.asp) a personální obsazení centra (http://pf1.ujep.cz/00_slozeni.asp?ID=29). URL: <http://pf1.ujep.cz/CIV_cinnost.asp>.
- o *Zpráva o plnění Koncepce romské integrace na období 2004 - 2008 ve Zlínském kraji za rok 2007* [online]. Zlín : Rada Zlínského kraje, 19.6.2008 [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://www.kr-zlinsky.cz/docDetail.aspx?docid=71392&nid=7026&dotype=ART>>.

2) Programové dokumenty a metodické pomůcky

- o *2.3.1. Programy podporující zaměstnatelnost (PILÍŘ 1)* [online]. Praha : MMR, c2003-2007 [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/equal/2-3-1-programy-podporujici-zamestnatelnost-pilir-1>>.
- o ČIŽINSKÝ, Pavel, et al. *Diskriminace : manuál pro pracovníky institucí* [online]. Praha : Poradna pro občanství / Občanská a lidská práva, 2006 [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://www.diskriminace.info/dp-migrace/diskriminace.pdf>>.
- o *Evropský sociální fond 2007-2013 : Operační program Lidské zdroje a Zaměstnanost* [online]. Evropský sociální fond ČR, aktualizace: 18.10.2007 [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://www.esfcr.cz/clanek.php?lg=1&id=5507>>.

- o *Evropský sociální fond v České republice, 2007-2013* [online]. [cit. 2008-08-11]. URL: <http://ec.europa.eu/employment_social/esf/members/cz_cs.htm>.
- o *Jednotný programový dokument Pro Cíl 3 regionu NUTS 2 hlavní město Praha. 8. verze, Praha, únor 2004. Programový dokument schválený Evropskou Komisí dne 18.02.2004*
- o *Programový Dodatek k Jednotnému programovému dokumentu Pro Cíl 3 Regionu NUTS 2 hlavní město Praha. Schváleno Monitorovacím výborem dne 20. září 2004 (ve znění změn ze dne 14. června 2006)*
- o *The New Programming period 2000-2006: methodological working papers. WORKING PAPER 3: Indicators for Monitoring and Evaluation: An indicative methodology*
- o *Metodické vedení krajských koordinátorů pro romské záležitosti* [online]. Praha : MPSV, poslední aktualizace: 3.5.2007 [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://www.mpsv.cz/cs/2323>>.
- o *OP RLZ : dokumenty* [online]. Evropský sociální fond ČR, aktualizace: 25.10.2005 [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://www.esfcr.cz/clanek.php?lg=1&id=407>>.
- o *OP RLZ : oblast podpory : Opatření 2.1 - Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí* [online]. Evropský sociální fond ČR, aktualizace: 27.10.2005 [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://www.esfcr.cz/clanek.php?lg=1&id=699>>.
- o *Programy zaměřené na romské komunity* [online]. Praha : MŠMT, c2006 [cit. 2008-08-11]. Rozcestník k informacím o Programu na podporu integrace romské komunity a o Programu na podporu romských žáků středních škol. URL: <<http://www.msmt.cz/mladez/programy-zamerene-na-romske-komunity>>.

3) Evaluační a monitorovací zprávy

- o *9. zasedání Monitorovacího výboru CIP EQUAL* [online]. EQUAL ČR, aktualizace 2. 7. 2008 [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://www.equalcr.cz/clanek.php?lg=1&id=1356>>.
- o NAVRÁTIL, Pavel; ŠIMÍKOVÁ, Ivana. *Evaluace projektů zabývajících se sociálním vyloučením Romů v ČR*. Vyd. 1. Brno : VÚPSV, 2002. 65 s. Výzkumná zpráva.

4) Výzkumy a studie, výzkumné projekty

- o *Analýza migračního klimatu a migračních tendencí do západoevropských zemí v romských komunitách ve vybraných městech ČR : (výzkumná zpráva) pro IOM Prague* [online]. Praha : GAC, květen 2000 [cit. 2008-08-11]. 28 s. URL: <http://www.gac.cz/documents/nase_prace_vystupy/GAC_KLIMA_analyza_migrac_klimatu_v_rom_komunitach_CJ.pdf>.
- o *Analýza příčin nezaměstnanosti Romů v České republice a strategie podpory jejich zaměstnanosti - „Česká republika: Strategie podpory zaměstnanosti Romů“ : (analýza realizovaná v rámci technické asistence Světové banky vládě ČR)* [online]. [cit. 2008-08-11]. URL: <http://www.vlada.cz/assets/cs/rvk/rzrk/svetova_bank/Analiza_pricin_nezamstnanosti_Rom_v_esk_republice_a_strategie_podpory_jejich_zamstnanosti.pdf>.
- o *Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti* [online]. Praha : GAC, srpen 2006 [cit. 2008-08-11]. 117 s. URL: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/3043/Analiza_romskych_lokalit.pdf>.
- o *Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a komunit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti – souhrnné informace o projektu* [online]. Praha : MPSV, 6. 9. 2006 [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/3048/060906b.pdf>>.
- o *Analýzy. Sdružení Dženo* [online]. [cit. 2008-08-11]. URL: <http://www.dzeno.cz/?r_id=233>.
- o ČERNÝ, Jan et al. *Sociální diskriminace pod lupou : metodika identifikace diskriminačního jednání a doprovodných negativních jevů v bydlení a zaměstnávání*. Praha : Otevřená

- společnost, 2006. 84 s. Dostupné také online: <<http://www.forint.cz/dokumenty/socialni-diskriminace-pod-lupou-zakladni-text.pdf>>. ISBN 80-903331-7-6.
- o *Diskriminace, její hodnocení a dokazování prostřednictvím statistických údajů v České republice* [online]. 2006 [cit. 2008-08-11]. 38 s. URL: <http://www.diskriminace.info/dt-publikace/diskriminace_jeji_hodnoceni_a_dokazovani_prostrednictvim_statistickych_udaju.pdf>.
 - o Dženo: Pokud půjde do integrace Romů víc peněz, náklady se vrátí. *TOPREGION.CZ* [online]. 10.12.2007 [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://www.topregion.cz/index.jsp?articleId=32114>>.
 - o *European Roma Rights Centre : Country Reports* [online]. Budapest : ERRC, c2007 [cit. 2008-08-11]. K dispozici je mj. dokument A Special Remedy: Roma and Schools for the Mentally Handicapped in the Czech Republic (v anglické a české verzi). URL: <<http://www.errc.org/cikk.php?cikk=115>>.
 - o GABAL, Ivan; ČADA, Karel; SNOPEK, Jan. *Klíč k posílení Integrovaní politiky obcí – sociální vyloučení Romů a česká společnost*. Praha : Otevřená společnost, 2008. 56 s. Dostupné také online: <<http://www.osops.cz/download/files/brozura-klic.pdf>>. ISBN 978-80-87110-07-2.
 - o HIRT, Tomáš; JAKOUBEK, Marek. *Souhrnná zpráva o realizaci výzkumného projektu HS 108/03 "Dlouhodobý stacionární terénní výzkum sociálně vyloučených romských komunit" realizovaného Katedrou antropologie FHS ZČU v Plzni* [online]. [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/1727/zprava.pdf>>.
 - o JURÁSKOVÁ, Martina; NICHOLSON, Tom; VAŠEČKA, Michal (eds.). *Čačipen pal o Roma : A Global Report on Roma in Slovakia*. Bratislava : IVO, 2003. 525 s. ISBN 80-88935-46-6.
 - o KATRŇÁK, Tomáš; MAREŠ, Petr. *Sociální exkluze z trhu práce v ČR* [online]. Brno : Institut pro výzkum reprodukce a integrace společnosti [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://ivris.fss.muni.cz/index.php?page=exkluze1pr>>.
 - o KRIŠTOF, Roman. *Sociální politika v České republice ve vztahu k sociálně vyloučeným* [online]. [cit. 2008-08-11]. 13 s. URL: <http://www.epolis.cz/download/pdf/materials_78_1.pdf>.
 - o KRIŠTOF, Roman. *Závěrečná zpráva k projektu Analýza soudobé migrace a usazování příslušníků romských komunit ze Slovenské republiky na území České republiky (č.j. OAMP-948/2003) : pro odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky* [online]. Praha : IOM, 10. září 2003 [cit. 2008-08-11]. 40 s. URL: <http://aa.ecn.cz/img_upload/ea85d6c87301f0a7507b0e8d7b873b63/analyza_migrace_rom.pdf>. ISBN 80-239-2206-8.
 - o *Mapa sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit v České republice* [online]. Praha : MPSV; GAC [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://www.esfcr.cz/mapa/index.html>>.
 - o NAVRÁTIL, Pavel et al. *Romové v české společnosti : jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2003. 224 s. Ukázky z knihy dostupné online: <<http://obchod.portal.cz/produkt/romove-v-ceske-spolecnosti/>>. ISBN 80-7178-741-8.
 - o NAVRÁTIL, Pavel. Integrace Romů. *Sociální práce / Sociální práca*. 2002, č. 2, s. 34-89. ISSN 1213-6204.
 - o PREMUSOVÁ, Jarmila; SIROVÁTKA, Tomáš. K formování dlouhodobé nezaměstnanosti v České republice. *Sociologický časopis*. 1996, roč. XXXII, č. 1, s. 39-50. Dostupné také online: <http://sreview.soc.cas.cz/upl/archiv/files/311_039PREMS.pdf>.
 - o *Projekt GA403/03/1007 - Sociální exkluze a inkluze v české společnosti (2003-2005, GA0/GA)* [online]. [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://aplikace.isvav.cvut.cz/projectDetail.do?rowId=GA403%2F03%2F1007>>.
 - o *Projekt IBS9058101 - Migrace do České republiky, sociální integrace a lokální společnosti v zemích původu-Ukrajinci, obyvatelé Bosny a Hercegoviny a slovenští Romové (2001-2004, AV0/IB)* [online]. [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://aplikace.isvav.cvut.cz/projectDetail.do?rowId=IBS9058101>>.

- o *Romano Džaniben* [online]. [cit. 2008-08-11]. K dispozici jsou mj. články, resp. statě věnované vzdělávání Romů (<http://www.dzaniben.cz/?a=212>), politologii (<http://www.dzaniben.cz/?a=205>) či Romům v ČR (<http://www.dzaniben.cz/?a=210>). URL: <<http://www.dzaniben.cz/>>.
- o SIROVÁTKA, Tomáš, et al. *Problémy trhu práce a politiky zaměstnanosti : souhrnná zpráva z výzkumné studie provedené v rámci programu „Moderní společnost“* [online]. Brno ; Praha : Masarykova univerzita Brno; Výzkumný ústav práce a sociálních věcí ČR; Národní vzdělávací fond, listopad 2003 [cit. 2008-08-11]. 154 s. URL: <<http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/vyzkumnestudie/zprava.pdf>>.
- o SIROVÁTKA, Tomáš. Labour Market Exclusion of Roma in Post-Communist Countries. In *The Challenge of Social Inclusion*. Brno : Barrister & Principal, 2006, s. 111-132. ISBN 80-87029-06-2.
- o ŠTĚCHOVÁ, Markéta, et al. *Romská minorita a postupy integrace : závěrečná zpráva z výzkumu* [online]. Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. 113 s. Určeno pro studijní účely. Dostupné také online: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/281.pdf>>. ISBN 80-7338-008-0.
- o *The EU and Roma : documents & publications* [online]. [cit. 2008-08-11]. URL: <http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/roma/rpub_en.htm#stud>.
- o *The EU and Roma* [online]. [cit. 2008-08-11]. URL: <http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/roma/index_en.htm>.
- o VAŘURA, Petr. Integrace Romů do české společnosti. *Romové v České republice* [online]. 03-02-2008 [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/21787>>.
- o VENDLOVÁ, Veronika (ed.). *Rozhledna sociální integrace - katalog příkladů dobré praxe v oblasti romské integrace*. Praha : Otevřená společnost, 2008. 87 s. Dostupné také online: <<http://www.osops.cz/download/files/brozura-rozhledna.pdf>>. ISBN 978-80-87110-08-9.
- o WINKLER, Jiří. *Analýza potřeb integrace Romů na českém trhu práce* [online]. MOPO, c2006-2007 [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://www.mopo-cz.eu/stranky/analiza-potreb-integrace-romu-na-ceskem-trhu-prace>>.
- o WINKLER, Jiří. Lokální programy na trhu práce a jejich význam pro národní politiku zaměstnanosti. In *Účelové programy na lokálních trzích práce*. Brno : Masarykova univerzita, 2006, s. 104 – 121. ISBN 80-210-3867-5.
- o *World Bank Research on Roma : publications & reports* [online]. The World Bank Group, c2008 [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://go.worldbank.org/6AZNIA90B0>>.
- o *Závěrečná zpráva výzkumného projektu Analýza postojů a vzdělávacích potřeb romských dětí a mládeže* [online]. Praha : GAC, listopad 2007 [cit. 2008-08-11]. 56 s. URL: <<http://www.nros.cz/analiza-postoju-a-vzdelavacich-potreb-romskych-deti-a-mladeze/>>.

5) Organizace a projekty

- o *Agentura pro sociální začleňování v romských komunitách* [online]. Praha : Úřad vlády ČR, 30. listopadu 2007 [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://www.vlada.cz/cs/vlada/clenove/stehlikova/agentura.html>>.
- o *Athinganoi* [online]. Praha : Athinganoi [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://www.athinganoi.cz/>>.
- o *Český západ, o.s. : Integrace romské komunity v Dobré Vodě u Toužimi a okolí* [online]. [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://www.cesky-zapad.cz/>>.
- o *DG EAC : European Year of Intercultural Dialogue* [online]. [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://www.interculturaldialogue2008.eu/549.0.html>> a <<http://www.institutumeni.cz/index.php?cmd=page&id=631>>.
- o *European Roma Rights Centre* [online]. Budapest : ERRC, c2007 [cit. 2008-08-11]. URL: <<http://www.errc.org/>>.

- o Foundations and Organizations Concerned With the Romani Minority. *Romové on-line – Romea.cz* [online]. [cit. 2008-08-11]. URL: <http://romove.radio.cz/en/article/18366>
- o *Integrace Romů v Olomouckém kraji* [online]. [cit. 2008-08-11]. URL: http://www.risy.cz/index.php?pid=510&id_p=24685&kraj=-1&language=cz.
- o *Komunitní centrum Chánov*. [online]. [cit. 2008-08-11]. URL: <http://www.chanov.cz/>.
- o *Podpora Romů v Praze v oblasti vzdělávání a zaměstnávání* [online]. Praha : ROMEA, c2005 – 2006 [cit. 2008-08-11]. URL: <http://www.equal.romea.cz/>.
- o *POLIS – Podpora nediskriminačních politik měst* [online]. [cit. 2008-08-11]. URL: <http://www.epolis.cz/>.
- o *Projekt INTERNETOVÉ KLUBY ČH@VE* [online]. Praha : Erudis, c2006 [cit. 2008-08-11]. URL: <http://www.internetovekluby.cz/>.
- o *Projekt Kontakt Karviná* [online]. Karviná : Slezská diakonie [cit. 2008-08-11]. URL: <http://www.kontaktkarvina.cz/>.
- o *Roma Education Fund* [online]. Budapest : REF, [cit. 2008-08-11]. URL: <http://romaeducationfund.hu/>.
- o *Roma in the Czech Republic* [online]. Praha : Český rozhlas, c.1997-2008 [cit. 2008-08-11]. URL: <http://romove.radio.cz/en/>.
- o *Romistika* [online]. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta [cit. 2008-08-11]. URL: <http://www.romistika.eu/>.
- o *Romodrom* [online]. Praha : Romodrom [cit. 2008-08-11]. URL: <http://www.romodrom.cz/>.
- o *Romové on-line – Romea.cz* [online]. ROMEA, c2003-2008 [cit. 2008-08-11]. URL: <http://www.romea.cz/>.
- o *Společenství Romů na Moravě, o.p.s.* [online]. Brno : Společenství Romů na Moravě, c2007, poslední aktualizace: 07/01/2008 [cit. 2008-08-11]. URL: <http://www.srnm.cz/>.
- o *Stories Exchange Project* [online]. URL: <http://www.stories-exchange.org/english/>.
- o *Useful Links* [online]. The World Bank Group, c2008 [cit. 2008-08-11]. URL: <http://go.worldbank.org/ZREDP0IQU0>.
- o *Varianty* [online]. c2008 [cit. 2008-08-11]. URL: <http://www.varianty.cz/>.
- o *Vzájemné soužití* [online]. Ostrava : Vzájemné soužití, poslední změna: 23 7. 2008 15:27:27 [cit. 2008-08-11]. URL: <http://www.vzajemnesouziti.cz/>.

6) Interní zdroje, tj. zdroje vytvořené v průběhu této evaluace

- o Výsledky dotazníkového šetření
- o Zápisy telefonických rozhovorů
- o Záznamy evaluačních návštěv
- o Záznamy z terénního průzkumu
- o Data a sestavy generované MSSF Monit
- o Zápisy ze schůzek týmu a rozšířené skupiny expertů
- o Zápisy z jednání se zadavatelem
- o Přípomínky členů týmu a rozšířené skupiny expertů
- o Přípomínky zadavatele

Přípomínky uživatelů klubu Fóra ESF

PŘÍLOHA Č. 6: PŘEHLED PROJEKTŮ

Název projektu	Identifikační číslo	Subjekt	Opatření	Zařazení mezi 28 vybranými projekty	Zařazení mezi 7 vybranými projekty	Kontakty na realizátory projektu - kromě e-mailu (uvedeny pouze u 28 vybraných projektů)	Kontakty na realizátory projektu - e-mail
SASTIPEN ČR – Zdravotně sociální pomocníci ve vyloučených lokalitách	CZ.04.1.03/2.1.15.1/0056	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	ano	ne	Kratochvíl, Michal, tel. 545 211 576	drom@iol.cz
Systém mentoringu v trestní justici	CZ.04.1.03/2.1.15.1/0039	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	ano	ne	Křížanová, Barbora, tel. 296 180 297	krizanova@spj.cz
Podpora sociálního začleňování	CZ.04.1.03/2.1.15.1/0052	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	ano	ano	Moravec, Štěpán, tel. 226 200 466	stepan.moravec@cl ovekvitisni.cz
Dvoustupňový vzdělávací program DROM pro TSP	CZ.04.1.03/2.1.15.1/0055	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	ano	ne	Kratochvíl, Michal, tel. 545 211 576	kratochvil.drom@se znam.cz
Vzdělávání poskytovatelů služeb minoritním skupinám obyvatelstva s ohledem na jejich uplatnění na trhu práce	CZ.04.1.03/2.1.15.1/0019	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	ne	ne		valenta@pdfnw.upol .cz
Pale o vudar – Otevřít	CZ.04.1.03/2.1.15.2/0016	Odbor 22	2.1 Integrace	ano	ne	Horváthová, Martina,	slovo21@centrum.c

dveře		MPSV	specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí			tel. 222 511 434	z
TERNE ČHAVE (Mladí lidé) - projekt vzdělávání odborných pracovníků center pro rozvoj funkční gramotnosti romské mládeže	CZ.04.1.03/2.1.15.2/0072	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	ne	ne	Chovanioková, Petra, tel. 595 622 318	petra.choaniokova@kr-moravskoslezsky.cz
Klíč ke změně	CZ.04.1.03/2.1.15.2/0057	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	ano	ne	Vishwanathan Sri Kumar, tel. 596 130 715	vzajemne.souziti@ti-scali.cz
VIA II - Vzdělávání terénních sociálních pracovníků	CZ.04.1.03/2.1.15.3/0019	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	ne	ne		fleischmann@pf.uje.p.cz
Vzdělávání romských terénních sociálních pracovníků	CZ.04.1.03/2.1.15.3/0005	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	ano	ne		ghb.kv@seznam.cz
Romodrom pro regiony II.	CZ.04.1.03/2.1.15.3/0068	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin	ano	ano	Sindimwo, Dennis, tel. 739 592 532	sindimwo@romodrom.cz

			obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí				
Terénní sociální práce v romských komunitách	CZ.04.1.03/2.1.15.3/0077	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	ano	ano	Kročil, Michal, tel. 545 246 674	srnm@srnm.cz
Vzdělávání a spolupráce	CZ.04.1.03/2.1.15.3/0148	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	ano	ne	Čamlíková, Hana, tel. 518 616 801	krok_os@seznam.c z
Romský klub pro děti ZŠ zaměřený na doučování a volnočasové aktivity	CZ.04.1.03/3.1.15.1/0117	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne	Fadrhons, Petr, tel. 476 448 363	petr.fadrhons@mum ost.cz

Vytvoření a ověření školního vzdělávacího programu pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí v romské lokalitě Předlice	CZ.04.1.03/3.1.15.1/0242	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ano	ne	Krestová, Jiřina, tel. 475 600 054	zspredlice@ustipost.cz
Realizace práv dítěte v multikulturní společnosti	CZ.04.1.03/3.1.15.1/0175	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ano	ne	Dorušková, Věra, tel. 272 739 627	hp@satoya.cz
Projektový management pro pracovníky ve školství	CZ.04.1.03/3.1.15.1/0210	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ano	ano	Kotík, Milan, tel. 731 191 977	milan.kotik@aisis.cz
Czechkid – multikulturalita očima dětí	CZ.04.1.03/3.1.15.1/0229	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ano	ne	Kovář, Milan, tel. 251 080 213	milan.kovar@fhs.cuni.cz
Průběžné vzdělávání pedagogických pracovníků zejména	CZ.04.1.03/3.1.15.1/0114	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a	ano	ne	Bednářová, Ludmila, tel. 482 710 401	lida.bednarova@ddmliberec.cz

zájmového vzdělávání a odborné přípravy			školských zařízení a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání				
Škola pro život	CZ.04.1.03/3.1.15.1/0012	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízení a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		josef.jurnykl@zsstmesto.uhedu.cz
Příprava a tvorba školních vzdělávacích programů ZŠ J.K.Tyla Písek a ZŠ Bosňany, Alešova ul. v návaznosti na prohloubení odborné pedagogické způsobilosti učitelů	CZ.04.1.3/3.1.15.1/0201	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízení a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		jaromir.hlatky@zstyl ova.cz
Ovlivnění vnitřního prostředí škol a změna klimatu v souvislosti se vznikem ŠVP	CZ.04.1.03/3.1.15.1/0213		3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízení a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne	Kotík, Milan, tel. 731 191 977	milan.kotik@aisis.cz

Rozvoj klíčových kompetencí a celoživotního vzdělávání učitelů	CZ.04.1.03/3.1.15.1/0158	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		zsjaklysa@volny.cz
Společně dokážeme víc	CZ.04.1.03/3.1.15.2/0008	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		zsнова.hranice@centrum.cz
Nové formy výchovy a vzdělávání v dětských domovech	CZ.04.1.03/3.1.15.2/0039	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		specskolyadd.zabreh@seznam.cz
Kovadlina – středisko pro žáky se specifickými vzdělávacími potřebami a jejich všestranný rozvoj osobnosti	CZ.04.1.03/3.1.15.2/0167	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		jitka.rich@seznam.cz

Avas džas sikhlol, chavore! (Pojďme se učit, děcka!)	CZ.04.1.3/3.1.15.2/0276	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		klida@centrum.cz
Školní klub pro děti zaměřený na zvyšování počítačové gramotnosti, přípravu pro volbu povolání a volnočasové aktivity	CZ.04.1.03/3.1.15.2/0285	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		jiri.smelik@zs37.ostr ava.indos.cz
Junioraktiv – zlepšení podmínek pro vzdělávání žáků ze speciálních škol a klientů dětských domovů v podkrušnohorském regionu	CZ.04.1.03/3.1.15.2/0376	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		gregorova@wm.cz
Vzdělávací komunitní centrum	CZ.04.1.03/3.1.15.2/0292	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ano	ne	Slovenčíková, Jana, tel. 573 395 355	duha@svc-duha.cz

Život nekončí základním vzděláním - "Jedeme dál"	CZ.04.1.03/3.1.15.3/0163	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ano	ne		eva.rybenska@zvs.skutec.indos.cz
Vzdělávejme se společně	CZ.04.1.03/3.1.15.3/0168	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ano	ne	Preyová, Ivana, tel. 412 383 415	preyova@krasnalipa.cz
PŘEKONEJ JAZYKOVOU BARIÉRU	CZ.04.1.03/3.1.15.3/0128	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		planicka@oups.cz
Odpolední bezbariérové vzdělávací centrum	CZ.04.1.03/3.1.15.3/0077	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		zvs.trmice@volny.cz

JANOV - aktivity pro děti ze sociálně slabých rodin	CZ.04.1.03/3.1.15.3/0066	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ano	ne	Koláček, Viktor, tel. 476 111 136	kolacek@educhem.cz
Komunikační centrum pro pomoc dětem se specifickými poruchami učení a pro žáky speciální třídy zaměřené na zvyšování počítačové gramotnosti, přípravu pro volbu povolání.	CZ.04.1.03/3.1.15.3/0106	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		r.hendrych@email.cz
Nechci stát na okraji	CZ.04.1.03/3.1.15.3/0098	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		diana.valeckova@sznam.cz
Duhový most	CZ.04.1.03/3.1.15.3/0025	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		info@radovanek.cz

Volnočasové a edukační aktivity pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a pilotní ověřování komplexu dalšího vzdělávání učitelů těchto žáků.	CZ.04.1.03/3.1.15.3/0012	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		není (Renata Fejfarová)
Khamoro - Romské integrační centrum	CZ.04.1.03/2.3.15.1/0006	NROS	3.2.3 Globální grant - Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb	ne	ne	Glac, Štěpán tel. 352666174	khamoro@c-box.cz
Agentura Luma	CZ.04.1.03/2.3.15.1/0083	NROS	3.2.3 Globální grant - Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb	ne	ne		martina.brzobohata@seznam.cz
Rozvoj Českého západu	CZ.04.1.03/2.3.15.1/0110	NROS	3.2.3 Globální grant - Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb	ano	ano	Kosová, Jana, tel. 353 391 132	janakosova@tiscali.cz
Co se v mládí naučíš, k profesi ti nestačí	CZ.04.1.03/2.3.15.1/0245	NROS	3.2.3 Globální grant - Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb	ano	ne	Jabůrková, Vendula, tel. 605 475 696	jaburkova.vendula@post.cz
Posílení kapacity romských NNO poskytujících sociální služby v Pardubickém kraji CZ.04.1.03/2.3.15.2/0196	CZ.04.1.03/2.3.15.2/0196	NROS	3.2.3 Globální grant - Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb	ano	ne	Kalina, Aleš, tel. 776 312 267	ales.kalina@seznam.cz

Jekhetano Drom – Společná cesta CZ.04.1.03/2.3.15.2/0130	CZ.04.1.03/2.3.15.2/0130	NROS	3.2.3 Globální grant - Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb	ano	ne	Tišer, Štefan, tel. 377 445 241	srnmpk@volny.cz
Žít společně	CZ.04.1.03/2.3.15.2/0029	NROS	3.2.3 Globální grant - Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb	ne	ne		jan.sipos@seznam. cz
Integrace romských občanů vyloučených z trhu práce ve městě Hranice	CZ.04.1.03/2.1.25.1/2109	MPSV	2.1 Integrace skupin obyvatelstva ohrožených sociálním vyloučením	ano	ano	Vinkler, Milan, tel. 581 601 662	vinkler@ekoltes.cz
Můj život - moje volba. Program pro novou perspektivu mladé romské generace	CZ.04.1.03/2.1.25.2/2298	MPSV	2.1 Integrace skupin obyvatelstva ohrožených sociálním vyloučením	ano	ano	Klamková, Katarína, tel. 549 241 250	katarina.klamkova@ iqrs.cz
Příležitost	CZ.04.1.03/2.1.25.2/2335	MPSV	2.1 Integrace skupin obyvatelstva ohrožených sociálním vyloučením	ano	ne	Frisch, Jan, tel. 377 220 557	frisch@spolecenstvi zs.cz
Pracovní šance	CZ.04.1.03/2.1.25.2/2222	MPSV	2.1 Integrace skupin obyvatelstva ohrožených sociálním vyloučením	ano	ne	Zvoníčková, Jana, tel. 571 428 890	jana.zvonickova@ts vsetin.cz

Romské komunitní centrum	CZ.04.1.03/2.3.15.1/0015	NROS	3.2.3 Globální grant - Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb	ne	ne	Gregorová, Jana, tel. 543 249 142	pestouni@pestouni.cz
Posílení kapacity Libereckého romského sdružení	CZ.04.1.03/2.3.15.1/0059	NROS	3.2.3 Globální grant - Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb	ne	ne	Kotlár, Miroslav, tel. 485 134 817	rkc.liberec@rkc.liberec.cz
Modernizace školního vzdělávacího programu s ohledem na potřeby žáků se sociálním znevýhodněním - romských žáků	CZ.04.1.03/3.1.15.3/0029	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne	Tománek, Libor, tel. 545 212 165	ltomanek@osmec.cz
Zajištění místní a typové dostupnosti sociálních služeb	CZ.04.1.03/2.1.00.1/0010	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí (systémový projekt)	ne	ne	Petroková, Helena, tel. 221 922 296	helena.petrokova@mpsv.cz
Prevence odchodů a podpora středoškolského studia pro sociokulturně znevýhodněné žáky a studenty (PROPOS)	CZ.04.1.03/3.1.00.8/0002		3.3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systému vzdělávání	ano	ne		martin.profant@msmt.cz

PŘÍLOHA Č. 7: KONTAKTY NA ROMSKÉ KRAJSKÉ KOORDINÁTORY

Krajští koordinátoři romských poradců					
Kraj	Koordinátor	Telefon	Mail	Web kraje	Poznámka k ověřování kontaktů, další získané kontakty
Hlavní město Praha	Božena Filová	236 002 093	bozena.filova@cityofprague.cz	www.praha-mesto.cz	V současnosti členka Rady HMP pro oblast národnostních menšin a integrace cizinců na území hl. m. Prahy a pro udělování grantů v této oblasti, kontakty na ostatní členy: Jana.Cerna@cityofprague.cz; Jiri.Janecek@cityofprague.cz; Lenka.Alincova@cityofprague.cz; Iva.Kotvova@cityofprague.cz; Tomas.Chalupa@cityofprague.cz; Milan.Pesak@cityofprague.cz; Andrej.Sulitka@cityofprague.cz (Zdroj: http://magistrat.praha-mesto.cz/?path=aplikace&apl=zastupitel&case=komise&Zid=10111&paging=1&ido=4543&sh=708176603)
Jihočeský	Roman Slivka	386 720 639	slivka@kraj-jihocesky.cz	www.kraj-jihocesky.cz	Kontakt (e-mail) ověřen (zdroj: http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=264&par[lang]=CS)
Jihomoravský	Jiří Daniel	606 609 890	DANIEL.JIRI@kr-jihomoravsky.cz	www.kr-jihomoravsky.cz	Kontakt (e-mail) ověřen pouze na serveru Vlada.cz; kontakt na předsedkyni Rady pro národnostní menšiny: m.markova@mybox.cz; další kontakty na tuto Radu: soukalova.eva@kr-jihomoravsky.cz; koupilova.vera@kr-jihomoravsky.cz (zdroj: http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=16646)
Karlovarský	Mgr. Pavel Vaculík	353 502 522	pavel.vaculik@kr-karlovarsky.cz	www.kr-karlovarsky.cz	Kontakt (e-mail) ověřen (zdroj: http://www.kr-karlovarsky.cz/NR/exeres/94893FF9-2466-4EDD-AF7E-38942168D40D.htm)

Královéhradecký	Mgr. Marek Jankovič	495 817 345	mjankovic@kr- kralovehradecky.cz	www.kr- kralovehradecky.cz	Kontakt (e-mail) neověřen, kontaktním pracovníkem je Mgr. Zuzana Machová: zmachova@kr-kralovehradecky.cz; kontakty na romské poradce v kraji: andrs@broumov-mesto.cz; b.matys@mestodobruska.cz; poskocilova@mudk.cz; michaela.hanusova@mmhk.cz; jiracek@jaromer-josefov.cz; jirankova@mujicin.cz; prosvicova.stepanka@muko.cz; tp@mestonachod.cz; douskova@munovapaka.cz; dvorackova@novemestonm.cz; luskova@novybydzov.cz; sarka.kopecka@rychnov-city.cz; jaklova@trutnov.cz; vojtech@trutnov.cz; liptakpavel@muvrchlabi.cz (zdroj: http://www.kr-kralovehradecky.cz/scripts/detail.php?id=13009)
Liberecký	Ing. Josef Holek	485 226 558, 739 541 597	jozef.holek@kraj- lbc.cz	www.kraj-lbc.cz	Kontakt (e-mail) ověřen (http://www.kraj-lbc.cz/index.php?page=117&REDIRECTED=true&c=7c7c32fea732a5951eacac0ddca096be)
Moravskoslezský	Mgr. Helena Balabánová	595 622 349, 724 065 799	helena.balabanova @kr- moravskoslezsky.cz	www.kr- moravskoslezsky.cz	Kontakt (e-mail) neověřen, kontakty na romské poradce v kraji: jozef.balaz@centrum.cz; rsalay@mukrnov.cz; hubalovsky@rymarov.cz; merova.katerina@frydekmostek.cz; ipietruchova@frydlantno.cz; josef.grochal@jablunkov.cz; libuse.jurcikova@trinecko.cz; guznarova@tesin.cz; smahlikova.jana@havirov-city.cz; jarmila.szurmanova@karvina.org; jirina.kubatova@muor.cz; iveta.smidova@bilovec.cz; helena.nedvedova@mufrenstat.cz; blanka.mikundova@kopřivnice.cz; galiova@novyjičín-town.cz; strnadlova@odry.cz; pernicova@hlucin.cz; renata.potysova@kravare.cz; martin.koky@opava-city.cz;

					putkova@vitkov.info; a.fafejtova.mu@budisovnb.cz; lpolackova@ostrava.cz; daniel.vrana@kr-moravskoslezsky.cz
Olomoucký	PhDr. Renáta Köttnerová	585 508 218, 602 764 893	r.kottnerova@kr- olomoucky.cz	www.kr-olomoucky.cz	Kontakt (e-mail) ověřen (zdroj: http://www.kr-olomoucky.cz/OlomouckyKraj/Soci%C3%A1ln%C3%AD+v%C4%9Bci/Integrace+p%C5%99%C3%ADslu%C5%A1n%C3%ADk%C5%AF+romsk%C3%BDch+komunit/Kontakty/kontakty_CZ.htm?lang=CZ), kontakty na romské poradce v kraji: martina.skapova@mesto-hranice.cz; renata.harwigerova@mujes.cz; petr.sedlak@konice.cz; jemelkova@mesto-lipnik.cz; rozeňalova@mestolitovel.cz; fricarova@mu-mohlenice.cz; pavla.nachtmannova@mmol.cz; gabriela.petrzelova@mestopv.cz; jana.zouzelkova@mu-prerov.cz; cernochova@sternberk.cz; petra.vorlova@musumperk.cz; i.olbert@unicov.cz; marcinkova@muzabreh.cz (zdroj: http://www.kr-olomoucky.cz/NR/ronlyres/9894B9E4-BB4E-4821-A40B-1007DBD15A53/0/Seznam_poradc%C5%AF_2007.doc)
Pardubický	Marta Válková	466 026 440	marta.valkova@par- dubickykraj.cz	www.pardubickykraj.cz	Kontakt (e-mail) ověřen (zdroj: http://www.pardubickykraj.cz/org.asp?thema=3362&category=740)
Plzeňský	Bc. Jiří Nový	377195 372	jiri.novy@plzensky- kraj.cz	www.plzensky-kraj.cz	Kontakt (e-mail) ověřen (zdroj: http://www.plzensky-kraj.cz/EOS/PersonDetail.asp?PersonID=19797)
Středočeský	Cyril Koky	257 280 640	koky@kr-s.cz	www.kr-stredocesky.cz	Kontakt (e-mail) ověřen, kontakty na romské poradce v kraji: turkova@benesov-city.cz; osvz2@muberoun.cz; ružena.spiskova@mesto.brandysnl.cz; nykodym@meucaslav.cz; mikulas.feco@mestocernosice.cz; holasova@cesbrod.cz; farova@mestodobris.cz; prevence@mesto-horovice.cz; ludmila.svecova@mestokladno.cz; ludmila.navratilova@mukolin.cz; Lenka.Mudrova@mestokralupy.cz; malinova@mukutnahora.cz; davidkova@mestolysa.cz; j.slajs@melnik.cz; ffk@centrum.cz; vladimira.michalova@mnhradiste.cz; marcela.brodilova@neratovice.cz; hana.kozurikova@centrum.cz; kuratori@mesto-podebrady.cz; antonin.hejduk@prijbram-city.cz; kkucerova@murako.cz; oldriska.hazafyova@ricany.cz; skalova@mu.sedlcany.cz; zahradkova@meuslany.cz; ladislav.murgac@mesto-vlasim.cz; ladislava.trachtova@votice.cz (zdroj: http://www.kr-stredocesky.cz/portal/odbory/socialni-oblast/romska-integrace/poverene-osoby-zabyvajici-se-romskou-problematikou-obci-s-rozsirenou-pusobnosti.htm)

Ústecký	Bc. Anna Hampalová	475 657 406	hampalova.a@kr-ustecky.cz	www.kr-ustecky.cz	Kontakt neověřen (web Ústeckého kraje http://www.kr-ustecky.cz/ byl 9. 11. nedostupný)
Vysočina	Ing. Josef Pokorný	564 602 164	pokorny.josef@kr-vysocina.cz	www.kr-vysocina.cz	Kontakt (e-mail) ověřen (zdroj: http://extranet.kr-vysocina.cz/telefon/osoba/pokorny.j)
Zlínský	Jiřina Bradová	577 043 156	jirina.bradova@kr-zlinsky.cz	www.kr-zlinsky.cz	Kontakt (e-mail) ověřen (zdroj: http://ist.kr-zlinsky.cz/userDetail.aspx?UserID=1511)

Zdroj: http://www.esfcr.cz/mapa/kontakty_kordi.html, získáno 9. 11. 2008, původní tabulka doplněna o sloupec Poznámka k ověřování kontaktů, další získané kontakty

PŘÍLOHA Č. 8: KONTAKTY POUŽITÉ V DOTAZNÍKOVÉM ŠETŘENÍ

Cílová skupina 2: Realizátoři projektů

Název organizace	Název projektu	Identifikační číslo	Regionální zaměření	Program	Subjekt	Opatření	Zařazení mezi 28 vybranými projekty	Zařazení mezi 7 vybranými projekty	Kontakty na realizátory projektu - kromě e-mailu	Kontakty na realizátory projektu - e-mail
DROM, o.p.s., Brno	SASTIPEN ČR – Zdravotně sociální pomocníci ve vyloučených lokalitách	CZ.04.1.03/2.1.15.1/00 56	Kraje: Jihočeský, Královéhradecký, Pardubický, Jihomoravský, Olomoucký, Zlínský, Moravskoslezský	OP RLZ	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	ano	ne	Kratochvíl, Michal, tel. 545 211 576	drom@iol.cz
Sdružení pro probaci a mediaci v justici, Praha 2	Systém mentoringu v trestní justici	CZ.04.1.03/2.1.15.1/00 39	celorepublikové	OP RLZ	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	ano	ne	Křížanová, Barbora, tel. 296 180 297	krizanova@spj.cz
Člověk v tísni, Praha 2	Podpora sociálního začleňování	CZ.04.1.03/2.1.15.1/00 52	Kraje: Středočeský, Liberecký, Ústecký, Plzeňský, Karlovarský	OP RLZ	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	ano	ano	Moravec, Štěpán, tel. 226 200 466	stepan.moravec@lovekvtisni.cz
DROM, o.p.s., Brno	Dvoustupňový vzdělávací program DROM pro TSP	CZ.04.1.03/2.1.15.1/00 55	celorepublikové	OP RLZ	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	ano	ne	Kratochvíl, Michal, tel. 545 211 576	kratochvil.drom@seznam.cz
Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Olomouc	Vzdělávání poskytovatelů služeb minoritním skupinám obyvatelstva s ohledem na jejich uplatnění na trhu práce		celorepublikové	OP RLZ	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	ne	ne		valenta@pdfnw.upol.cz
Občanské sdružení Slovo 21	Pale o vudár – Otevřít dveře	CZ.04.1.03/2.1.15.2/00 16	Praha, Olomouc, Trmice, Chomutov, Jirkov, Kadaň, Plzeň, Ústí n.L., Pardubice, Brno, Ostrava	OP RLZ	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	ano	ne	Horváthová, Martina, tel. 222 511 434	slovo21@centrum.cz
Moravskoslezský kraj	TERNE ČHAVE	CZ.04.1.03/	Bruntál, Karviná,	OP RLZ	Odbor 22	2.1 Integrace	ne	ne	Chovanioková,	petra.choaniokova

Název organizace	Název projektu	Identifikační číslo	Regionální zaměření	Program	Subjekt	Opatření	Zařazení mezi 28 vybranými projekty	Zařazení mezi 7 vybranými projekty	Kontakty na realizátory projektu - kromě e-mailu	Kontakty na realizátory projektu - e-mail
	(Mladí lidé) - projekt vzdělávání odborných pracovníků center pro rozvoj funkční gramotnosti romské mládeže	2.1.15.2/0072	Nový Jičín, Ostrava - město		MPSV	specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí			Petra, tel. 595 622 318	@kr-moravskoslezsky.cz
Občanské sdružení Vzájemné soužití	Klíč ke změně	CZ.04.1.03/2.1.15.2/0057	Brno – město, Ostrava-město	OP RLZ	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	ano	ne	Vishwanathan Sri Kumar, tel. 596 130 715	vzajemne.souziti@tiscali.cz
Univerzita Jany Evangelisty Purkyně	VIA II - Vzdělávání terénních sociálních pracovníků		Karlovarský, Ústecký, Liberecký, Jihomoravský kraj	OP RLZ	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	ne	ne		fleischmann@pf.ujep.cz
Romské občanské sdružení K. Vary	Vzdělávání romských terénních sociálních pracovníků		Karlovarský kraj	OP RLZ	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	ano	ne		ghb.kv@seznam.cz
Romodrom	Romodrom pro regiony II.	ano	Středočeský, Ústecký, Liberecký, Jihomoravský kraj	OP RLZ	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	ano	ano	Sindimwo, Dennis, tel. 739 592 532	sindimwo@romodrom.cz

Název organizace	Název projektu	Identifikační číslo	Regionální zaměření	Program	Subjekt	Opatření	Zařazení mezi 28 vybranými projekty	Zařazení mezi 7 vybranými projekty	Kontakty na realizátory projektu - kromě e-mailu	Kontakty na realizátory projektu - e-mail
Společenství Romů na Moravě	Terénní sociální práce v romských komunitách	CZ.04.1.03/2.1.15.3/0077	Jihomoravský, Moravskoslezský, Olomoucký kraj	OP RLZ	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	ano	ano	Kročil, Michal, tel. 545 246 674	srnm@srnm.cz
Krok	Vzdělávání a spolupráce	CZ.04.1.03/2.1.15.3/0148	NUTS Jihovýchod Vysočina Jihomoravský, Zlínský kraj	OP RLZ	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí	ano	ne	Čamlíková, Hana, tel. 518 616 801	krok_os@seznam.cz
Statutární město Most – I/117 A	Romský klub pro děti ZŠ zaměřený na doučování a volnočasové aktivity	CZ.04.1.03/3.1.15.1/0117		OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne	Fadrhons, Petr, tel. 476 448 363	petr.fadrhons@mu most.cz
Základní škola Ústí nad Labem, Předlice, Školní náměstí 100 – I/242 A	Vytvoření a ověření školního vzdělávacího programu pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí v romské lokalitě Předlice	CZ.04.1.03/3.1.15.1/0242		OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ano	ne	Krestová, Jiřina, tel. 475 600 054	zspredlice@ustipost.cz

Název organizace	Název projektu	Identifikační číslo	Regionální zaměření	Program	Subjekt	Opatření	Zařazení mezi 28 vybranými projekty	Zařazení mezi 7 vybranými projekty	Kontakty na realizátory projektu - kromě e-mailu	Kontakty na realizátory projektu - e-mail
Humanitas-Profes, o.p.s – I/175 B	Realizace práv dítěte v multikulturní společnosti	CZ.04.1.03/3.1.15.1/0175		OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ano	ne	Dorušková, Věra, tel. 272 739 627	hp@satoya.cz
AISIS – I/210 B	Projektový management pro pracovníky ve školství	CZ.04.1.03/3.1.15.1/0210		OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ano	ano	Kotík, Milan, tel. 731 191 977	milan.kotik@aisis.cz
Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií – I/229 B	Czechkid – multikulturalita očima dětí	CZ.04.1.03/3.1.15.1/0229		OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ano	ne	Kovář, Milan, tel. 251 080 213	milan.kovar@fhs.cuni.cz
Dům dětí a mládeže Větrník, Liberec 1, Riegrova 16, příspěvková organizace – I/114 B	Průběžné vzdělávání pedagogických pracovníků zejména zájmového vzdělávání a odborné přípravy	CZ.04.1.03/3.1.15.1/0114		OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ano	ne	Bednářová, Ludmila, tel. 482 710 401	lida.bednarova@ddmliberec.cz
Základní škola, Staré Město, okres Uherské Hradiště – I/229 B	Škola pro život			OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		josef.jurnykl@zsstmesto.uhedu.cz

Název organizace	Název projektu	Identifikační číslo	Regionální zaměření	Program	Subjekt	Opatření	Zařazení mezi 28 vybranými projekty	Zařazení mezi 7 vybranými projekty	Kontakty na realizátory projektu - kromě e-mailu	Kontakty na realizátory projektu - e-mail
Základní škola Josefa Kajetána Tyla Písek – I/201 D	Příprava a tvorba školních vzdělávacích programů ZŠ J.K.Tyla Písek a ZŠ Bosňany, Alešova ul. v návaznosti na prohloubení odborné pedagogické způsobilosti učitelů			OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		jaromir.hlatky@zstylova.cz
AISIS – I/213 D	Ovlivnění vnitřního prostředí škol a změna klimatu v souvislosti se vznikem ŠVP	CZ.04.1.03/3.1.15.1/0213		OP RLZ		3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne	Kotík, Milan, tel. 731 191 977	milan.kotik@aisis.cz
ZŠ J.A. Komenského 1534 Lysá nad Labem, okres Nymburk I/158 D	Rozvoj klíčových kompetencí a celoživotního vzdělávání učitelů			OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		zsjaklysa@volny.cz
Základní škola Hranice, Nová 1820 II/008 A	Společně dokážeme víc			OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		zsнова.hranice@centrum.cz
Základní škola a Dětský domov Zábřeh II/039 A	Nové formy výchovy a vzdělávání v dětských domovech			OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		specskolyadd.zabreh@seznam.cz

Název organizace	Název projektu	Identifikační číslo	Regionální zaměření	Program	Subjekt	Opatření	Zařazení mezi 28 vybranými projekty	Zařazení mezi 7 vybranými projekty	Kontakty na realizátory projektu - kromě e-mailu	Kontakty na realizátory projektu - e-mail
Církevní speciální škola Diakonie ČCE Čáslav-II/167 A	Kovadlina – středisko pro žáky se specifickými vzdělávacími potřebami a jejich všestranný rozvoj osobnosti			OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		jitka.rich@seznam.cz
Základní škola a mateřská škola Brno, Křenová 21, příspěvková organizace II/276 A	Avas džas sikhlol, chavore! (Pojďme se učit, děvka!)			OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		klida@centrum.cz
Základní škola Ostrava - Kunčičky, Škrobálkova 51/300, příspěvková organizace II/285 A	Školní klub pro děti zaměřený na zvyšování počítačové gramotnosti, přípravu pro volbu povolání a volnočasové aktivity			OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		jiri.smelik@zs37.oslava.indos.cz
Genesia, o.s. II/376 A	Junioraktiv – zlepšení podmínek pro vzdělávání žáků ze speciálních škol a klientů dětských domovů v podkrušnohorském regionu			OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		gregorova@wm.cz
Středisko volného času Holešov – II/232 A	Vzdělávací komunitní centrum	CZ.04.1.03/3.1.15.2/02 92		OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ano	ne	Slovenčíková, Jana, tel. 573 395 355	duha@svc-duha.Cz

Název organizace	Název projektu	Identifikační číslo	Regionální zaměření	Program	Subjekt	Opatření	Zařazení mezi 28 vybranými projekty	Zařazení mezi 7 vybranými projekty	Kontakty na realizátory projektu - kromě e-mailu	Kontakty na realizátory projektu - e-mail
Speciální základní škola, Skuteč, okres Chrudim – III/ 163 A	Život nekončí základním vzděláním - "Jedeme dál"			OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ano	ne		eva.rybenska@zvs.skutec.indos.cz
Základní škola a Mateřská škola Krásná Lípa, příspěvková organizace – III/168 A	Vzdělávejme se společně	CZ.04.1.03/3.1.15.3/0168		OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ano	ne	Preyová, Ivana, tel. 412 383 415	preyova@krasnapa.cz
Odborné učiliště a Praktická škola, Jirkov, Jezerská 272-III/128 A	PŘEKONEJ JAZYKOVOU BARIÉRU			OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		planicka@oups.cz
Speciální základní škola a Praktická škola Fugnerova 22 Trmice – III/077 A	Odpolední bezbariérové vzdělávací centrum			OP RLZ		3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		zvs.trmice@volny.cz
Střední škola EDUCHEM, a.s. – III/066 A	JANOV - aktivity pro děti ze sociálně slabých rodin	CZ.04.1.03/3.1.15.3/0066		OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ano	ne	Koláček, Viktor, tel. 476 111 136	kolacek@educhem.cz

Název organizace	Název projektu	Identifikační číslo	Regionální zaměření	Program	Subjekt	Opatření	Zařazení mezi 28 vybranými projekty	Zařazení mezi 7 vybranými projekty	Kontakty na realizátory projektu - kromě e-mailu	Kontakty na realizátory projektu - e-mail
Základní škola Odry, Komenského 6, příspěvková organizace III/106 A	Komunikační centrum pro pomoc dětem se specifickými poruchami učení a pro žáky speciální třídy zaměřené na zvyšování počítačové gramotnosti, přípravu pro volbu povolání.			OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		r.hendrych@email.cz
Pedagogicko psychologická poradna Plzeň – III/098 A	Nechci stát na okraji			OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		diana.valeckova@seznam.cz
Dům dětí a mládeže RADOVÁNEK, Kaznějov, Pod Továrnou 333 – III/025 A	Duhový most			OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		info@radovaneck.cz
Lumen vitale - centrum vzdělávání – III/012 A	Volnočasové a edukační aktivity pro žáky se speciálními potřebami a pilotní ověřování komplexu dalšího vzdělávání učitelů těchto žáků.			OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne		není (Renata Fejfarová)
Khamoro o.s.	Khamoro - Romské integrační centrum	CZ.04.1.03/2.3.15.1/00 06	Severozápad	OP RLZ	NROS	3.2.3 Globální grant - Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb	ne	ne	Glac, Štěpán tel. 352666174	khamoro@c-box.cz
Obč. sdružení "JEKHETANI LUMA - SPOLEČNÝ SVĚT"	Agentura Luma		Střední Čechy	OP RLZ	NROS	3.2.3 Globální grant - Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb	ne	ne		martina.brzobohata@seznam.cz

Název organizace	Název projektu	Identifikační číslo	Regionální zaměření	Program	Subjekt	Opatření	Zařazení mezi 28 vybranými projekty	Zařazení mezi 7 vybranými projekty	Kontakty na realizátory projektu - kromě e-mailu	Kontakty na realizátory projektu - e-mail
Český západ	Rozvoj Českého západu	CZ.04.1.03/2.3.15.1/0110	Severozápad	OP RLZ	NROS	3.2.3 Globální grant - Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb	ano	ano	Kosová, Jana, tel. 353 391 132	janakosova@tiscali.cz
o.s. SPOLEČNĚ - JEKHE TANE	Co se v mládí naučíš, k profesi ti nestačí	CZ.04.1.03/2.3.15.1/0245	Moravsko slezsko	OP RLZ	NROS	3.2.3 Globální grant - Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb	ano	ne	Jabůrková, Vendula, tel. 605 475 696	jaburkova.vendula@post.cz
Občanské sdružení Altus	Posílení kapacity romských NNO poskytujících sociální služby v Pardubickém kraji CZ.04.1.03/2.3.15.2/0196	CZ.04.1.03/2.3.15.2/0196	Pardubický kraj	OP RLZ	NROS	3.2.3 Globální grant - Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb	ano	ne	Kalina, Aleš, tel. 776 312 267	ales.kalina@seznam.cz
Sdružení Romů a národnostních menšin Plzeňského kraje	Jekhetano Drom – Společná cesta CZ.04.1.03/2.3.15.2/0130	CZ.04.1.03/2.3.15.2/0130	Plzeňský kraj	OP RLZ	NROS	3.2.3 Globální grant - Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb	ano	ne	Tišer, Štefan, tel. 377 445 241	srnmpk@volny.cz
Rada Romů města Chomutova	Žít společně CZ.04.1.03/2.3.15.2/0029		Ústecký kraj	OP RLZ	NROS	3.2.3 Globální grant - Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb	ne	ne		jan.sipos@seznam.cz
EKOLTES Hranice, a.s.	Integrace romských občanů vyloučených z trhu práce ve městě Hranice	CZ.04.1.03/2.1.25.1/2109		OP RLZ	MPSV	2.1 Integrace skupin obyvatelstva ohrožených sociálním vyloučením	ano	ano	Vinkler, Milan, tel. 581 601 662	vinkler@ekoltes.cz
IQ Roma servis	Můj život - moje volba. Program pro novou perspektivu mladé romské generace	CZ.04.1.03/2.1.25.2/2298	Brno, Jihomoravský kraj	OP RLZ	MPSV	2.1 Integrace skupin obyvatelstva ohrožených sociálním vyloučením	ano	ano	Klamková, Katarína, tel. 549 241 250	katarina.klamkova@iqrs.cz
Společenství "Začít spolu"	Příležitost	CZ.04.1.03/2.1.25.2/2335	Plzeň	OP RLZ	MPSV	2.1 Integrace skupin obyvatelstva ohrožených sociálním vyloučením	ano	ne	Frisch, Jan, tel. 377 220 557	frisch@spolecenstvz.cz

Název organizace	Název projektu	Identifikační číslo	Regionální zaměření	Program	Subjekt	Opatření	Zařazení mezi 28 vybranými projekty	Zařazení mezi 7 vybranými projekty	Kontakty na realizátory projektu - kromě e-mailu	Kontakty na realizátory projektu - e-mail
Technické služby Vsetín	Pracovní šance	CZ.04.1.03/2.1.25.2/22 22	Vsetín	OP RLZ	MPSV	2.1 Integrace skupin obyvatelstva ohrožených sociálním vyloučením	ano	ne	Zvoníčková, Jana, tel. 571 428 890	jana.zvonickova@t svsetin.cz
Sdružení pěstounských rodin	Romské komunitní centrum	CZ.04.1.03/2.3.15.1/00 15		OP RLZ	NROS	3.2.3 Globální grant - Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb	ne	ne	Gregorová, Jana, tel. 543 249 142	pestouni@pestouni .cz
Liberecké romské sdružení	Posílení kapacity Libereckého romského sdružení	CZ.04.1.03/2.3.15.1/00 59		OP RLZ	NROS	3.2.3 Globální grant - Posílení kapacity poskytovatelů sociálních služeb	ne	ne	Kotlár, Miroslav, tel. 485 134 817	rkc.liberec@rkc.liberec.cz
Základní škola a mateřská škola Brno, nám. 28. října 22, příspěvková organizace	Modernizace školního vzdělávacího programu s ohledem na potřeby žáků se sociálním znevýhodněním - romských žáků	CZ.04.1.03/3.1.15.3/00 29		OP RLZ	MŠMT, MPSV	3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systémů ve vzdělávání	ne	ne	Tománek, Libor, tel. 545 212 165	ltomanek@osmec. cz
Ministerstvo práce a sociálních věcí - odbor 22	Zajištění místní a typové dostupnosti sociálních služeb	CZ.04.1.03/2.1.00.1/00 10		OP RLZ	Odbor 22 MPSV	2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí (systémový projekt)	ne	ne	Petroková, Helena, tel. 221 922 296	helena.petrokova@ mpsv.cz
Institut pedagogicko psychologického poradenství ČR	Prevence odchodů a podpora středoškolského studia pro sociokulturně znevýhodněné žáky a studenty (PROPOS)	CZ.04.1.03/3.1.00.8/00 02		OP RLZ		3.3.1 Zkvalitňování vzdělávání ve školách a školských zařízeních a rozvoj podpůrných systému vzdělávání	ano	ne		martin.profant@ms mt.cz

PŘÍLOHA Č. 9: VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ – odpovědi hodnotitelů

V čem byly žádosti silné, kde byly dobře zpracovány?
V dostatečném popisu cílové skupiny, popisu činností.
Nepamatuji si na žádné takové oddíl z žádosti.
Zdůvodnění důležitosti projektu
Ty kvalitní žádosti měli dobře propracované cíle a postupy
V zásadě lze říci, že byly zpracované dobře z hlediska zdůvodnění potřeby a vstupu do komunity. Často i klíčové aktivity a metodologie projektu dobře korespondovala s popisovanou situací. Toto však platí pro žadatele, kteří měli několika letou zkušenost v práci s romskou komunitou.
Ve většině případů (u mnohdy nevyřazených projektů) byli projekty zcela v souladu se zaměřením dotačního titulu. Zhruba ve třetině žádostí vycházeli z již ověřených nebo objektivně zjištěných skutečností o cílové skupině projektu a s potenciálními osobami, které měli být zapojeny do projektu, měl žadatel již zkušenost např. v rámci jiného projektu.
Čím vás žádosti většinou nejspíše "přesvědčily"?
Místním partnerstvím a zapojením do sítě služeb. Osobní znalost realizátorů.
Znalost cílové skupiny
Pokud byly směřovány na práci s dětmi, na volnočasové aktivity, na romské asistenty do škol.
Tam kde byl patrný opravdový zájem o danou problematiku, která byla prospěšná a tedy i potřebná pro danou oblast
Zejména mě přesvědčili zdůvodněním projektu a vhodným nastavením klíčových aktivit.
Kladně jsem hodnotila žádosti, z nichž bylo patrné, že žadatel má zjištěny potřeby cílové skupiny, má nastavené mechanismy na průběžné ověřování úspěšnosti projektu a navazuje již na jiné činnosti s cílovou skupinou. Také jsem považovala u tohoto typu projektu vhodnou již navázanou spolupráci se školami a snahu zapojit rodiče dětí do projektu jako další partnery. Také jsem sledovala realizovatelnost projektu z hlediska personální kapacity pracovníků projektu a počtu osob zapojených do projektu.
Které části projektových žádostí považujete za nejdůležitější, klíčové pro vaše rozhodování?
Doba poskytování služeb, v popisu, ekonomickou nákladnost, velikost cílové skupiny.
Zdůvodnění potřeby, klíčové aktivity, cíle projektu
obsah, realizace v souvislosti s náklady, smyslem a realizovatelností
srozumitelnost, prospěšnost a odpovídající financování
Důležité jsou téměř všechny nejvíce je to však popis projektu jako celek, klíčové aktivity a rozpočet projektu.
Ověření potřeby realizace projektu, jak žadatel dospěl k tomu, který způsob dosažení cíle projektu je pro zapojené osoby adekvátní, jak bude projekt personálně zabezpečen, jak bude řízen (kompetence), jak bude průběžně ověřováno jeho plnění, přiměřenost nákladů na projekt.
Která místa v žádostech byla podle vás nejslabší, nejhůře zpracovaná?
Nepopsaná ekonomika (ne/uznatelné náklady), udržitelnost.
Klíčové aktivity a rozpočet

financování - často nadhodnocené, peníze byly využity neúčelně
cíle, nereálnost, nízká potřebnost, nereálné finance
Nejslabšími místy byly většinou monitorovací indikátory, popis a vymezení cílových skupin, management rizik a rozpočet projektu.
Řízení projektu - především kdo bude za co odpovědný a dále rizika realizace - jaká mohou nastat a co bude žadatel v takovém případě dělat - to v žádosti příliš žadatelé neřešili nebo jenom obecně. Vzhledem k cílové skupině projektu a výši podpory jsem to považovala za důležité.
Která místa byla nejasná a potřeboval/a byste býval/a další vysvětlení?
Podrobnější nákladovost, ekon. zabezpečení udržitelnost. Doložení odbornosti realizátorů, lektorů atd.
Nejasné položky v rozpočtech projektů, to bylo poměrně časté. Objevovala se malá logická provázanost jednotlivých aktivit projektu.
kde vezmou tak velkou cílovou skupinu, jak ji zapojí
Velmi často to byl rozpočet ve vzabě na popis projektu.
Které části projektových žádostí považujete za nadbytečné?
Vše bylo vyhovující.
žádné
nic mi nadbytečné nepřipadalo- alespoň v těch projektech, které jsem v r. 2006 hodnotila, později vypracované projekty neznám
Horizontální témata, zkušenosti žadatele.
Žádná část mi nepřišla úplně zbytečná, všechny něco o žadateli vypovídali.
Které části byste do projektových žádostí přidal/a, které chybí?
Rozepsané konkrétní činnosti od obcí, partnerů, zapojení do kom. plánování.
Podle mého názoru to není zcela o tom, že by něco v té žádosti chybělo. Spíše je to o tom jak se na jednotlivé oblasti žádost ptá.
V tuto chvíli neumím odpovědět, musela bych mít formulář znovu před sebou. Možná více informací o realizačním týmu projektu a způsobu oslovování cílové skupiny - výběr osob do projektu.